ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתנָח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונַח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכָא = מארִיך, רבוי; דרגָא – מצרף; תבִיר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחָא = טרחָא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכָא טפחָא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגָא תבִיר טפחָא - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכָא תבִיר טפחָא - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תבִיר מרכָא טפחָא - קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקאֿ סגולֿ – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטאֿ – פשוט, 1; זקף-קטֿן – 2; זקף-גדֿול – 3; רבֿיע – 4; מונַח רבֿיע – לפחות 4 ;... זקף-קטֿן ... זקף-קטֿן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמֿא – סדר קדימות; אזלֿא = גֿרש = גרשיֿים – יוצא מהענין; קדמֿא ואזלֿא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטיו בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מי"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנהֿ = תרסאֿ – דרוש בפסוק שעור. מחיצה. עקירה. שגגה = שכחה: תלישא-גֿדולה = תֿלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור. מחיצה. עקירה. שגגה = שכחה: פזֿר – דרוש מהפסוק רעיוו לנושא/ים אחר/ים בתושבע"פ.

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידם התחבירי כעוצרים ומחברים-משרתים, ולפי ההשערות

1.1 בראשית תולדת כה,יט (התשע"ב)

בראשית תולדת כו,ז: וַיִּשְׁאֲלֻ֥וּ אַנְשֵׁ֖י הַמָּקוֹם֙ לְאִשְׁתּ֔וֹ וַיֹּ֖אמֶר אֲחֹ֣תִי הִ֑וא
כִּ֤י יָרֵא֙ לֵאמֹ֣ר אִשְׁתִּ֔י פֶּן-יַהַרְגֻ֖נִי אַנְשֵׁ֣י הַמָּקוֹם֙ עַל-רִבְקָ֔ה כִּֽי-טוֹבַ֥ת מַרְאֶ֖ה הִֽוא׃

וַיִּשְׁאֲלֻ֥וּ אַנְשֵׁ֖י הַמָּקוֹם֙ – גרשיים מהפך פשטא פֶּן-יַהַרְגֻ֖נִי אַנְשֵׁ֣י הַמָּקוֹם֙ – אזלא- גרש מהפך פשטא
כעין פעמיים יצא מענינו (לדון בדבר אחר כענינו) יצא להקל ולא להחמיר
אפשר כפי' **כלי יקר** ב-(**כו,י**) ... **אבל עמו של אבימלך לא היו שחורים** (כמו העם המצרי) **והורגלו בנשים יפות ואין מורא מלכות עליהם בדבר הזה והכל שולחים יד באשה יפה פנויה א"כ לנו לכולנו חטאת** וגו' שלא כמו במצרים שאשה יפה ראויה למלך בלבד ולא לעם, אצל פלשתים לא נשמרו ליעד אשה יפה למלך בלבד. יצא מענין יעוד אשה יפה למלך להקל על עצמם לקחת אשה יפה ופנויה לכל אחד מן העם. תבנית הטעמים של הכתוב וַיִּשְׁאֲלֻ֥וּ אַנְשֵׁ֖י הַמָּקוֹם֙ – גרשיים מהפך פשטא תרמז על ההקלה הרבה שעשו לעצמם יושבי פלשת בגדרי הצניעות והפריצות, ותבנית הטעמים של הכתוב פֶּן-יַהַרְגֻ֖נִי אַנְשֵׁ֣י הַמָּקוֹם֙ תרמז שכדי למלא תאוותם באשה נשואה הקלו גם בנטילת חיים של בעלה של אותה אשה, ואולי גם בכלל זילות חיי אדם.

על עצמת תאות זמה של אנשי פלשת עד כדי הריגת בעלה של אשה נשואה כתוב ב-**בראשית וירא כ,יא** וַיֹּ֨אמֶר֙ אַבְרָהָ֔ם כִּ֣י אָמַ֗רְתִּי
רַ֤ק אֵין-יִרְאַ֣ת אֱלֹהִ֔ים בַּמָּק֖וֹם הַזֶּ֑ה וַהֲרָג֖וּנִי עַל-דְּבַ֥ר אִשְׁתִּֽי׃ (דף שנת התשע"א)

בראשית תולדת כו,כד:
וַיֵּרָ֨א אֵלָ֤יו ה֙ בַּלַּ֣יְלָה הַה֔וּא וַיֹּ֕אמֶר אָנֹכִ֕י אֱלֹהֵ֖י אַבְרָהָ֣ם אָבִ֑יךָ
אַל-תִּירָא֙ כִּֽי-אִתְּךָ֣ אָנֹ֔כִי וּבֵרַכְתִּ֙יךָ֙ וְהִרְבֵּיתִ֣י אֶת-זַרְעֲךָ֔ בַּעֲב֖וּר אַבְרָהָ֥ם עַבְדִּֽי׃
וַיֵּרָ֨א אֵלָ֤יו ה֙ – קדמא מהפך פשטא, כלל הצריך לפרט ומתאפיין ע"י חבירו הכתוב לפניו המלמד עליו. *כו כג* מלמד ש- וַיַּ֥עַל מִשָּׁ֖ם
בְּאֵ֥ר שָֽׁבַע׃ גורם להתעלות ברוח הקודש והשראת נבואה
והפרט בַּלַּ֣יְלָה הַה֔וּא וגו' תיכף להגעתו זכה להתגלות הקב"ה באופן נעלה ביותר
... הַה֔וּא וַיֹּ֕אמֶר אָנֹכִ֕י... - זקף-קטן זקף-גדול זקף-גדול, שלוש זקף בין שני קיסרים, חיזוק, תוקף במובן של אופן נעלה ביותר, כי הנאמר וַיֵּרָ֨א אֵלָ֤יו ה֙ בַּלַּ֣יְלָה הַה֔וּא מרמז לשלוש פעמים השם המיוחד א-ה-ו-ה
וַיֵּרָ֨א אֵלָ֤יו ה֙ בַּלַּ֣יְלָה – ס"ת א' ו' ה' ה' אֵלָ֤יו ה֙ בַּלַּ֣יְלָה הַה֔וּא – ס"ת ו' ה' ה' א' הַה֔וּא – **ההו"א** – אותיות שם המקשר שמים וארץ, שם המקשר בין שם הוי' ושם א-לקים, כבכתוב **ה' הוא הא-לקים** (דב' ד,לה,לט; מלכים א' ח,ס; יח,לט; דהי"ב לג,יג) **אנכי** - עניין פנימיות טמיר ונעלם.

בַּעֲב֖וּר – אותיות ב"ע ע"ב – שהם גימטרית שם הוי' במילוי יו"ד הקשור לעולם האצילות, אַבְרָהָ֥ם עַבְדִּֽי – ע"ב ד"י = דו"ד, שורש נשמת משיח מעולם האצילות, וכן הביא רמז ר' אל' שי' נ"י כי ב-**תהלים עב,ה** פרק ע"ב כשם ע"ב הקשור לעולם האצילות, פסוק ה' שבה נברא העולם נאמר יִירָא֥וּךָ עִם-שָׁ֑מֶשׁ וְלִפְנֵ֥י יָרֵ֗חַ דּ֣וֹר דּוֹרִֽים׃ ... **ע-ם'-שמ-ש' ולפנ-י' יר-ח'** ... ס"ת **משי"ח**, פעם יחידה בתנ"ך, אפשר שמרמז לענין נשמת משיח מעולם האצילות.

ועוד רמזים ע"פ גי' תוכן המטועם בזקף-קטן זקף-גדול והפרש מגי' זקף-קטן זקף-גדול העולה תקע"ו (576), הלקוחים מאוצר הגי' של הרב י"ר פאלוך זצ"ל: הַה֔וּא וַיֹּ֕אמֶר אָנֹכִ֕י – גי' 17 + 257 + 81 = 355 והפרש מתקע"ו = 355 – 576 = 221 ,
355 עולה בור"א עול"ם; 221 עולה איי"ר- ר"ת א'ני י"י ר'ופאך ור"ת א'ברהם י'צחק י'עקב ר'חל (ד" רגלי המרכבה ע"פ בני יששכר)
הַה֔וּא וַיֹּ֕אמֶר גי'-17 + 257 = 274 , ההפרש מתקע"ו- 274 - 576 = 302 , 274 עולה אברה"ם עם שם הוי"ה, יצח"ק עם שם אדנ"י [עם הכולל], יעק"ב עם ב'השמות הוי' אדנ"י [עם הכולל], לא"ה רח"ל, 302 עולה ב"ש (ר"ת באר שבע שמשם שואבים רוח הקודש)
הַה֔וּא ... אָנֹכִ֕י – גי' 17 + 81 = 98 , הפרש מתקע"ו 98 – 576 = 478 , 98 עולה זה"ו הכה"ן הממתיק בקרבנות שלא יגיעו ל-גהנ"ם 478 עולה זעי"ר אנפי"ן, ח"י פע' הוי"ה, ויבו"א מל"ך המשי"ח; בעת"ו, ס"ת ויבלע' המות' לנצח' (עי' זוהר בראשית כ"ט ע,א)

בראשית תולדת כו,כח: וַיֹּאמְר֗וּ רָא֣וֹ רָאִינוּ֮ כִּֽי-הָיָ֣ה ה֣' ׀ עִמָּךְ֒ וַנֹּ֗אמֶר תְּהִ֨י נָ֥א אָלָ֛ה בֵּינוֹתֵ֖ינוּ בֵּינֵ֑ינוּ וּבֵינֶ֖ךָ
וְנִכְרְתָ֥ה בְרִ֖ית עִמָּֽךְ׃
וַיֹּאמְר֗וּ - רביע, יש לדרוש כעין ארבע עניינים בהמשך, כ- **תיב"ע** - ... ארום הוה מימרא דה' בסעדך דבזכותך הות לן כל טבתא וכדו **נפקתא מן ארען יבישו בירן ואילנא לא עבדו פירין**
תיב"ע בלשון הקדש... (א) מאמר ה' בעזרתך, (ב) בזכותך היה לנו כל טוב, (ג) וכאשר יצאת מארצנו יבשו הבורות (ד) והאילנות לא עשו פירות ו(לכן) אמרנו נחזירך אלינו
רָא֣וֹ רָאִינוּ֮ - מונח זרקא כִּֽי-הָיָ֣ה ה֣' ׀ עִמָּךְ֒ - מונח מונח פסק סגול, כעין מוסיף מענין יצחק על יצחק, אפשר קצת כפי' **רש"י** רָא֣וֹ רָאִינוּ֮ **ראינו באביך, ראינו בך (ראה ב"ר סד,י).**

בראשית תולדת כו,כט: אִם-תַּעֲשֵׂ֨ה עִמָּ֜נוּ רָעָ֗ה כַּאֲשֶׁר֙ לֹ֣א נְגַעֲנ֔וּךָ וְכַאֲשֶׁ֨ר עָשִׂ֤ינוּ עִמְּךָ֙ רַק-ט֔וֹב וַנְּשַׁלֵּחֲךָ֖ בְּשָׁל֑וֹם
אַתָּ֥ה עַתָּ֖ה בְּר֥וּךְ ה֖׳׃
רָעָ֗ה – רביע, בתפקיד שבדור רביעי אחרי אבימלך תותר שבועת אברהם לאבימלך, כפירשו רש"י ורד"ק ב-**יהושע טו,סג**
וְאֶת-הַיְבוּסִי֙ יוֹשְׁבֵ֣י יְרוּשָׁלַ֔ם לֹא-יָוֹכְל֥וּ יָכְל֥וּ בְנֵי-יְהוּדָ֖ה לְהוֹרִישָׁ֑ם
וַיֵּ֨שֶׁב הַיְבוּסִ֜י אֶת-בְּנֵ֤י יְהוּדָה֙ בִּירוּשָׁלַ֔ם עַ֖ד הַיּ֥וֹם הַזֶּֽה׃ פ

לעלוי כל נשמות ישראל, לעלוי נשמת הורי והורי רעיתי
לעלוי נשמת חזקיהו אלכסנדר סנדר יצחק בן בן חיים אריה ויהודית
zzzf@bezeqint.net 972-3-6486221
http://www.Taamei-Hamikra.co.il

וכן עולה מגימטרית התוכן של דברים עקב ט,כח: הֹ' לַהֲבִיאָם על חלות שבועת אברהם לאבימלך עד לנכד"י שבגללה הותיר יהושע את כבוש יבוס ע"ל דו"ד (ע"פ תפקיד זקף-קטן מלה מקף זקף-גדול בין שני קיסרים)
הֹ' לַהֲבִיאָם גי' 26 + 88 = 114 עולה קי"ד, ע"ל דו"ד.
אוצר הגי' הרב פאלוך זצ"ל לנכד"י (וירא בעה"ט)
הפרש מתקע"ו 114 – 576 = 462 עולה תס"ב, סב"ת
אפשר כי ההסבר הוא כך: מצרים לא הבינו מה שראו באיצטגנינות, סב"ת מְבַלְעֲדֵי יְכֹלֶת הֹ' לַהֲבִיאָם היתה שבועת אברהם לאבימלך, שחלה עד לנכד"י היינו עד מות נכד אבימלך ששמו ומקומו היה יבוס ובו גרן ארנן מקום המקדש. לכן ע"פ הפירוש ל-יהושע טו סג שפי' רש"י ע"פ ספרי דב' עב: אמר רבי יהושע בן קרחה וע"פ פי' רד"ק ע"פ פר"א לו, אמרו רבותינו: בני יהודה יכלו אך לא היו רשאים מחמת השבועה שנשבע אברהם לאבימלך להוריש את היבוסי בירושלים עד מות נכד אבימלך ואז הותרה השבועה. לכן יהושע השאיר השלמת הכיבוש ע"ל דו"ד. ביטוי דומה מופיע ב- דב' עקב ט,כח: מְבַלְעֲדֵי יְכֹלֶת וב- יהושע טו סג לֹא-יָכְלוּ יְכֹלוּ

כַּאֲשֶׁר לֹא נֶגְעָנוּךָ וְכַאֲשֶׁר עָשׂינוּ עִמָּךְ רַק-טּוֹב – פעמיים זקף בין שני קיסרים, כעין דבר החוזר וקורה. מצאנו בקטע הבא חזרות ענין הגלויות ויציאה מהן בשלום, וכן חזרות איומים על ההתישבות בארץ ישראל ויציאה בשלום מהם.
דרשות ר"י אבן שועיב פרשת ואלה תולדות יצחק
ספר הכתוב אחרי כן ענין הליכת יצחק לאבימלך, כי הוא רמז לגלות בבל כי ירידת אברהם למצרים ירמוז לגלות מצרים, והליכת יצחק לאבימלך לגלות בבל, והליכת יעקב ללבן לגלותינו. ואמר לו אל תרד מצרימה כי אתה עולה תמימה. וספר הכתוב הכבוד הגדולה שעשו ליצחק כמו שעשו לבניו בגלות בבל ולא עבדום וענו אותם, והיו [גידוליהם] קרובים למלכות ובנו בתים שם ונטעו שם כרמים, וכמו שכתוב בכאן ויזרע יצחק בארץ ההיא, ולבסוף אמרו לך מעמנו, כמו שאמ' כורש מי בכם מכל עמו ויעל לירושלים. ואחרי כן הלכו לירושלים אליו וחזרו עמו בברית, וכן קרה לבניו בענין בית שני, כי בתחלה היו מרפים ידיהם מן הבנין ואחר כן נתנו להם רשות, והזהירו ואמרו די ליהוון מהקרבין נחוחין וגומר, וכן אמר (כו,כח) וַיֹּאמְרוּ רָאוֹ רָאִינוּ כִּי-הָיָה הֹ' ׀ עִמָּךְ וגומר, אִם-תַּעֲשֶׂה עִמָּנוּ רָעָה וגומר. אמרינן במדרש (כו,כט) וַנְּשַׁלְּחֲךָ בְּשָׁלוֹם, לא די שלא עשינו לך רעה אלא וַנְּשַׁלְּחֲךָ בְּשָׁלוֹם, משל לארי שנתחב עצם בגרונו ולא מצא חיה שיוציאנו מצא (הקורא) [הערוד] שצווארו ארוך אמר לו תן לי שכרי ואני אוציאנו, אמר לו אני אתן לך כרצונך, הכניס צוארו והוציאו אמר לו תן לי שכרי, אמר לו לא די לך שנכנסת בפי ויצאת בשלום.
(כו,כט) וַנְּשַׁלְּחֲךָ – טפחא, בתפקיד רבוי וגם בתפקיד פותח טפח להתאפיין מהכתוב אחריו בְּשָׁלוֹם, כמדרש רבוי יציאות בשלום ממצבי גלויות, גזרות ואיומים. וטעם מלת בְּשָׁלוֹם – סלוק, מגביל כהסבר הרב שוואב בשבילי אורייתא עה"ת – אמר רבי יהושע בן חנינא: יצאנו בשלום, שרק בטלו את מה שהבטיחו לנו ולא הוסיפו לגזור עלינו גזרות נוספות.

שכל טוב (בובר) בראשית פרק כו כט) אִם-תַּעֲשֶׂה עִמָּנוּ רָעָה כַּאֲשֶׁר לֹא נְגַעֲנוּךָ. דכתיב כל הנוגע באיש הזה וגו' (פסוק יא): וְכַאֲשֶׁר עָשׂינוּ עִמְּךָ רַק-טּוֹב. רק לשון מיעוט מלמד שלא עשו עמו טובה שלימה: וַנְּשַׁלְּחֲךָ בְּשָׁלוֹם. שאמרנו לך מעמנו (פסוק טז), ולא שהזקקנו לך: אַתָּה עַתָּה בְּרוּךְ הֹ'. כי מוצלח אתה בכל מקום בין עמנו ובין זולתינו ואין לך לחוש אם נתפרדת מאתנו:
אַתָּה עַתָּה – מרכא טפחא, יתור לרבות, כדרשת שכל טוב כי מוצלח אתה בכל מקום בין עמנו ובין זולתינו,
בְּרוּךְ – מרכא, לרבות כדרשת שכל טוב ואין לך לחוש אם נתפרדת מאתנו:
הֹ' – סלוק, מגביל כי יצחק אבינו כולו ביטול לה' ולכן מכך הצלחתו וגם הגויים הכירו בכך שהצלחתו היא שלא כדרך הטבע.

בראשית תולדת כז,א: וַיְהִי כִּי-זָקֵן יִצְחָק וַתִּכְהֶיָן עֵינָיו מֵרְאֹת
וַיִּקְרָא אֶת-עֵשָׂו בְּנוֹ הַגָּדֹל וַיֹּאמֶר אֵלָיו בְּנִי וַיֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּנִי:
... וַיִּקְרָא - גרשיים, יצא מענינו או יצא מן הכלל ללמד על עצמו או על הכלל כולו, אפשר שכאן מלמד בשני התפקידים:
(א) תורה שלמה בר' תולדת כז [ד] תנחומא תולדת ח **ותכהין עיניו** - למה כהו עיניו של יצחק וכו' על שהיה [עשו] מביא ציד ומאכילו וכתיב והשוחד יעור פקחים (שמ' משׁ כג,ח)
(ב) [שם יד] תנחומא תולדת ח ולמה קרא לו בנו הגדול אלא ללמדנו שמחניפין לרשעים בשעתן, לפי שראה שהעולם מהזה בידו קרא לו בנו הגדול.
אֶת-עֵשָׂו - מונח פסק, הפסק מנתקו מן ההמשך בְּנוֹ הַגָּדֹל כמובא בתורה שלמה בראשית תולדת כז [יג] ב"ר סה א אביו קראו גדול אמו קראתו גדול את בגדי עשו בנה הגדול, אמר להן הקב"ה אם בעיניכם גדול בעיני קטן שנא' הנה קטן נתתיך בגוים (עובדיה א,ב) [גם דרשה טז] נר השכלים כת"י בְּנוֹ הַגָּדֹל - חסר שכבר מכר את בכורתו

בראשית תולדת כז,כה: וַיֹּאמֶר הַגִּשָּׁה לִּי וְאֹכְלָה מִצֵּיד בְּנִי לְמַעַן תְּבָרֶכְךָ נַפְשִׁי
וַיַּגֶּשׁ-לוֹ וַיֹּאכַל וַיָּבֵא לוֹ יַיִן וַיִּשְׁתְּ:
וַיָּבֵא לוֹ יַיִן וַיִּשְׁתְּ:- דרגא מרכא כפולה טפחא סלוק, פעם ראשונה בתורה.
תיב"ע ואכל ולא היה חמרא גביה ואזדמן ליה מלאכא ואייתי חמרא דאצטנע בעינבויי מן יומי שירוי עלמא ויחביה ביד יעקב ויעקב אמטי ליה לאבוי ושתי.
חזקוני וַיָּבֵא לוֹ יַיִן וַיִּשְׁתְּ:שהיין מערבב קצת דעתו של אדם ולא ידקדק אם הוא עשו אם לא:
וַיָּבֵא לוֹ - דרגא מרכא כפולה, דרגא בתפקיד קשור שמים וארץ, כאן מלאך הביא יין ליעקב, ויעקב הביא יין ליצחק אביו כאן מרכאיים - מרכא כפולה היינו ענין המתנהל בשלבים, שלב ביניים כעין מתווך ושלב סופי
ע"פ זהר פר' בלק, היין לֹא היה ראוי לשתיה בלי מזיגת מים, ודרגא א' רמז על מקור רחוק ליין; ב' יוצרת היכללות בין עליונים ותחתונים, כאן היכללות יצחק דלתתא ביצחק דלעילא; ג' שרשרת דורות טעמה מיין זה.
ע"פ חזקוני ההבאה נועדה לערבב קצת דעת יצחק ולא ידקדק אם הוא עשו אם לא (ואין לנו לשקול האם הייתה ראויה או לא)
אפשר להסביר זאת כי הקב"ה סובב הדברים כדי שיראה מעשה יעקב כדבר לא ראוי ובכך לעקוף את הס"א מלהפריע.
וַיָּבֵא לוֹ יַיִן – דרגא מרכא כפולה טפחא, כעין קבוצת פרטים (המלאך, יעקב) הפועלת ביחד באופן שלכאורה לא ראוי.

zzzf@bezeqint.net 972-3-6486221
http://www.Taamei-Hamikra.co.il

לעלוי כל נשמות ישראל, לעלוי נשמת הורי והורי רעיתי
לעלוי נשמת חזקיהו אלכסנדר סנדר יצחק בן בן חיים אריה ויהודית

1.2 בראשית תולדת כה,יט (התשע"ג)

בראשית חיי שרה כד,טז:

וְהַנַּעֲרָ טֹבַת מַרְאֶה מְאֹד בְּתוּלָה וְאִישׁ לֹא יְדָעָהּ וַתֵּרֶד הָעַיְנָה וַתְּמַלֵּא כַדָּהּ וַתָּעַל:

בראשית חיי שרה כד,יח – יט:

וַתֹּאמֶר שְׁתֵּה אֲדֹנִי וַתְּמַהֵר וַתֹּרֶד כַּדָּהּ עַל-יָדָהּ וַתַּשְׁקֵהוּ:

[יט] וַתְּכַל לְהַשְׁקֹתוֹ וַתֹּאמֶר גַּם לִגְמַלֶּיךָ אֶשְׁאָב עַד אִם-כִּלּוּ לִשְׁתֹּת:

וַתֹּאמֶר שְׁתֵּה אֲדֹנִי – טפחא מונח אתנח, כטעמי המלים אנכי ה' א-לקיך בטעם תחתון וגם קרוב לשאר טעמי הפסוק

(*שמות יתרו כ,ב*) **אָנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים:**

רמז לקיום תיקון יחודה עלאה ותתאה

וַתְּכַל לְהַשְׁקֹתוֹ - טפחא אתנח, כטעמי המלים שמע ישראל (*דברים ואתחנן ו,ד*) **שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' ו אֶחָד:**

בסיום ההשפעה נמצא תקון רמ"ח מלים של ארבע פרשיות בקריאת שמע בחלוקה המוסברת בפירוש באר לחי רואי.

אוצר החכמה, תיקוני הזהר תקונא חד ועשרין [דף מ"ז ע"א] ... אלין אינון רמ"ח תיבין דד' פרשיין דיחודא דקריאת שמע דבכולהו אינון רמ"ח אברים דכלילן בברית דאיהו צדיק. כולהו אתשקיין ע"י שכינתא. דאיהי כ"ד י"ם. (פעולות השאיבה וההשקיה החוזרות מרבות כַּדָּהּ להיות כעין כדים רבים וזהו הצירוף כ"ד י"ם, מפירוש באר לחי רואי מובן כי גי' מלת י"ם היא כגי' כ"ד כ"ה והכולל, אלו נ' שערי בינה, ורבקה מייצגת את ספירת הבינה, והיא כעין אמא המשקה את ילדיה)

באר לחי רואי – הרב שפירא צבי הירש אבד"ק מונקאטש (בעל דרכי תשובה):

(*בר' ח"ש כד,טז*) **וַתְּמַלֵּא כַדָּהּ וַתָּעַל** שכשעשתה מהכ"ד כ"ה (ממלת כַּדָּהּ מתהווה הצירוף כ"ד והצירוף כ"ה, כגון בדרך ההסבר לעיל או באופן של צירוף אות כ ל-ד ו-כ ל-ה), אז העלתה את המלכות סוד כ"ד אתוון דיחודא תתאה (זהו המאמר "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" הנאמר אחרי פסוק שמע ישראל, שבו כ"ד אותיות) לסוד כ"ה אתוון דיחודא עלאה (זהו הפסוק "שמע ישראל הוי"ה א-לקינו הוי"ה אחד" שבו כ"ה אותיות). סוד כ"ד (ספירת מלכות) ה' (אות ה' מייצגת כאן את שם הוי"ה בספירת חכמה) כנ"ל, אז (*בר' ח"ש כד,טז*) **וַתָּעַל**, העלתה את המלכות לבעלה להזדווג עמו ביחודה שלים כנ"ל.

וַתֹּאמֶר שְׁתֵּה אֲדֹנִי היינו כמש"ל (ריש עמוד זה) שרבקה אמרה להיסוד צדיק דז"א **שְׁתֵּה אֲדֹנִי**, שיקבל השפע מאמא עלאה (השקיה ע"י השכינה (תיקוני הזהר כ"א)). וגם גמליך אשקה. ומשם תרד השפע לעולמות שלמטה, שהם עתה גמולי מחלב בעוה"ר וכמש"ל.

אלין אינון רמ"ח תיבין דד' פרשיין וכו' דבכולהו אינון רמ"ח אברים וכו'. היינו כש"כ רבינו (בפרע"ח פכ"ה משער הק"ש) בסוד הרמ"ח תיבין דק"ש שבהם נבנית המלכות ברמ"ח אברים, שנחלק לד' פרשיין, ואהבת הוא מ"ב תיבין, והיה אם שמוע עד ושמתם ע"ב תיבין, מן ושמתם עד פ' ציצית נ' תיבין,ופ' ציצית ע"ב תיבין, וי"ב תיבין דיחודא עלאה ותתאה שמע וברוך, ס"ה מספר רמ"ח, ועיי"ש (בפכ"ז) בסוד ג' תיבות ה' א-לקיכם אמת שכופל הש"ץ, להשלים הרמ"ח תיבין, כי הבינה היא משפעת לז"א לכל רמ"ח אברים דיליה, וממנו נשפע להמלכות ע"י שליח צבור שהוא היסוד צדיק, ונתוסף להמלכות ג' אברים החסרים לה להשלים הרמ"ח עיי"ש, ולזה דרש הכא **וַתֹּאמֶר שְׁתֵּה**, היינו לאחר שעשתה רבקה התיקון של ק"ש דיחו"ע ותתאה בסוד **וַתְּמַלֵּא כַדָּהּ"ה וַתָּעַל** כנ"ל, אז נתנה אמא השפעתה לז"א לתקנו ברמ"ח אברים שנכלל בהד' פרשיות דק"ש וגו'

בסידור משה ואהרן, דיני קר"ש נאמר: ז"ל של"ה הק' בסדור שלו ד' צ"א (טט – הכוונה שהכותב תמצת את דברי השל"ה) טוב לכוין בכל תיבה ותיבה אות אחת של שם מ"ב (טט – ר"ת של תפילת רבי נחוניא בר קנה אנא בכח וגו') כזה ואהבת א את ב הויה ג אלהיך י בכל ת לבבך ץ (צ"ל צ?) וכן כולם. ובפ' והיה אם שמוע יכוין בכל תיבה שם א' מע"ב שמות (טט – המתהוים מצירוף אות אחת משלושה פסוקים בספר שמות בשלח יד,יט **וַיִּסַּע** ,כ **וַיָּבֹא** ,כא **וַיֵּט** ובכל פסוק יש ע"ב אותיות) בדרך הפוך ישר הפוך (טט – בשם הראשון אות ראשונה של הפסוק יט, אות אחרונה של הפסוק כ, אות ראשונה של הפסוק כא) והסימן יהי כזה והיה – וה"ו אם – יל"י שמוע – סי"ט וכן כולם ובפרשת ושמתם (טט – מהמלה ה-73 בפר' והיה אם שמוע) מן תיבת את דברי עד סוף הפרשה יש חמשים תיבות. והוא נגד חמשים שערי בינה. ובפרשת ויאמר יכוין בכל תיבה שם אחד מע"ב שמות בדרך ישר כזה (טט – בשם הראשון אות ראשונה של הפסוק יט, אות ראשונה של הפסוק כ, אות ראשונה של הפסוק כא) ויאמר – וי"ו הויה יי"י אל – סב"ט וכן כולם, וכדי להקל על הקורא העמדתי על כל תיבה שם שלו.

בסדור השל"ה אומר: זה לשון מהרמ"ק [שער ד סי' יא], ברעיא מהימנא פירש כי סוד קריאת שמע בפרשיותיה ותיבותיה, שהן פרשה ראשונה מ"ב, ופרשה שניה ע"ב, ושלישית נ', ורביעית ע"ב, הם סוד [ארבעה] היכלות עליונים שהם סוד מקו"ה שם טובלת קומה השכינה וגו' ((*שמ' תר' כז,יח*) **אֹרֶךְ הֶחָצֵר** ... **וְקֹמָה חָמֵשׁ אַמּוֹת** וגו' , מלת **וְקֹמָה** אותיות מקו"ה, אפשר כי חצר המשכן עם קומת הקלעים היא כעין דמיון ל-[ארבעה] היכלות עליונים שהם סוד מקו"ה שם טובלת קומה השכינה ובכך השכינה שוכנת בארץ במינה קדושה.).

ובהג"ה כתב בקונטרס האר"י ז"ל [ס' הכוונות לג ע"ב, ופע"ח שער הק"ש פכ"ג מז ע"א] מצאתי בזה הלשון, דע כי בפרשה ראשונה תמצא מ"ב מן ואהבת עד סוף הפרשה, לרמוז לשם מ"ב, וגו'...

ע"פ פירוש באר לחי רואי הפסוקים בראשית חיי שרה כד,טז,יט,כ הם מקור ל- תיקוני הזהר תקונא חד ועשרין [דף מ"ז ע"א] לענין קריאת שמע והכנה לתפילה. פירוש באר לחי רואי מבוסס על פירוש השל"ה ו/או מבוסס על הרמ"ק ועל כתבי האר"י .

<u>סיכום</u>:

(א) השקיה ע"י רבקה היא השפעת השפע לרמ"ח מלות קריאת שמע באופן של שם מ"ב ושם ע"ב (ישר הפוך ישר) ונ' שערי בינה ושם ע"ב (ישר ישר ישר).

(ב) פעולות השאיבה וההשקיה החוזרות מרבות כַּדָּהּ להיות כעין כדים רבים וזהו הצירוף כ"ד י"ם, מפירוש באר לחי רואי מובן כי גי' מלת י"ם היא כגי' כ"ד כ"ה והכולל, אלו נ' שערי בינה, ורבקה מייצגת את ספירת הבינה, והיא כעין אמא המשקה את ילדיה.

(ג) ממלת י"ם נמשך ענין קריעת ים סוף שבתוך כך מתגלים משלושה פסוקים בו שם ע"ב בצירוף ישר הפוך ישר, ושם ע"ב בצירוף ישר

zzzf@bezeqint.net 972-3-6486221
http://www.Taamei-Hamikra.co.il

לעלוי כל נשמות ישראל, לעלוי נשמת הורי והורי רעיתי
לעלוי נשמת חזקיהו אלכסנדר סנדר יצחק בן בן חיים אריה ויהודית

ישר ישר.

(ד) ממלת כַּהֶה מתהווה הצירוף כ"ד והצירוף כ"ה, השקיה ע"י רבקה העלתה את המלכות סוד כ"ד אתוון דיחודא תתאה (זהו המאמר "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" הנאמר אחרי פסוק שמע ישראל, שבו כ"ד אותיות) לסוד כ"ה אתוון דיחודא עלאה (זהו הפסוק "שמע ישראל הוי"ה א-לקינו הוי"ה אחד" שבו כ"ה אותיות) , וכל אחד הקורא קראת שמע חוזר על פעולתה של רבקה ומצרף עולם הגשמי אל עולם הרוחני, כלומר מעלה אותו בדרגתו.

(ה) ועוד יש להבין מהשל"ה ששם ע"ב שהוא חסד (וענין של ימין) ממתק שם מ"ב שהוא חסד וגבורה (וענין של שמאל), לכן בשעת תפלה יעטוף בכף ימין את כף שמאל להמחיש ההמתקה והשפעת השפע המומתק אל רמ"ח מלות קריאת שמע ומהם אל רמ"ח איברי האדם ושס"ה גידיו.

בראשית תולדת כה,לא: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב מִכְרָה כַיּוֹם אֶת-בְּכֹרָתְךָ לִי׃

רש"י (כז) **ויגדלו הנערים ויהי עשו** - כל זמן שהיו קטנים לא היו נכרים במעשיהם, ואין אדם מדקדק בהן מה טיבן; כיון שנעשו בני שלש עשרה, זה פירש לבתי מדרשות וזה פירש לעבודה זרה (ראה ב"ר סג,י).

כלי יקר בראשית כה,לב ... והודה עשו לדבריו ואמר הנה אנכי הולך למות, ואני קרוב יותר אל המיתה מן החיים אם כן למה זה לי בכורה. במלת זה לי, הוא כמראה באצבע על דבר ששייכה בו הבכורה גם ביום ההוא, וזהו העבודה שהיתה בבכורות: עשו אינו מאמין בקבלת עול מצוות שהיא ענין פר' והיה אם שמוע, ולכן אינו מאמין בקבלת עול מלכות שמים שהוא ענין פרשת שמע.

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב – טפחא אתנח, כטעמי שמע ישראל, רמז לכך שעשו פירש לעבודה זרה ומרד בקבלת עול מלכות שמים המתבטאת בשמע ישראל.

בראשית תולדת כו,יג: וַיִּגְדַּל הָאִישׁ וַיֵּלֶךְ הָלוֹךְ וְגָדֵל עַד כִּי-גָדַל מְאֹד׃

וַיִּגְדַּל הָאִישׁ – טפחא אתנח, כטעמי שמע ישראל, פירש האדמו"ר מ"מ שניאורסאהן זצ"ל ב-(כו,כב) על רש"י (כב) **ופרינו בארץ** - "ונפוש בארעא" (ת"א). ... שהוא לשון רבוי וגדולה. ... והכונה היא שיצחק יתרבה ויתגדל (ככתוב לעיל וַיִּגְדַּל הָאִישׁ)

טט – אפשר שהעולם הבינו שהצלחת יצחק בארץ קשה ובשנה קשה היא באמונתו ב-(*דברים ואתחנן ו,ד*) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' | אֶחָד: היינו בקבלת עול מלכות שמים שהיא ענין של שמע ישראל ובכך יתגדל ויתקדש שמיה רבה.

הָאִישׁ - נוטריקון שמע ישראל ה' א-לקינו, ועוד פעם ה' אחד. וכן (*שמות בשלח טו,ג*) ה' אִישׁ מִלְחָמָה ה' שְׁמוֹ׃

בראשית תולדת כו,ה: עֵקֶב אֲשֶׁר-שָׁמַע אַבְרָהָם בְּקֹלִי
וַיִּשְׁמֹר מִשְׁמַרְתִּי מִצְוֹתַי חֻקּוֹתַי וְתוֹרֹתָי׃

ראה בבלי יומא כח,ב

אמר רב קיים אברהם אבינו כל תורה כולה שנאמר (*בראשית תולדת כו,ה*) עֵקֶב אֲשֶׁר-שָׁמַע אַבְרָהָם בְּקֹלִי... אמר ליה אם כן מִצְוֹתַי וְתוֹרֹתָי למה לי. (*מתיבתא* על כרחך מייתור המלים מלמדנו שקיים את כל התורה כולה)

אמר (רב) [רבא] ואיתימא רב אשי קיים אברהם אבינו אפילו עירובי תבשילין (*הב"ח* תחומין) (אף שהיא תקנת חכמים לעתיד לבוא ולא נאמרה למשה בסיני) שנאמר וְתוֹרֹתָי (*מתיבתא* בלשון רבים ומיעוט רבים שניים, ללמד שקיים) אחת תורה שבכתב ואחת תורה שבעל פה (שתיהן במדה שוה).

מִצְוֹתַי – טפחא ללא מגבלת מרכא לפניה, בתפקיד התפשטות אפיון לפניו, ללמד שמה שנאמר לפניו עֵקֶב אֲשֶׁר-שָׁמַע אַבְרָהָם בְּקֹלִי כולל תקנת חכמים לעתיד לבוא ולא נאמרה למשה בסיני

בראשית תולדות כו,ח:
וַיְהִי כִּי אָרְכוּ-לוֹ שָׁם הַיָּמִים וַיַּשְׁקֵף אֲבִימֶלֶךְ מֶלֶךְ פְּלִשְׁתִּים בְּעַד הַחַלּוֹן
וַיַּרְא וְהִנֵּה יִצְחָק מְצַחֵק אֵת רִבְקָה אִשְׁתּוֹ׃

וַיְהִי כִּי אָרְכוּ-לוֹ שָׁם הַיָּמִים וַיַּשְׁקֵף אֲבִימֶלֶךְ מֶלֶךְ פְּלִשְׁתִּים – רביע ... זקף-קטן רביע ... זקף-קטן, א' הזקף כסוף ענין; ב' עצמת היצר בהתענינות ביצחק ע"י הפלשתים

שני התבניות רביע ... זקף-קטן עשויות להיות מדה לד למהרז"ו כתוב סתום שלא בא לסתום אלא לפרש

(א) וַיְהִי - רביע כִּי אָרְכוּ-לוֹ שָׁם הַיָּמִים – (גירסת כתר כִּי מונח כעין שתי תבניות של) מרכא פשטא זקף-קטן והוא תיאור ואחריו וַיַּשְׁקֵף - רביע, פעולה, כעין לימוד אלפני לפניו.

אפשר שפי' רש"י כִּי אָרְכוּ. יסביר את הלפני לפניו. אמר מעתה אין לי לדאוג, מאחר ולא אנסוה עד עכשו, לא נזהר להיות נשמר.

כלומר המלים כִּי אָרְכוּ-לוֹ שָׁם הַיָּמִים מלמדים לכתוב אחריהם על פעולת אבימלך, ומלמדים אלפני לפניהם אל בראשית תולדת כו,ז וַיִּשְׁאֲלוּ אַנְשֵׁי הַמָּקוֹם לְאִשְׁתּוֹ וַיֹּאמֶר אֲחֹתִי הִוא

כי הם שאלו האם היא אשתו, וענה שהיא אחותו, לכן נזהר לא לנהוג בה כאשתו. ומשעבר זמן ולא פגעו בה חשב שאינם מתענינים בם.

גירסה אחרת כִּי-אָרְכוּ-לוֹ שָׁם הַיָּמִים - מרכא פשטא זקף-קטן וַיַּשְׁקֵף אֲבִימֶלֶךְ מֶלֶךְ פְּלִשְׁתִּים - רביע פשטא מונח זקף-קטן, פעמיים זקף-קטן בין שני קיסרים, דבר החוזר וקורה. תורה שלמה () שהיה חוזר ומסתכל ברבקה או באהל יצחק.

וַיְהִי ... רביע - וַיַּשְׁקֵף - רביע , שני פעלים בזמן עתיד עם וא"ו היפוך, משמע שעדיין לא התחיל הענין

(ב) וַיַּשְׁקֵף אֲבִימֶלֶךְ מֶלֶךְ פְּלִשְׁתִּים בְּעַד סתום שבא לפרש כי הַחַלּוֹן – ע"פ זוהר משמעו באיצטגנינות בכוכבים וכן שופטים ה בעד החלון נשקפה אם סיסרא - באיצטגנינות בכוכבים, ופי' המלבי"ם ב-שופטים ה מראת קסמים או כישוף

zzzf@bezeqint.net 972-3-6486221
http://www.Taamei-Hamikra.co.il

לעלוי כל נשמות ישראל, לעלוי נשמת הורי והורי רעיתי
לעלוי נשמת חזקיהו אלכסנדר סנדר יצחק בן בן חיים אריה ויהודית

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידיהם לפי ההשערות.

1.3 בראשית תולדת כה,יט (התשע"ד)

בראשית תולדת כה,יט: וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן-אַבְרָהָם אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת-יִצְחָק:

בֶּן-אַבְרָהָם – מקף אתנח, אתנח להגביל את ליצני הדור האומרים "מאבימלך התעברה שרה וגו' " (רש"י), מקף מרמז כי ההגבלה בעלת אופנים אחדים ע"פ רש"י (א) הקב"ה צר קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם והעידו הכל אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת-יִצְחָק, (ב) רד"ק ... שהיה ישר ונאמן והולך בדרך טובה ואהוב לבריות כמו אביו עד שהכל אומרים עליו אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת-יִצְחָק

בראשית תולדת כה,כ: וַיְהִי יִצְחָק בֶּן-אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּקַחְתּוֹ אֶת-רִבְקָה בַּת-בְּתוּאֵל הָאֲרַמִּי מִפַּדַּן אֲרָם אֲחוֹת לָבָן הָאֲרַמִּי לוֹ לְאִשָּׁה:

וַיְהִי יִצְחָק בֶּן-אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּקַחְתּוֹ אֶת-רִבְקָה בַּת-בְּתוּאֵל הָאֲרַמִּי – זקף-קטן ... זקף-קטן ... רביע ... זקף-קטן, תבנית המרמזת על ענין עצמתי רד"ק (כ) וַיְהִי - להודיע, כי גם עמו עשה האל טובה גדולה; כי אשתו היתה עקרה ולא היתה ראויה ללדת כי אם על ידי נס, וכן לחתירה מתחת לכסא הכבוד להתיר הגזרה (ראה להלן ב"ר, תולדות, פר' סג,ה)

בְּקַחְתּוֹ אֶת-רִבְקָה בַּת-בְּתוּאֵל הָאֲרַמִּי - רביע ... זקף-קטן, תבנית סתום שלא בא לסתום אלא לפרש לענין נשיאת אשה. טעם מהפך במלת וַיְהִי מרמז לפרש בדרך המהפכת ברוב מארבעה דברים שכאן, כדי לקיים לעולם ידבק אדם בטובים ... הנושא אשה צריך שיבדוק באחיה (ב"ב קט,קי). רש"י בַּת-בְּתוּאֵל הָאֲרַמִּי מִפַּדַּן אֲרָם אֲחוֹת לָבָן הָאֲרַמִּי - וכי עדיין לא כתב שהיא בת בתואל ואחות לבן ומפדן ארם? אלא להגיד שבחה: (טט –א) שהיתה בת רשע (טט –ב) ואחות רשע (טט –ג) ומקומה אנשי רשע, (טט –ד) ולא למדה ממעשיהם (ראה ב"ר סג,ד).

בְּקַחְתּוֹ אֶת-רִבְקָה – מקף ענין בעל שלבים, לקיחת אשה (א) בדיקה כנ"ל (ב) אירוסין הן הקידושין שהם באחד משלוש הדברים כסף, שטר וביאה, (ג) נישואין. כאן עבד אברהם היה שליח לקידושין וקדש בכסף ובמקום עשו סעודת אירוסין (מלבי"ם, משך חכמה, שפע חיים). כאשר רבקה הגיע לבית יצחק הוא עשה נישואין ע"י שלוש הדרכים כסוי הינומה שרבקה כסתה עצמה בצעיף, בחופה, ביחוד (שו"ע אה"ע הל' קידושין סי' נה,א).

בראשית תולדת כה,כא:

וַיֶּעְתַּר יִצְחָק לַיהוָה לְנֹכַח אִשְׁתּוֹ כִּי עֲקָרָה הִוא וַיֵּעָתֶר לוֹ יְהוָה וַתַּהַר רִבְקָה אִשְׁתּוֹ:

בעל הטורים (כ) בְּקַחְתּוֹ. ב׳ במסורה. בְּקַחְתּוֹ אֶת-רִבְקָה. ואידך גבי ירמיה (יר' מ,א) בְּקַחְתּוֹ אֹתוֹ וְהוּא-אָסִיר בָּאזִקִים. מה קחתו דהתם אסור, אף הכא אסור. ללמד שאף יצחק עקור היה (יבמות סד א). טט – בבלי יבמות לוקח הביטוי בְּקַחְתּוֹ אֶת- העוסק ביצחק ומוליך אל (יר' מ,א) בְּקַחְתּוֹ אֹתוֹ את ירמיה הנביא שהיה אז עקור (גולה) ממקומו, וחוזרת עם מילת עקור במשמע עקר (לא פורה) ומשליכה אותה על יצחק אבינו. ובהסבר אחר שיצחק היה כמו אסור באזיקים עד שהרתה רבקה.

(כא) כִּי עֲקָרָה הִוא. הִוא כתיב (טט – הכתוב הוא בלשון זכר). לומר כי אף הוא היה עקור (מדרש הגדול).

דרשה זאת מבוססת על הכתוב.

ואית דדרשי המקרא (ויש שדרשו את הקריאה) לומר היא ולא הוא דהא כתיב (לעיל כא יב) כי ביצחק יקרא לך זרע, אלמא לאו עקור היה (זהר תולדות קלז א):

דרשה זאת מגובה ע"י טעם אתנח במלת הִוא בתפקיד הגבלת משמע מלה זאת ללשון נקבה ולא ללשון זכר בגלל אות ו"ו. - טט – אפשר להסביר, שהקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים, ולכן מצב העקרות של יצחק השתנה. (בר' וירא יח,י) וְהִנֵּה-בֵן לְשָׂרָה אִשְׁתֶּךָ – מקף טפחא מונח אתנח, מקף בתפקיד ענין בעל מספר מצבים, ע"פ שם משמואל וירא תרעא אלו שלבים בחיי יצחק לענין הולדה, בלידתו נמשך אחרי אמו וזהו צד נוקבא, ולכן לא אמור להוליד, בעקידה יוצא ממנו צד נוקבא ונכנס בו צד דוכרא ומיוחס אחרי אברהם ואז מוכשר להוליד.

רש"י (כה,כו) בֶּן-שִׁשִּׁים שָׁנָה - עשר שנים משנשאה עד שנעשית בת שלש עשרה שנה וראויה להריון ועשר שנים הללו צפה והמתין לה כמו שעשה אביו לשרה, כיון שלא נתעברה ידע שהיא עקרה והתפלל עליה.

וַיֶּעְתַּר – קדמא, קדמה תפילתם הרבה לפני הזמן המסופר כאן, לפחות כ-10 שנים.

בראשית רבה (וילנא) פרשת תולדות פרשה סג ה וַיֶּעְתַּר יִצְחָק לַיהוָה לְנֹכַח אִשְׁתּוֹ, רבי יוחנן וריש לקיש, רבי יוחנן אמר ששפך תפלות בעושר, ר"ל אמר **שהיפך** את הגזירה ולפום כן קריין ליה עתרא דאפיך אידרא, לְנֹכַח אִשְׁתּוֹ, מלמד שהיה יצחק שטוח כאן והיא שטוחה כאן ואומר רבש"ע כל בנים שאתה נותן לי יהיו מן הצדקת הזו אף היא אמרה כן כל בנים שאת עתיד ליתן לי יהיו מן הצדיק הזה, כִּי עֲקָרָה הִוא, רבי יודן בשם רבי לקיש עיקר מטרין לא הוה לה ולגלף לה הקדוש ברוך הוא עיקר מטרין, וַיֵּעָתֶר לוֹ יְהוָה, רבי לוי אמר משל לבן מלכים שהיה חותר על אביו ליטול ליטרא של זהב והיה זה חותר מבפנים וזה חותר מבחוץ שכן בערביא קורין לחתירתא עתירתא.

בבלי בבא קמא צב,א ... א"ל רבא לרבה בר מרי, מנא הא מילתא דאמור רבנן: כל המבקש רחמים על חבירו והוא צריך לאותו דבר, הוא נענה תחילה? א"ל, דכתיב: (איוב מב,י) וַיהוָה שָׁב אֶת-שְׁבוּת אִיּוֹב בְּהִתְפַּלְלוֹ בְּעַד רֵעֵהוּ: אמר ליה: את אמרת מהתם, ואנא אמינא מהכא: (בר' וירא כ,יז) וַיִּתְפַּלֵּל אַבְרָהָם אֶל-הָאֱלֹהִים וַיִּרְפָּא אֱלֹהִים אֶת-אֲבִימֶלֶךְ וְאֶת-אִשְׁתּוֹ וְאַמְהֹתָיו וַיֵּלֵדוּ: , וכתיב: (בר' וירא כא,א) וַיהוָה פָּקַד אֶת-שָׂרָה כַּאֲשֶׁר אָמָר וגו',

וַיֶּעְתַּר – קדמא, כעין כלל וַיֶּעְתַּר הצריך לפרט יִצְחָק לַיהוָה לְנֹכַח אִשְׁתּוֹ כִּי עֲקָרָה הִוא וַיֵּעָתֶר לוֹ יְהוָה המבקש על חבירו (כאן על רבקה בת רשע ולמ"ד שאינה מצווה על פרו ורבו) והוא צריך לאותו דבר (כאן יצחק בן צדיק המצווה על פרו ורבו) נענה תחילה. וכפי' רש"י וַיֵּעָתֶר לוֹ יְהוָה – שאין דומה תפלת צדיק בן צדיק לתפלת צדיק בן רשע, לפיכך **לו** ולא לה (ראה יבמות סד,א).

וַיֵּעָתֶר לוֹ יְהוָה – מהפך פשטא זקף-קטן, שתי דרשות (ב"ר תו' סג,ה) (א) מהפך הגזירה, (ב) מהפך הטבע שלא היה לה רחם וגלף לה ה' רחם.

כִּי עֲקָרָה – מרכא טפחא, יתור לרבות הסיבות לעקרות (א) מצד בריאתה ללא רחם או ללא יכולת טבעית ללדת (ב) שלא יאמרו ע"כ אומות העולם תפלתם עשתה פירות (מ"ר חי"ש פר' ס,יג) (ג) שהקב"ה מתאווה לתפילתם של צדיקים שע"י זה לימד (א) **כל המבקש רחמים על חבירו והוא צריך לאותו דבר, הוא נענה תחילה** (ב) פתח תשובה לחתור חתירה מתחת לכסא הכבוד, וכאן גם לגלוף רחם לרבקה, ומלמד למלך מנשה שבתשובתו חתר חתירה מתחת כסא הכבוד.

לעלוי כל נשמות ישראל, לעלוי נשמת הורי והורי רעיתי
לעלוי נשמת חזקיהו אלכסנדר סנדר יצחק בן בן חיים אריה ויהודית

zzzf@bezeqint.net 972-3-6486221
http://www.Taamei-Hamikra.co.il

בראשית תולדת כה,כב: וַיִּתְרֹצַצוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּהּ וַתֹּאמֶר אִם-כֵּן לָמָּה זֶּה אָנֹכִי וַתֵּלֶךְ לִדְרֹשׁ אֶת-ה':

בראשית תולדת כה,כג: וַיֹּאמֶר ה' לָהּ שְׁנֵי גוֹיִם בְּבִטְנֵךְ וּשְׁנֵי לְאֻמִּים מִמֵּעַיִךְ יִפָּרֵדוּ וּלְאֹם מִלְאֹם יֵאָמֵץ וְרַב יַעֲבֹד צָעִיר:

גי' הכתר ברש"י וַיִּתְרֹצַצוּ (כב) [(תרי"ק:) וַיִּתְרֹצֲצוּ - כתרגומו: "ודחקין", כמו 'טומאה רצוצה' (חולין עא,א), שאין מתקבלין במקום אחד ברחם אחד כשאר תאומים שנסבלים ברחם אחד. ויש לפרש וַיִּתְרֹצֲצוּ - לשון 'שבירה', כמו "ותרץ גלגלתו" (שו' ט,נג) - שצר לה המקום ושוברין זה את זה. וַתֹּאמֶר: אִם-כֵּן לָמָּה זֶּה אָנֹכִי מתאוה ומתפללת על ההריון וסופי לשפלם? וַתֵּלֶךְ לִדְרֹשׁ אֶת-ה' - מהו כֵּן שכן מתרוצצים. ויאמר ה' לה שני גויים בבטנך - אין סופך להפילם, אלא זה אות, שכשם שאין מקום אחד סובלם במעיך, והן נפרדים זה מזה, כך, כשיצאו ממעיך יפרדו ולאום מלאום יאמץ, ולא יהו סובלין זה את זה. ורב יעבוד צעיר. מעתה הולך ומספר היאך נתקיים דבר זה עד שאתה מגיע ל"הוה גביר" וכו' (בר' כז,כט).]

וַיִּתְרֹצַצוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּהּ וַתֹּאמֶר אִם-כֵּן - ... זקף-קטן ... זקף-קטן בין שני קיסרים, כעין היקש, כפי' רש"י בגי' הכתר **שכשם שאין מקום אחד סובלם במעיך, והן נפרדים זה מזה, כך, כשיצאו ממעיך יפרדו ולאום מלאום יאמץ, ולא יהו סובלין זה את זה. ורב יעבוד צעיר.**

וַיִּתְרֹצַצוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּהּ וַתֹּאמֶר אִם-כֵּן - ... זקף-קטן ... זקף-קטן בין שני קיסרים, כעין דבר החוזר וקורה, אחד רץ השני נח ולהיפך, וחוזר חלילה

כפי' רש"י אִם-כֵּן לָמָּה זֶּה אָנֹכִי. רבותינו דרשוהו (ב"ר סג,ו) לשון 'ריצה': עוברת על פתחי תורה של שם ועבר, ויעקב רץ ומפרכס לצאת; עוברת על פתחי עבודה זרה, ועשו מפרכס לצאת. דבר אחר: מתרוצצים זה עם זה ומריבים בנחלת שני עולמות (ראה אל"ז יט).

וַתֹּאמֶר אִם-כֵּן – מונח זקף-קטן, שתי דרשות, (א) רבותינו דרשוהו (ב"ר סג,ו) לשון 'ריצה' (ב) דבר אחר: מתרוצצים זה עם זה וגו'

וַתֹּאמֶר – מונח, בעל תכונת הארכה ואז המשמעות שהוא קצת מפסיק מהכתוב אחריו והוא כמו נקודותיים ללמד מה אמרה אִם-כֵּן ופי' רש"י גדול צער העבור , טט - אִם-כֵּן – מקף, בתפקיד מספר מצבים, שיכול להיות עיבור תאומים שנסבלים ברחם אחד, וכאן היה עיבור תאומים שאין מתקבלים ברחם אחד. (ע"פ בראשית רבה תולדות פרשה סג,ו)

(ב"ר סג,ו) רבי הונא אמר (טט- אִם-כֵּן במשמע) אם כך אני עתיד(ה) להעמיד שנים עשר שבטים (טט- לָמָּה זֶּה במשמע) הלואי לא עיברתי, מנין ז"ה, תני בשם רבי נחמיה ראויה היתה רבקה שיעמדו ממנה י"ב שבטים, הה"ד (בר' תל' כה,כג) וַיֹּאמֶר ה' לָהּ שְׁנֵי גוֹיִם בְּבִטְנֵךְ דא תרין, וּשְׁנֵי לְאֻמִּים הא ארבעה, וּלְאֹם מִלְאֹם יֵאָמֵץ הא שיתא, וְרַב יַעֲבֹד צָעִיר הא תמניא, (בר' תל' כה,כד) וַיִּמָּלְאוּ יָמֶיהָ לָלֶדֶת הא עשרה, (בר' תל' כה,כה) וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן אַדְמוֹנִי הא חד עשר, (בר' תל' כה,כו) וְאַחֲרֵי-כֵן יָצָא אָחִיו הא תרין עשר, (טט- לפי המדרש אפשר שרוב העיבורים בתאומים, לכן לָמָּה זֶּה – מרכא טפחא, יתור לרבות עיבורים בצער)

(ב"ר סג,ו) ואית דמייתי ליה מן הדין קרא, (בר' תל' כה,כב) וַתֹּאמֶר אִם-כֵּן לָמָּה זֶּה אָנֹכִי, זיין שבעה ה"א חמשה הא תרין עשר, מנין **זה**,

רש"י - לָמָּה זֶּה אָנֹכִי מתאוה ומתפללת על ההריון (ראה ב"ר סג,ו) ? -לָמָּה זֶּה – מרכא טפחא, יתור לרבות באווי ובתפלה, כאשר טעם אתנח מגביל את אָנֹכִי – כי **וסופי לשפלם** (גי' רש"י בכתר)

רש"י - וַתֵּלֶךְ לִדְרֹשׁ - לבית מדרשו של שֵׁם. לִדְרֹשׁ אֶת-ה' - להגיד לה מה תהא בסופה. אֶת-ה' – סלוק, להגביל הנזק לה ולילדיה.

רלב"ג – ביאור הפרשה וַתֵּלֶךְ לִדְרֹשׁ אֶת- דבר השם יתעלה מעבדיו הנביאים אשר היו בזמן ההוא, כמו שֵׁם ועֵבֶר ותלמידיהם, מה יהיה אחרית הדבר.

וַתֵּלֶךְ – טפחא ללא מרכא לפניה, בתפקיד שנוי משמעות, כגון בשונה מאנשי הזמן ההוא שהיו שואלים במכשפים ומגידי עתידות, ובשונה מהגר שנאמר בה (בר' וירא כא,יד) וַתֵּלֶךְ וַתֵּתַע רש"י חזרה לגלולי בית אביה.

(ב"ר סג,ו) (בר' תל' כה,כב) וַתֵּלֶךְ לִדְרֹשׁ אֶת-ה', וכי בתי כנסיות ובתי מדרשות היו באותן הימים, והלא לא הלכה אלא למדרש של שם ועבר (וַתֵּלֶךְ – טפחא ללא מרכא לפניה, בתפקיד שנוי משמעות מיחיד לכאילו רבים וגדולה), אלא ללמדך שכל מי שהוא מקביל פני זקן כמקביל פני שכינה (לִדְרֹשׁ אֶת-ה').

לִדְרֹשׁ - מרכא, רבוי דרשות מנביאי ה' כפי' רלב"ג – ביאור הפרשה וַתֵּלֶךְ לִדְרֹשׁ אֶת- דבר השם יתעלה מעבדיו הנביאים אשר היו בזמן ההוא, כמו שֵׁם ועֵבֶר ותלמידיהם, מה יהיה אחרית הדבר.

אֶת-ה' : – מלת אֶת מרבה ו/או מלמדת על קשר לא ישיר והמקף מלמד על שלבים, וזה כפי' רש"י ב-(בר' תל' כה,כג) וַיֹּאמֶר ה' לָהּ - על ידי שליח; לְשֵׁם אמר ברוח הקדש (ראה ב"ר סג,ז), והוא אמר לָהּ

אֶת-ה' : – מקף, ענין בעל שלבים, חלקים אחדים, שאלה תלמידי הנביאים, שאלה את עבר, שאלה את שם. אֶת-ה' – סלוק, מגביל ששאלה רק בנביאי האמת. שקבלה תשובה רק משם.

(בר' תל' כה,כג) וַיֹּאמֶר ה' לָהּ - על ידי שליח; לְשֵׁם אמר ברוח הקדש (ראה ב"ר סג,ז), והוא אמר לָהּ

(בר' תל' כה,כג) וַיֹּאמֶר ה' – קדמא ואזלא, כעין כלל של הודעת דבר מה' לאשה. לָהּ - רביע, ארבעה אופנים לכלל, רובן לא ישירים.

ירושלמי (וילנא) סוטה פ"ז,ה"א ... רבי יוחנן בשם ר' לעזר בי ר' שמעון לא מצינו שדיבר המקום עם אשה אלא עם שרה בלבד. והא כתיב (בר' ג,טז) אֶל-הָאִשָּׁה אָמַר הַרְבָּה אַרְבֶּה וגו'. אמר רבי יעקב דכפר חנין ע"י התורגמן. והא כתיב (בר' תל' כה,כג) וַיֹּאמֶר ה' לָהּ שני גוים בבטנך א"ר בא בר כהנא הדיבור נפלה לה. אמר רבי בירי כמה כירכורי כירכורים הקדוש ברוך הוא מתאוה לשמוע שיחתן של צדקניות [שם יח טו] ויאמר לא כי צחקת. (מרכא פסק טפחא מרכא סלוק, פסק בין דבר ה' אל שרה ובין התוכן)

בדבור לחוה ולרבקה רביע, לומר שכבר בתחלה רמז לארבעה אופני דבור ה' לאשה)

לָהּ - רביע, (א) דבור ישיר לשרה, (ב) ע"י תורגמן לחוה, (ג) הדיבור נפלה לָהּ (מפיק ה"א במשמע בעבורה(קה"ע) עליה הבת קול) לרבקה – שיירי קרבן בת קול מתפוצץ בעולם עתידה אשה שתלד שני גוים בבטן אחת ולא ידעו מבטן מי יצאו ומצינו כיוצא בזה במדרש ורש"י מביאו בשמואל והיינו דקאמר הדיבור נפלה לה הכל אמרו שעליה נאמר הדיבור שיהיו בבטן שני גוים:. (ד) ע"י שליח או נביא (שֵׁם) פני משה הדיבור נפלה לה. לא שדיבר עמה אלא שהגיע לה מאמר ה' ע"י מלאך כדאמ' בב"ר וי"א ע"י שם בן נח והא דקאמר ויאמר ה' לה שנפל לה מאמר ה':

תחילת המשנה הנ"ל עוסקת בארבעה דברים שאומר הכהן לסוטה. אפשר שהקישור במשנה בין הסוטה ובין מאמרי ה' לנשים הוא להבדיל בין הסוטות שחוה הייתה בבחינה מסוימת כעין סוטה ובין מאמרים לצדיקות.

ירושלמי סוטה פ"ז,ה"א אמירת הכהן לאשה סוטה בלשון שהיא שומעת ולא ע"י תורגמן (קרבן העדה),

מתני' אילו נאמרין בלשונם פרשת סוטה ווידוי מעשר וקריית שמע ותפילה וברכת המזון ושבועת העדות ושבועת הפיקדון: גמ' כתיב (במ' נשא ה,כא) וְאָמַר הַכֹּהֵן לָאִשָּׁה בכל לשון שהיא שומעת דברי רבי יאשיה. אמר ליה רבי יונתן ואם אינה שומעת ולמה היא עונה אחריו אמן. אלא שלא יאמר לה על ידי תורגמן. ...

הדבור ה' הלא ישיר לחוה אפשר בא להבדיל הייטב מדבור הנחש (המפתה הראשון) (בר' ג,טז) אֶל-הָאִשָּׁה אָמַר שהיתה בבחינת סוטה עם הנחש, ומלת אָמַר בטעם רביע, ללמד על ארבעה דברים שיש להגיד לסוטה. בבלי סוטה לב,ב גמ'. פרשת סוטה מנלן? דכתיב: (במ' נשא ה,כא) וְאָמַר הַכֹּהֵן לָאִשָּׁה, בכל לשון שהוא אומר. תנו רבנן: משמיעין אותה בכל לשון שהיא שומעת, (טט - א) על מה היא שותה (טט - ב) ובמה היא שותה, (טט - ג) על מה נטמאת (טט - ד) ובמה היא נטמאת; (טט - א) על מה היא שותה? על עסקי קינוי וסתירה, (טט - ב) ובמה היא שותה? במקידה של חרש, (טט - ג) על מה נטמאת? על עסקי שחוק וילדות, (טט - ד) ובמה היא נטמאת? בשוגג או במזיד, באונס [או] ברצון, וכל כך למה? שלא להוציא לעז על מים המרים.

zzzf@bezeqint.net 972-3-6486221
http://www.Taamei-Hamikra.co.il

לעלוי כל נשמות ישראל, לעלוי נשמת הורי והורי רעיתי
לעלוי נשמת חזקיהו אלכסנדר סנדר יצחק בן חיים אריה ויהודית

1.4 בראשית תולדת כה,יט (התשע"ה)

בראשית תולדת כה,כח: [כח] וַיֶּאֱהַב יִצְחָק אֶת-עֵשָׂו כִּי-צַיִד בְּפִיו וְרִבְקָה אֹהֶבֶת אֶת-יַעֲקֹב׃

וַיֶּאֱהַב יִצְחָק אֶת-עֵשָׂו – לפי הסבר תוה"מ (מלבי"ם) (למשל לויקרא תזריע יג ו) פועל בזמן עתיד שלפניו וא"ו משמעו שהדבר יתחיל בעתיד, לכן יש להסיק שיצחק לא אהב את עשו בפועל אלא כמובא ב**תורה שלמה [קעז]** בשם **המדרש הגדול היה אוהבו בפניו בלבד כדי לקרבו ולמשכו, שהרי קל וחומר אם כשהוא אוהבו מעשיו מקולקלין, אלו שנאו ורחקו על אחת כמה וכמה. ואמרו רבותנו לעולם תהא ימין מקרבת ושמאל דוחה.**

וַיֶּאֱהַב יִצְחָק אֶת-עֵשָׂו – מרכא תביר טפחא, קבוצת פרטים קשורים לענין מסוים, כאן זמני אהבת בן, השונים בהלכותיהם או בענינם בקשר לענין, כאן יצחק אוהב את עשו בפניו, לא אוהבו שלא בפניו.

בראשית תולדת כה,כט: [כט] וַיָּזֵד יַעֲקֹב נָזִיד וַיָּבֹא עֵשָׂו מִן-הַשָּׂדֶה וְהוּא עָיֵף׃

תורה שלמה [קפז] (ב"ב ט"ז ב) ד"א שלא מרד עשו בימיו (של אברהם) מנלן דכתיב **וַיָּבֹא עֵשָׂו מִן-הַשָּׂדֶה וְהוּא עָיֵף׃ ותנא אותו היום נפטר אברהם אבינו וגו' א"ר יוחנן חמש עבירות עבר אותו רשע, באותו היום.**

וַיָּבֹא עֵשָׂו מִן-הַשָּׂדֶה - – מרכא תביר טפחא, קבוצת פרטים קשורים לענין מסוים, כאן זמני התנהגות עשו, שלא על כל אחד חלה ההלכה או הענין או שלא צריך שיחול על כולם ביחד, כאן התנהגות עשו מתחלקת לתקופה שעד יום פטירתו של אברהם אבינו, ומאותו יום והלאה

בראשית תולדת כו,ט: וַיִּקְרָא אֲבִימֶלֶךְ לְיִצְחָק וַיֹּאמֶר אַךְ הִנֵּה אִשְׁתְּךָ הִוא וְאֵיךְ אָמַרְתָּ אֲחֹתִי הִוא וַיֹּאמֶר אֵלָיו יִצְחָק כִּי אָמַרְתִּי פֶּן-אָמוּת עָלֶיהָ׃

... וַיֹּאמֶר אֵלָיו יִצְחָק - מהפך פשטא זקף-קטן כִּי אָמַרְתִּי - מונח זקף-קטן

פעמיים זקף-קטן בין שני קיסרים, כעין דבר החוזר וקורה אך בעצמה פחותה ממה שקרה לאברהם אבינו שנלקחה שרה אשתו לבית אבימלך ואילו אצל יצחק אבימלך רק חשב לקחת את רבקה

באברהם אבינו מצינו תבנית דומה בשני פסוקים לענין לקיחת אשה לבית אבימלך

בראשית וירא כ,ד: וַאֲבִימֶלֶךְ לֹא קָרַב אֵלֶיהָ וַיֹּאמַר אֲדֹנָי הֲגוֹי גַּם-צַדִּיק תַּהֲרֹג׃

וַיֹּאמַר אֲדֹנָי – זקף-גדול זקף-גדול בין שני קיסרים (אתנח סלוק) זה אמר אבימלך להצטדק לפני א-לקים

בראשית וירא כ,יא:

וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם כִּי אָמַרְתִּי רַק אֵין-יִרְאַת אֱלֹהִים בַּמָּקוֹם הַזֶּה

וַהֲרָגוּנִי עַל-דְּבַר אִשְׁתִּי׃

וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם - פשטא זקף-קטן כִּי אָמַרְתִּי - מונח רביע, בגירסה אחרת מונח זקף-קטן

רַק אֵין-יִרְאַת אֱלֹהִים - יתיב מונח זקף-קטן,

שלוש פעמים זקף-קטן בין שני קיסרים או ז"ק רביע ז"ק בין שני קיסרים (סלוק אתנח), להדגיש תוקף חוסר יראת א-לקים אצל הפלשתים ואבימלך

בראשית תולדות כו,י: וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ מַה-זֹּאת עָשִׂיתָ לָּנוּ כִּמְעַט שָׁכַב אַחַד הָעָם אֶת-אִשְׁתֶּךָ וְהֵבֵאתָ עָלֵינוּ אָשָׁם׃

כִּמְעַט שָׁכַב אַחַד הָעָם – תלישא-גדולה גרשיים מהפך פשטא, תלישא-גדולה בתפקיד שיעור, גרשיים מהפך פשטא – כעין יצא מענינו לדון בענין אחר כענינו יצא להקל ולא להחמיר. בסיכום: שיעור עבירה חמורה קל הוא בעיני אבימלך ועמו.

[תורה שלמה [נב] בשם מדרש הגדול אמר רבי אליעזר בוא וראה כמה בין מידת הצדיקים לרשעים, הצדיקים רוב מעשיהן הטובים בעיניהן קל ביותר כו' (טט - לא מתגאים בם) אבל הרשעים אינן כן, רוב מעשיהם הרעים בעיניהם קל ביותר (טט – ממעטים בחומרתן) שכן אבימלך אומר כמעט שכב אחד העם את אשתך, ומה אם עון אשת איש שאין חמור ממנו ממועט הוא בעיניו שאר עבירות על אחת כמה וכמה.

כִּמְעַט - תלישא-גדולה, אפשר כי רמז לשיעור איסור יחוד ושיעור זמן לטומאה, מחושב מגימטרית המלה **כמעט** וחלקים ממנה:

גי' **כמע"ט** = 139 חלקי שעה בת 1080 חלקים (טור או"ח סי' תכז הלכות ר"ח) בשעונינו כ- 7.72 דקות,

מע"ט = 119 כ- 6.61 ד', **ע"ט** = 79 כ- 4.39 ד', (כ"מ"ט=) **ס"ט** (במשמעות סתירת סוטה) כ- 3.83 ד',

ט' (במשמעות שיעור זמן לטומאה =) 9 בדיוק 30 שניות.

[שו"ת מנחת יצחק חלק ד סימן צד שנת התשכ"ו] דן בשיעור איסור יחוד ונראה מדבריו שמתחיל לערך ששה וב' שלישי מינוט,... אבל אפשר אם כדי לצאת מידי ספק, היינו מצמצמים השיעור על ה' מינוט, היה מספיק

[אנציקלופדיה תלמודית כרך כג, יחוד, טור תרנ] שיעור טומאה[193] - והוא כשיעור שמצינו לענין סתירה האוסרת אשה לבעלה[194], שהוא כדי ביאה[195], בתוספת שיעור פשיטת הבגדים[196], אבל אין צריך להוסיף לכך שיעור ריצוי, שיש לומר שקודם הסתירה כבר נתרצתה לו[197] - ויש שכתבו שאם אין לבו גם בה צריך להוסיף לזה אף שיעור של ריצוי, שהוא שיעור גדול בהרבה משיעור ביאה אפילו אם האשה דעתה קלה ביותר להתפתות, שדוקא לענין סתירה שלאחר קינוי חוששים שמא נתרצתה לו קודם הסתירה, ולא לענין איסור יחוד כשאין לבו גם מאד באשה זו שמתייחד עמה[198].

[אנציקלופדיה תלמודית הערות כרך כג, יחוד, טור תרנ הערה 194]. ע"ע סוטה. עי' מנחת יצחק שם סי' צד. ועי' דבר הלכה הוספות חדשות לסי' טו שהאריך בבירור השיעור, ומסיק שיש להחמיר בשיעור של שלושים וחמש שניות.

נראה שהשיעורים הרמוזים בקרא כִּמְעַט - תלישא-גדולה, הם בתוך שיעורי הזמנים הנידונים ע"י מנחת יצחק והאנצ' התלמודית והמנהגים השונים. אפשר לבררם עם הכותב. עולה מכאן שהמספר 1080 חלקים לשעה הוא מספר א-לקי ולא מוסכמה של בני אדם.

בראשית תולדות כו,יב: וַיִּזְרַע יִצְחָק בָּאָרֶץ הַהִוא וַיִּמְצָא בַּשָּׁנָה הַהִוא מֵאָה שְׁעָרִים וַיְבָרְכֵהוּ ה׃

וַיִּמְצָא בַּשָּׁנָה הַהִוא מֵאָה שְׁעָרִים - תביר מרכא טפחא מונח אתנח

רש"י מֵאָה שְׁעָרִים. ... **ורבותינו אמרו אומד זה למעשרות היה.**

הַהִוא – אותיות שם אהו"ה שם הפלאים, שם הצירופים, הנעת דברים, קפיצת הארץ, בתוך שנת רעב שלא היה כמוהו מימי אברהם, כאשר העולם שומם, כל מה שיצחק זרע הצליח מעל ומעבר.

תביר מחלק ממעט היתור לרבות שעליו מלמדת התבנית מרכא טפחא של בַּשָּׁנָה הַהִוא . אפשר כי ממעט את המעשר שיצחק הפרישו, היינו שלא הגיע אליו אלא אפשר לשם **והוא כהן לא-ל עליון** והאריך ימים עד שנת 53 של יעקב

zzzf@bezeqint.net 972-3-6486221
http://www.Taamei-Hamikra.co.il

לעלוי כל נשמות ישראל, לעלוי נשמת הורי והורי רעיתי
לעלוי נשמת חזקיהו אלכסנדר סנדר יצחק בן בן חיים אריה ויהודית

בראשית תולדת כו,טו: וְכָל-הַבְּאֵרֹת אֲשֶׁר חָפְרוּ עַבְדֵי אָבִיו בִּימֵי אַבְרָהָם אָבִיו סִתְּמוּם פְּלִשְׁתִּים וַיְמַלְאוּם עָפָר׃

וְכָל-הַבְּאֵרֹת – רביע, ארבע בארות אפשר שארבע הבארות שהוזכרו כאן בשמות: עשק, שטנה, רחבות,שבעה שבאר שבע. ראה ב-(*כו,יח*) וַיַּחְפְּרוּ אֶת-בְּאֵרֹת הַמַּיִם – מונח פסק מונח רביע, לפחות חמש ויש המפרש שבע

בראשית תולדות כו,יח: וַיָּשָׁב יִצְחָק וַיַּחְפְּרוּ אֶת-בְּאֵרֹת הַמַּיִם אֲשֶׁר חָפְרוּ בִּימֵי אַבְרָהָם אָבִיו וַיְסַתְּמוּם פְּלִשְׁתִּים אַחֲרֵי מוֹת אַבְרָהָם וַיִּקְרָא לָהֶן שֵׁמוֹת כַּשֵּׁמֹת אֲשֶׁר-קָרָא לָהֶן אָבִיו׃

תורה שלמה [פד] ב"ר סד. כמה בארות חפר אבינו יצחק בבאר שבע. ר' יהודה ב"ר סימון אמר ארבעה כנגד כן נעשו בניו ארבעה דגלים במדבר, ורבנן אמרי ה' כנגד ה' חומשי תורה.

ילקוט מעם לועז בשם מ"ר ר"ע אומר בבאר שבע חפר ארבע בארות כנגד ארבע מחנות במדבר, רבנן אומרים חפר חמש בארות כנגד חמשה חומשי תורה.

מאור ושמש שבע בארות

וַיָּשָׁב יִצְחָק – קדמא ואזלא, כעין רמז ללימוד בכלל ופרט או מלמד ולמד, כאשר הכלל או המלמד עשוי להיות וַיַּחְפְּרוּ אֶת-בְּאֵרֹת הַמַּיִם – (מונח) פסק מונח רביע, ללמד על לפחות חמש ויש המפרש שבע בארות,

והפרטים או הלמד בתבנית וַיַּחְפְּרוּ אֶת-בְּאֵרֹת הַמַּיִם אֲשֶׁר חָפְרוּ בִּימֵי אַבְרָהָם אָבִיו – רביע ... זקף-קטן, כעין כתוב סתום שלא בא לסתום אלא לפרש (ראה מהרז"ו כעין מידה ל"ד)

ועוד וַיַּחְפְּרוּ אֶת-בְּאֵרֹת הַמַּיִם אֲשֶׁר חָפְרוּ בִּימֵי אַבְרָהָם אָבִיו וַיְסַתְּמוּם פְּלִשְׁתִּים – רביע ... זקף-קטן ... זקף-קטן כעין שלוש זקף בין שני קיסרים, תבנית המרמזת לענין עצמתי, ואפשר כי הדבר מתפרש ע"פ תורה שלמה [פה] (פדר"א פל"ה) **ר"ע אומר כל מקום שהיו אבותינו הולכים היה הבאר מהלכת לפניהם וחופרין שלושה פעמים ומוצאין אותה לפניה ... וכתיב בירושלים והיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים (זכריה יד,ט) היא הבאר שעתידה לעלות בירושלים ולהשקות את כל סביבותיה.**

וראה להלן מאור ושמש בגילוי סוד האמונה.

ועוד בא הכתוב הסתום ללמד כי מעשה אבות סימן לבנים וכמו שאצל האבות הבאר מהלכת לפניהם כך אצל הבנים במדבר הבאר מהלכת לפניהם, ולעתיד לבוא בגאולה כפי הנלמד מתבנית הקרא אֲשֶׁר חָפְרוּ בִּימֵי אַבְרָהָם אָבִיו וַיְסַתְּמוּם פְּלִשְׁתִּים – תבנית זקף-קטן פעמיים בין שני קיסרים (סלוק אתנח), כעין דבר החוזר וקורה, זה גם מעיד על אי הכרת הטוב החוזר של פלשתים אף שזכו למים גם לשימושם.

וַיִּקְרָא לָהֶן שֵׁמוֹת כַּשֵּׁמֹת אֲשֶׁר-קָרָא לָהֶן אָבִיו׃

...וַיִּקְרָא לָהֶן שֵׁמוֹת כַּשֵּׁמֹת - זקף-קטן זקף-גדול גי' תקע"ו, ע"פ מפתח המבוסס על יעב"ץ ו-"אמרי נועם" הרבי מדז'יקוב

גי' אותיות שֵׁמוֹת כַּשֵּׁמֹת א'תק"ו ההפרש בין שתי הגימטריות 576 – 1506 = 930

930 – עולה לגי' ס"ת **את' השמים' ואת' הארץ'** (בר' א,א) תמצ"ת במשמעות של צמצום, "הצמצום אינו כפשוטו אלא כולו שמות השם" (בעל התניא), "רצון הבורא לגלות פעולותיו, כנויו ושמותיו זו תכלית הבריאה" (שער האקדמות, אקדמה ד (דף יד))

930 - כשנות אדם הראשון שנאמר עליו:

1.בראשית ב,כ: וַיִּקְרָא הָאָדָם שֵׁמוֹת לְכָל-הַבְּהֵמָה וּלְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְכֹל חַיַּת הַשָּׂדֶה וּלְאָדָם לֹא-מָצָא עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ׃

2.בראשית ג,כ: וַיִּקְרָא הָאָדָם שֵׁם אִשְׁתּוֹ חַוָּה כִּי הִוא הָיְתָה אֵם כָּל-חָי׃

מאור ושמש עה"ת פירש כי ז' הבארות רומזים לז' מידות הקדושות ולסוד האמונה שנתגלה בימי אברהם ונסתם וחזר ונתגלה בחפירת יצחק הבארות ולכן הבארות הן כמתגלה מגי' הרב י"ר פאלוך זצ"ל: תתק"ל ז"ה השע"ר להוי"ה צדיקי"ם יבוא"ו ב"ו: ועל כך כ"ל הנשמ"ה תהל"ל י"ה: ומהגי' המלאה א'תק"ו כל נשמה מודה ואומרת ונתת"ה א"ת הברכ"ה: (עם האותיות)

בראשית תולדת כו,כ:וַיָּרִיבוּ רֹעֵי גְרָר עִם-רֹעֵי יִצְחָק לֵאמֹר לָנוּ הַמָּיִם וַיִּקְרָא שֵׁם-הַבְּאֵר עֵשֶׂק כִּי הִתְעַשְּׂקוּ עִמּוֹ׃

וַיָּרִיבוּ רֹעֵי גְרָר - אזלא-גרש מונח רביע, יצא מן הכלל וסטגו יתברר בסמוך.

עִם-רֹעֵי יִצְחָק לֵאמֹר - מרכא תביר טפחא, יתור לרבות המחולק להודיע שהמריבה הייתה בשלבים אחדים

טט - לפי ההסבר על שלבים במריבה יובן ש-וַיָּרִיבוּ רֹעֵי גְרָר - אזלא-גרש מונח רביע, הינה תבנית של יצא מן הכלל ללמד על עצמו או ללמד על הכלל כולו יצא, כפי שהכתוב מספר על המריבה הבאה ואפשר ששתי הבארות שטנה ועשק הן הדוגמאות למריבות על הבארות שהוזכרו ב-(*כו,יח*) וַיָּשָׁב יִצְחָק וַיַּחְפְּרוּ אֶת-בְּאֵרֹת הַמַּיִם אֲשֶׁר חָפְרוּ בִּימֵי אַבְרָהָם אָבִיו וַיְסַתְּמוּם פְּלִשְׁתִּים **גו'** ששיערנו שהיו לפחות חמש בארות ואפשר אף יותר.

zzzf@bezeqint.net 972-3-6486221
http://www.Taamei-Hamikra.co.il

לעלוי כל נשמות ישראל, לעלוי נשמת הורי והורי רעיתי
לעלוי נשמת חזקיהו אלכסנדר סנדר יצחק בן בן חיים אריה ויהודית

בראשית תולדת כו,כד: וַיֵּרָ֨א אֵלָ֜יו ה' בַּלַּ֣יְלָה הַה֗וּא וַיֹּ֙אמֶר֙ אָנֹכִ֣י אֱלֹהֵ֔י אַבְרָהָ֖ם אָבִ֑יךָ אַל־תִּירָ֣א כִּֽי־אִתְּךָ֞ אָנֹכִ֗י וּבֵרַכְתִּ֙יךָ֙ וְהִרְבֵּיתִ֣י אֶת־זַרְעֲךָ֔ בַּעֲב֖וּר אַבְרָהָ֥ם עַבְדִּֽי׃

(כו,כד) בַּלַּ֣יְלָה הַה֗וּא וגו' תיכף להגעתו זכה להתגלות הקב"ה באופן נעלה ביותר

(כו,כד) וַיֵּרָ֨א אֵלָ֜יו ה' - קדמא מהפך פשטא, כעין כתוב שחבירו הכתוב לפניו מלמד עליו. נאמר ב-(כו,כג) וַיַּ֥עַל מִשָּׁ֖ם בְּאֵ֥ר שָׁבַֽע: – באר שמשם שואבים רוח הקודש והשראת נבואה באופן נעלה ביותר המתבטא בטעמי (כו,כד) הַה֗וּא וַיֹּ֙אמֶר֙ אָנֹכִ֣י - זקף-קטן זקף-גדול זקף-גדול, שלוש זקף בין שני קיסרים, חיזוק, תוקף במובן של אופן נעלה ביותר, כי הנאמר וַיֵּרָ֨א אֵלָ֜יו ה' בַּלַּ֣יְלָה הַה֗וּא מרמז לשלוש פעמים השם המיוחד א-ה-ו-ה פעם אחת גלוי פעמיים בסופי תיבות, הַה֗וּא – אותיות שם (אהו"ה) היוצא מר"ת (בר' א,א) אֵ֥ת הַשָּׁמַ֖יִם וְאֵ֥ת הָאָֽרֶץ: שם המקשר שמים וארץ, שם הקשור לבינה ודעת, שם המקשר בין הוי"ה לא-לקים (דב' וא' ד,לה) ה' הוּא הָאֱלֹקִים (מל"א ח,ס) ה' הוּא הָאֱלֹקִים

(כו,כד) בַּעֲב֖וּר – אותיות ב"ע ע"ב – שהם גימטרית שם הוי' במילוי יו"ד הקשור לעולם האצילות, אַבְרָהָ֥ם עַבְדִּֽי – ע"ב ד"י = דו"ד, שורש נשמת משיח מעולם האצילות, וכן הביא רמז ר' אל' שי' נ"י כי ב-(תה' עב,ה) פרק ע"ב כשם ע"ב הקשור לעולם האצילות, פסוק ה', כעין ה' אחרונה בשם הוי"ה, שבה נברא העולם נאמר יִֽירָא֣וּךָ עִם־שֶׁ֭מֶשׁ וְלִפְנֵ֣י יָ֑רֵחַ דֹּ֖ור דֹּרִֽים: ... **ע-ם-שמ-ש' ולפנ-י' ירח'** ... ס"ת **משי"ח**, פעם יחידה בתנ"ך, אפשר שמרמז לענין נשמת משיח מעולם האצילות.

הקדמה להסבר של (כו,כד) אָנֹכִי

(בראשית ב,טו) וַיִּקַּ֤ח ה' אֱלֹהִים֙ אֶת־הָאָדָ֔ם וַיַּנִּחֵ֖הוּ בְּגַן־עֵדֶ֑ן לְעָבְדָ֖הּ וּלְשָׁמְרָֽהּ׃

(שמות ג,יב) וַיֹּ֣אמֶר כִּֽי־אֶהְיֶ֣ה עִמָּ֔ךְ וְזֶה־לְּךָ֥ הָאֹ֖ות כִּֽי אָנֹכִ֣י שְׁלַחְתִּ֑יךָ בְּהֹוצִיאֲךָ֨ אֶת־הָעָ֜ם מִמִּצְרַ֗יִם תַּעַבְדוּן֙ אֶת־הָאֱלֹהִ֔ים עַ֖ל הָהָ֥ר הַזֶּֽה׃

(במ' פי' כח,ב) צַ֚ו אֶת־בְּנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֔ל וְאָמַרְתָּ֣ אֲלֵהֶ֔ם אֶת־קָרְבָּנִ֖י לַחְמִ֑י אִשַּׁ֣י רֵ֤יחַ נִיחֹחִי֙ תִּשְׁמְר֣וּ לְהַקְרִ֔יב לִ֖י בְּמֹועֲדֹֽו׃

(בראשית ב,ח) וַיִּטַּ֥ע ה' אֱלֹהִ֖ים גַּן־בְּעֵדֶ֑ן מִקֶּ֕דֶם וַיָּ֥שֶׂם שָׁ֖ם אֶת־הָאָדָ֥ם אֲשֶׁר־יָצָֽר׃ רמב"ן (בראשית ב,ח) ... ורבותינו נתעוררו בזה, אמרו בבראשית רבה (ז ה) (בראשית ב,טו) לְעָבְדָ֖הּ וּלְשָׁמְרָֽהּ׃ אלו הקרבנות, שנאמר (שמות ג יב) תַּעַבְדוּן֙ אֶת־הָאֱלֹהִ֔ים, הדא הוא דכתיב (במ' פי' כח ב) תִּשְׁמְר֣וּ לְהַקְרִ֔יב לִ֖י בְּמֹועֲדֹֽו׃ והכונה להם בזה לומר כי הצמחים וכל בעלי חיים צריכים לכוחות הראשונות [ס"א העליונות] ומהם יבא להם הגידול, ובקרבנות יהיה משך הברכה לעליונים ומהם לצמחי גן עדן, ומהם יהיו ויחיו לעולם בגשמי רצון וברכה שיגדלו בה,

(כו,כד) אָנֹכִי – גי' כסא [ארמון על מכונו (מהד"ב) ערך 81] הנ□בא ברדתה בבריאה ב□רא כסא. [ליקוטי תורה, מאמר שיר השירים] מ□כות דאצ□ות נ□רא נ□בא, הת□□ התחתון ש□ מ□כות דאצ□ות, נ□רא שכינתא וברדתה בבריאה מהוה עת□ ש□ ע□ם הבריאה. "אנכי ה' א-□□" ב□עם ע□יון (פש□א מונח ז□ף-□□ן) דת□□עם תחתון ש□ הכתוב הזה (□פחא מונח אתנח) הוא שורש "בראשית ברא א-□□ים" באות□עמים (□פחא מונח אתנח). יצת□□שור□גבורות ש□ בינה דאצ□ות וגם□שור□גבורות דז"א דאצ□ות. וגם□שור□גבורות בע□מות בריאה יצירה עשיה. ובע□ם העשיה התבצעה ע□ידת יצת□ שהוכיחה תכ□ית הבריאה שהאדם מבצע צווי ה' ובקרבנות יהיה משך הברכה לעליונים, ע□ידת יצת□ (כעין□רבן) משכה ברכה□ע□יונים שמית□ה את בינה וובהיבא□יחודה בחכמה דאצ□ות. שע□ כ□ נאמר מאמר הזהר הבא.

[פירוש הסולם לזוהר - ויקרא פרשת שמיני מאמר ויהי ביום השמיני אות מח]

אלא אילו דיצחק וכו': ומשיב. אלא אילו של יצחק, צריכים להקריב אל הפרה, שנזכר ב' פעמים בכתוב, אחד שכתוב, (בר' וירא כב,יג) וַיִּשָּׂא אַבְרָהָם֙ אֶת־עֵינָ֔יו וַיַּרְא֙ וְהִנֵּה־אַ֔יִל אַחַ֖ר וגו', הרי אחד. ואחד, (בר' וירא כב,יג) וַיֵּ֤לֶךְ אַבְרָהָם֙ וַיִּקַּ֣ח אֶת־ הָאַ֔יִל, הרי שנים, וכתוב בהם, (בר' וירא כב,יג) וַיַּעֲלֵ֥הוּ□עֹלָֽה. ועי"כ נאמר איל לעולה תמימים, שני איל, דהיינו לשון רבים, כי הם שנים. ועי"כ גבורות למדנו, ומהם מתחלקים לכמה אחרים.

פירוש. כבר ידעת שסוד עקדת יצחק, ה"ס (הוא סוד) מיעוט הג"ר (דחכמה?)(הג' ספירות הראשונות (כתר חכמה בינה או חכמה בינה דעת)) דקו שמאל כדי שיתיחד עם קו ימין שנקרא אברהם (כמ"ש באורך לעיל ויקרא אות ש"ד עש"ה) וכאן מפרט ומבאר יותר.

כי נודע שב' פעולות נוהגות במסך דחירק שבקו אמצעי בעת שבא ליחד השמאל והימין יחד,

שבתחילה מגלה בחינת המסך דמדת הדין דצמצום א',

שאז התרוקן קו השמאל כולו מאורותיו.

ואח"כ בפעולה שניה גונז את מדת הדין,

ומעלה המלכות לבינה ונמתקת שם במדת הרחמים, (כמ"ש לעיל לך דף י"ג ד"ה ונתבאר עש"ה)

כי ע"י מסך זה ממשיך תחילה הקטנות דבינה,

ואח"כ ע"י הארה עליונה מוריד המלכות מבינה ומתגלה הגדלות דבינה

ואז משיג שוב הקו שמאל בחינת ו"ק (ששה□צוות שהן שש מידות שתחת) דג"ר ומתיחד עם הימין, שה"ס (שהוא סוד) ג"ר דפנים.

וז"ס (וזה סוד) שתחילה נאמר מקו אמצעי שהוא ז"א, לאברהם שה"ס החסד וימין,

שישחוט את יצחק בנו, (אב□ כתוב (בר' וירא כב,ב) וְהַעֲלֵ֥הוּ שָׁ֖ם□עֹלָ֑ה עַ□ אַחַ֖ד הֶהָרִ֥ים – מהפ□ פש□א ז"□ מוציא מהפש□ ש□ שח□ה, ז"□ ... ז"□ בתפ□יד ה□ש או דבר החוזר □ורה□הזכיר□פני בורא ע□ם נסיון ע□ידה□זכות בכפרה מפני מידת הדין שבא מז"א)

דהיינו מכח פעולה א' דמסך דחירק שבקו אמצעי,

שהוא גילוי דמדת הדין המסלק כל האורות מקו שמאל, שזה נבחן לשחיטה (כב,ב) וְהַעֲלֵ֥הוּ וגו').

ואח"כ נאמר לו (בר' וירא כב,יב) אַ□־תִּשְׁלַ֤ח יָדְךָ֙ אֶ□־הַנַּ֔עַר וְאַ□־תַּעַשׂ□ לֹ֖ו מְאוּמָ֑ה וגו', דהיינו הגניזה דמדת הדין.

ואח"כ נאמר (ראה הסבר א) (בר' וירא כב,יג) וַיִּרְא֨ וְהִנֵּה־אַ֜יִל אַחַ֗ר נֶאֱחַ֥ז בַּסְּבַ֛ךְ בְּ□רָנָ֖יו, שה"ס שראה איך המלכות עלתה ונסתבכה בבינה, שה"ס פעולה הב' דמסך דחירק. שע"י ראיה זו נמשכה הקטנות מבינה כנ"ל.

ואח"כ ע"י הארה העליונה יורדת המלכות מבינה ומתגלה הגדלות מן הבינה, (כנ"ל ב"א דף ר"צ ד"ה בגין)

שזסר"ה (בר' וירא כב,יג) וַיִּקַּ֤ח אֶת־ הָאַ□ וַיַּעֲלֵ֥הוּ□עֹלָ֖ה תַּחַ֣ת יצחק בְּנֹ֑ו: כי אז נתתקן יצחק בנו ע"י הגדלות מן הבינה.

הרי שב' פעמים איל שכתוב כאן, הם ב' מיתוקים, א' לקטנות וא' לגדלות.

[פירוש הסולם לזוהר - ויקרא פרשת ויקרא מאמר תקיעת שופר אות שג]

פירוש. ב' גבורות הן, אחת הוא קו שמאל דז"א, שנקרא יצחק. והשניה היא המלכות, שהיא נבנית מקו שמאל, והיא ג"כ גבורה. וע"כ גבורה דז"א מכנה גבורה גדולה, והמלכות מכנה גבורה סתם.

zzzf@bezeqint.net 972-3-6486221
http://www.Taamei-Hamikra.co.il

לעלוי כל נשמות ישראל, לעלוי נשמת הורי והורי רעיתי
לעלוי נשמת חזקיהו אלכסנדר סנדר יצחק בן בן חיים אריה ויהודית

ב"ה□וב□עם ודעת□מדני (□ו"ד□) כי במצוות□ האמנתי – תה□ים□י"□, שם:□עמי המ□רא והתורה שבע□-פה, התשס"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתנָח, ס□ו□ = סוף-פסו□ (נ□ראים□יסרים ותפ□ידם) –□הגבו□; מונָח – רבוי; מהפָ□ פש□א – מוציא מפש□; מרכָא = מארָי□, רבוי; דרגָא – מצרף; תבָיר – מח□, ממע□,□א ממש;□פחָא =□רחָא – שנוי משמעות, רבוי מתפש□; מרכָא□פחָא –□ב' שעשויה□גדו□, יתור□רבות, מכ□ מ□ום; דרגָא תבָיר□פחָא -□בוצה עם ה□כה שוה□פו□יה; מרכָא תבָיר□פחָא -□בוצה עם ה□כה□א שוה□פו□יה; תבָיר מרכָא□פחָא -□בוצה שממע□ים ח□ מפו□יה מענין מסוים; מ□ף- בד"כ בורר□ימוד אחד מרב אפשרויות; פס□ ו – סדור שנח□, השם והח□ נדרשים; זח□א סגו□ – מוסיף מהענין ע□ הענין או גורע ממנו; פש□א – פשו□, 1; ז□ף-□ן – 2; ז□ף-גדו□ – 3; רבִיע – 4; מונָח רבִיע –□פחות 4 ;... ז□ף-□ן ... ז□ף-□ן בחצי פסו□ – הו□ש; השישיה: (□דמא – סדר□דימות; אז□א = גרש = גרשיים – יוצא מהענין;□דמא ואז□א – בסדר זה או הפו□, הצגת נושא□ומוד פו□יו בסדר מתאים, מ□מד ו□מד, כעין מדות מי"ג מדות דר' ישמעא□ ו"ב מדות דר' א□עזר עם המ□ים כ□, פו□, רבוי, מיעו□), ת□ישא-□נה = תרסא – דרוש בפסו□ שעור. מחיצה. ע□ירה. שגגה = שכחה: ת□ישא-גדו□ה = ת□שא – דרוש בפסו□ ו□פניו שעור. מחיצה. ע□ירה. שגגה = שכחה: פזר – דרוש מהפסו□ רעיוו□נושא/ים אחר/ים בתושבע"פ.

מוצע (הסבר א) הבא: ואח"כ נאמר (בר' וירא כב,יג) **וַיַּרְא וְהִנֵּה־אַיִל אַחַר נֶאֱחַז בַּסְּבַךְ בְּרָנָיו, שה"ס** (הוא סוד) **שראה איך המלכות עלתה ונסתבכה בבינה, שה"ס** (הוא סוד) **פעולה הב' דמסך דחירק. שע"י ראיה זו נמשכה** (התב□ה) **הקטנות מבינה כנ"ל. ואח"כ ע"י הארה העליונה יורדת המלכות מבינה ומתגלה הגדלות מן הבינה,** (שבפס□ה ש□פני כן נאמר ע□ כ□) **ואז משיג שוב הקו שמאל בחינת ו"ק** (ששה□וים) **דג"ר ומתיחד עם הימין, שה"ס ג"ר דפנים.**

(בר' תול' כו,כג) **וַיֹּאמֶר** – ז□ף-גדו□ בתפ□יד ג' ספירות ראשונות משמא□ כשמסתכ□ים ע□יו – היינו גד□ות מן בינה

(בר' תול' כו,כג) **אָנֹכִי** – ז□ף-גדו□ בתפ□יד ג' ספירות ראשונות מימין כשמסתכ□ים ע□יו – היינו ג"ר דפנים מחכמה

(בר' וירא כב,יג) **וַיַּרְא וְהִנֵּה־אַיִל אַחַר** – פש□א בתפ□יד ער□ אחד, ז□ף-□ן בתפ□יד ער□ שניים, ז□ף-גדו□ בתפ□יד ער□ ש□וש, סה"כ ששה□וים שמשיג שוב ה□ו שמא□

ועוד רמזים ע"פ גי' תוכן המו□עם בז□ף-□ן ז□ף-גדו□ והפרש מגי' ז□ף-□ן ז□ף-גדו□ העו□ה ת□ע"ו (576), ה□וחים מאוצר הגי' ש□ הרב י"ר פא□ו זצ"□: **הַהוּא וַיֹּאמֶר אָנֹכִי** – גי' 17 + 257 + 81 = 355 והפרש והפרש בין גימ□רית המ□ים וגי' מ□ות ה□עמים (ז□ף-□ן ז□ף-גדו□ העו□ה) ת□ע"ו = 355 – 576 = 221 ,

355 עו□ה בור"א עו□"ם; 221 עו□ה איי"ר- ר"ת א'ני י"י ר'ופא□ ור"ת א'ברהם י'צח□ י'ע□ב ר'ח□ (ד' רג□י המרכבה ע"פ בני יששכר)

הַהוּא וַיֹּאמֶר גי'-17 + 257 = 274 , ההפרש מת□ע"ו- 274 - 576 = 302 , 274 עו□ה אברה"ם עם שם הו"י, יצח"□ עם שם אדנ"י [עם הכו□□], יע□"ב עם ב'השמות הוי' אדנ"י [עם הכו□□],□א"ה רח"□, 302 עו□ה ב"ש (ר"ת באר שבע שמשם שואבים רוח ה□ודש)

הַהוּא ... אָנֹכִי – גי' 17 + 81 = 98 , הפרש מת□ע"ו 98 – 576 = 478 , 98 עו□ה זה"ו הכה"ן הממתי□ ב□רבנות ש□א יגיעו□-גהנ"ם 478 עו□ה זעי"ר אנפי"ן, ח"י פע' הוי"ה, ויבו"א מ□"□ המשי"ח; בעת"ו, ס"ת ויב□ע' המות'□נצח' (עי' זוהר בראשית כ"□ ע,א)

הַהוּא וַיֹּאמֶר אָנֹכִי (ע"י הגימ□ריות) עשוי□ייצג את בור"א עו□"ם ו□ייצג ש□ימות□ודם□ח□א אדם הראשון; ההפרש מת□ע"ו עשוי□ייצג איי"ר א'ני י"י ר'ופא□ הוא כ□י התי□ון מח□א אדה"ר ש□ ירידת העו□מות ומעורבות הרע. היא התשובה א□ הש□מות.

אפשר כי תשובה מודגמת בפעו□ה ש□□ו אמצע כ□פי שמא□ המצמצם מידת הדין, מסיר ההתנגדות,

השפעה ממ□ה□מע□ה **משך הברכה לעליונים** המאפשר איחוד שמא□ עם ימין□ש□ם והע□יה הרוחנית מע□□ע□ם הבריאה

הַהוּא ... אָנֹכִי (ע"י הגימ□ריות) עשוי□ייצג איחוד ימין ושמא□ בפעו□ת זעי"ר אנפי"ן כפי שהוסבר□ע□,

המביא□גאו□ה ויבו"א מ□"□ המשי"ח; בעת"ו, ס"ת ויב□ע' המות'□נצח'

□ע□וי כ□ נשמות ישרא□,□ע□וי נשמת הורי והורי רעיתי
□ע□וי נשמת חז□יהו א□כסנדר סנדר יצח□ בן בן חיים אריה ויהודית
zzzf@bezeqint.net 972-3-6486221
http://www.Taamei-Hamikra.co.il

הכתוב הבא מתאר פעו□ות□ו אמצעי□הביא□ת□ון□ו שמא□ □הביא□יחוד שמא□ בימין כמתואר ב-[פירוש הסולם לזוהר - ויקרא פרשת שמיני מאמר ויהי ביום השמיני אות מח]

בראשית תולדת כה

(כט) וַיָּזֵד יַעֲקֹב נָזִיד וַיָּבֹא עֵשָׂו מִן־הַשָּׂדֶה וְהוּא עָיֵף:
(ל) וַיֹּאמֶר עֵשָׂו אֶל־יַעֲקֹב הַלְעִיטֵנִי נָא מִן־הָאָדֹם הָאָדֹם הַזֶּה כִּי עָיֵף אָנֹכִי עַל־כֵּן קָרָא־שְׁמוֹ אֱדוֹם:
(לא) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב מִכְרָה כַיּוֹם אֶת־בְּכֹרָתְךָ לִי:
(לב) וַיֹּאמֶר עֵשָׂו הִנֵּה אָנֹכִי הוֹלֵךְ לָמוּת וְלָמָּה־זֶּה לִי בְּכֹרָה:
(לג) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב הִשָּׁבְעָה לִי כַּיּוֹם וַיִּשָּׁבַע לוֹ וַיִּמְכֹּר אֶת־בְּכֹרָתוֹ לְיַעֲקֹב:
(לד) וְיַעֲקֹב נָתַן לְעֵשָׂו לֶחֶם וּנְזִיד עֲדָשִׁים וַיֹּאכַל וַיֵּשְׁתְּ וַיָּקָם וַיֵּלַךְ וַיִּבֶז עֵשָׂו אֶת־הַבְּכֹרָה: ס

[פירוש הסולם לזוהר - שמות פרשת תרומה מאמר רזין דברכת המזון אות תשפב]

מ"ט לית הכא וכו': מהו הטעם שאין כאן, בברכת המזון, שמאל, אלא ימין בלבד. הוא משום שאין חלק לסטרא אחרא במזון של ישראל, ואם היה מתעורר שמאל, היה הסטרא אחרא מתעורר עמו, להיותו נמשך משמאל. וכבר הוא מכר בכורתו וחלקו ליעקב אבינו. וע"כ אנו נותנים לו חלקו למקטרג ההוא בזוהמא של מים אחרונים, ואם אין זוהמא בידים שנרחצו, הרי חלקו במאכל שהידים קרבו אליו. כי עכ"פ יש בהם שיורי מאכל.

<u>ביאור הדברים</u>. כי הס"א יונקת משמאל, דהיינו מקו שמאל שאינו נכלל בימין ע"י קו האמצעי, כי כל מגמתם להמשיך הארת החכמה שבשמאל ממעלה למטה, שה"ס ג"ר דחכמה.

ונודע, שמחמת חסרון חסדים, אין החכמה יכולה להאיר ומשפעת דינים קשים. וזהו מדתו של עשו.

ויעקב שה"ס קו האמצעי, הוא ממעט את קו השמאל מג"ר דחכמה, (כדי שיתיחד עם□ו ימין הנ□רא אברהם ומ□א חסדים?)

אבל משום זה הוא מיחד אותו בקו ימין, והחכמה מתלבשת בחסדים שבימין ומאיר בבחינת ו"ק דחכמה (בימין ו/או בשמא□ בבינה?).

(כנ"ל ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת) וז"ש שיעקב נק' קטן. מחמת חסרון ג"ר דחכמה (בימין או בשמא□?),

ועשו נקרא גדול, מחמת התאמצותו לינק מג"ר דחכמה (בימין או בשמא□?), שה"ס הבכרה של עשו.

וזסו"ה, (בר' תול' כה,כט) וַיָּבֹא עֵשָׂו מִן־הַשָּׂדֶה, שה"ס קו שמאל, הנק' שָׂדֶה, והמשיך החכמה ממעלה למטה,

דהיינו לקבל הג"ר דחכמה. ומחמת זה וְהוּא עָיֵף. כי נמשכה לו חכמה בלי חסדים, שהיא כולה דינים,

ונתעייף מזה עד למיתה. וז"ס (בר' תול' כה,ל) וַיֹּאמֶר עֵשָׂו אֶל־יַעֲקֹב הַלְעִיטֵנִי נָא וגו'.

דהיינו שימשיך לו מן החסדים שלו, שנקראים (בר' תול' כה,לד) לֶחֶם וּנְזִיד עֲדָשִׁים,

(וע□ זה הגיב יע□ב) (בר' תול' כה,לא) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב מִכְרָה כַיּוֹם אֶת־בְּכֹרָתְךָ לִי: דהיינו שיסגיר בידיו את הבכרה שלו,

שה"ס הג"ר דחכמה, המתמעטת בהכרח על ידי קו האמצעי,

ואז ייחד השמאל עם הימין, וישפיע לו חסדים שה"ס מזון. וז"ש, (בר' תול' כה,לב) וַיֹּאמֶר עֵשָׂו הִנֵּה אָנֹכִי הוֹלֵךְ לָמוּת. כיון שהדינים הנמשכים מג"ר דחכמה שהיא בכרה, הם כל כך קשים עד מות, (בר' תול' כה,לב) וְלָמָּה־זֶּה לִי בְּכֹרָה:

(בר' תול' כה,לג) וַיִּשָּׁבַע לוֹ, על זה שלא יחזור להדבק בבכרה, ואז נתן לו מזון. שהוא חסדים, ע"י היחוד של ימין ושמאל.

אפשר שעד כאן יש הדגמה בעו□ם המעשה ש□ פעו□ות התו□ון המתוארות ב-[פירוש הסולם לזוהר - ויקרא פרשת שמיני מאמר ויהי ביום השמיני אות מח]

אמנם אם יעבור עשו על השבועה ויחזור להמשכת הבכרה, אז מתקלקל המזון ומתהפך לזוהמא.

וזה אמרו, מ"ט, לית הכא שמאלא, בגין דלית חולקא לסטרא אחרא במזונא דישראל.

כי הס"א הדבק בשמאל להמשיך ממעלה למטה, הרי הוא מחוסר מזון שהוא חסדים, כמו שנתבאר בעשו.

ואם יש מזון, יש בהכרח יחוד של ב' קוין ימין ושמאל והס"א מסתלקת משם. כנ"ל.

וז"ש, והא איהו זבין בכורתיה וחולקיה ליעקב אבונא

כי מחמת חסרון מזונות שבשמאל, מכר עשו את הבכרה ליעקב אבינו, כמ"ש לעיל.

הרי שבהתעוררות השמאל דס"א מסתלק המזון. וז"ש, והא אנן יהיבנא ליה וכו' בזוהמא דמיין בתראין,

כי רחיצת הזוהמא מן הידים, תורה, על המאכל המתקלקל מחמת הדבקות בשמאל של הס"א הנקרא זוהמא, כנ"ל,

ומרמזים לס"א שזהו חלקו, דהיינו של הדבוק בו. ואי לית זוהמא,

אם עוד לא נתדבק לגמרי בשמאל, שיהפוך המזון לזוהמא, הא חולקיה, דההוא מיכלא דקריבו ביה ידין.

ידים, מורים על המשכת החכמה ממעלה למטה. שה"ס ג"ר שבגוף,

ואומר, ואף על פי שעוד לא המשיך ממעלה למטה, אלא שהידים קרבו להמשיך, מתקלקל ג"כ המאכל. ונעשה לחלקו של הס"א.

□ע□וי כ□ נשמות ישרא□,□ע□וי נשמת הורי והורי רעיתי
□ע□וי נשמת חו□יהו א□כסנדר סנדר יצח□ בן בן חיים אריה ויהודית
zzzf@bezeqint.net 972-3-6486221
http://www.Taamei-Hamikra.co.il

ב"ה□וב□עם ודעת□מדני (□ודו□) כי במצוות□ האמנתי – תה□ים□י□, שם:□עמי המ□רא והתורה שבע□-פה, התשס"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתנָח, ס□ו = סוף-פסו□ (נ□ראים□יסרים ותפ□ידם) –□הגבו□; מונָח – רבוי; מהפ□ פש□א – מוציא מפש□; מרכָא = מארי□, רבוי; דרגָא – מצרף; תבֶיר – מת□, ממע□,□א ממש;□פחָא =□רחָא – שנוי משמעות, רבוי מתפש□; מרכָא□פחָא –□ב' שעשויה□גדו□, יתור□רבות, מכ□ מ□ום; דרגָא תבֶיר□פחָא -□בוצה עם ה□כה שוה□פו□יה; מרכָא תבֶיר□פחָא -□בוצה עם ה□כה□א שוה□פו□יה; תבֶיר מרכָא□פחָא -□בוצה שממע□ים ת□ מפו□יה מענין מסוים; מ□ף- בד"כ בורר□ימוד אחד מרב אפשרויות; פס□ו – סדור שנת□, השם והת□ נדרשים; זת□א סגו□ – מוסיף מהענין ע□ הענין או גורע ממנו; פש□א – פשו□, 1; ז□ף-□ן – 2; ז□ף-גדו□ – 3; רבֶיע – 4; מונָח רבֶיע –□פחות 4 ;... ז□ף-□ן ... ז□ף-□ן בחצי פסו□ – הו□ש; השי□ישיה: (□דמא – סדר□דימות; אז□א = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין;□דמא ואז□א – בסדר זה או הפו□, הצגת נושא□ מוד פו□יו בסדר מתאים, מ□מד ו□מד, כעין מדות מי"ג מדות דר' ישמעא□ ו"ב מדות דר' א□עזר עם המ□ים כ□, פו□, רבוי, מיעו□), ת□ישא-□נה = תרסא – דרוש בפסו□ שעור. מחיצה. ע□ירה. שגגה = שכחה: ת□ישא-גדו□ה = ת□שא – דרוש בפסו□ ו□פניו שעור. מחיצה. ע□ירה. שגגה = שכחה: פזר – דרוש מהפסו□ רעיוו□נושא/ים אחר/ים בתושבע"פ.

1.5 בראשית תו□דת כה,י□ (התשע"ו)

בראשית תולדת כו,כג: וַיַּ֥עַל מִשָּׁ֖ם בְּאֵ֥ר שָׁ֑בַע:

תו"ש [ק] וַיַּ֥עַל מִשָּׁ֖ם בְּאֵ֥ר שָׁ֑בַע . כיון שראה עצמו שהוא מפורסם ושהשכינה עמו מיד חזר לארצו. (מדרש הגדול)

בלק"ט (לקט טוב) באר שבע מקום שאמר לו הקב"ה לך לך אל ארץ המוריה.□□ – ה□ב"ה התג□ה□אברהם אבינו וצווהו ע□ הע□ידה. היינו מ□ום ש□ ג□וי נבואי.

מִשָּׁ֖ם –□פחא, בתפ□יד פותח□פח□התאפיין מהכתוב אחריו **בְּאֵ֥ר שָׁ֑בַע** – מרכא ס□ו□. מרכא כרבוי ג□וי נבואי, וזה מאפיין את הכתוב □פניו **וַיַּ֥עַל מִשָּׁ֖ם** – מרכא□פחא כיתור□רבות,□הודיע שיצח□ ע□ה א□ **בְּאֵ֥ר שָׁ֑בַע** בצפייה□השראת נבואה כמו□אברהם (בר' וירא כא,לג)

וַיִּטַּ֥ע אֶשֶׁ֖ל בִּבְאֵ֥ר שָׁ֑בַע וַיִּ֣רָא־שָׁ֔ם בְּשֵׁ֥ם ה֖' אֵ֥ל עוֹ֑ם: וכן אח"כ ביע□ב בדרכו□מצרים (בר' ויגש מו,א) **וַיָּבֹ֖א בְּאֵ֣רָה שָׁ֑בַע** (בר' ויגש מו,ב) **וַיֹּ֨אמֶר אֱלֹהִ֜ים׀ יִשְׂרָאֵ֣ל בְּמַרְאֹ֥ת הַלַּ֖יְלָה וַיֹּ֣אמֶר יַעֲ֑ב׀ יַעֲ֑ב וַיֹּ֖אמֶר הִנֵּֽנִי׃** (ג) **וַיֹּ֣אמֶר אָנֹכִ֥י הָאֵ֖ל אֱלֹהֵ֥י אָבִ֑יךָ אַ֣ל־תִּירָא֙ מֵרְדָ֣ה מִצְרַ֔יְמָה כִּֽי־גוֹ֥י גָּדוֹ֖ אֲשִׂימְךָ֥ שָֽׁם׃** (ד) **אָנֹכִ֗י אֵרֵ֤ד עִמְּךָ֙ מִצְרַ֔יְמָה וְאָנֹכִ֖י אַעַ֣ךְ גַּם־עָלֹ֑ה וְיוֹסֵ֕ף יָשִׁ֥ית יָדוֹ֖ עַ֥ל־עֵינֶֽיךָ׃**

(בר' ויגש מו,ג) **וַיֹּ֣אמֶר** – ז□ף-גדו□, בדר□ פנימיות התורה ג□וי א□י מכתר□חכמה ובינה.

וַיַּ֥עַל מִשָּׁ֖ם – מרכא□פחא כיתור□רבות, ג□ויים נע□ים בפנימיות התורה כמו שמובא□דוגמא במ□ורות הבאים:

שערי צדק רב ג'יקאטיליה יוסף ע'□א (אוצר החכמה) **... ולפיכך ע"י רחובות העליונים זכה לבאר שבע זהו סוד וַיַּ֥עַל מִשָּׁ֖ם בְּאֵ֥ר שָׁ֑בַע: והסוד** (בר' מקץ מג,יא) **הֲ֣חוּ מִזִּמְרַ֤ת הָאָ֙רֶץ֙ בִּכְ֣יכֶ֔ם וְהוֹרִ֥ידוּ הָאִ֖ישׁ מִנְחָ֑ה מְעַ֤ט צֳרִי֙ וּמְעַ֣ט דְּבַ֔שׁ נְכֹ֥את וָלֹ֖ט בָּ֣נִים וּשְׁדֵֽים׃** (□ - פסו□ המרמז□בירור ניצוצות□דושה משבירת הכ□ים וצירופי שמות□דושים) (בר' מקץ מג,יד) **וְאֵ֣ל שַׁדַּ֗י יִתֵּ֣ן־כֶ֤ם רַחֲמִים֙ והיודע סודות הללו יודע מדוע נקרא מצרים ונקרא פרעה ... אלא פרעה הקריב את ישראל לאביהם שבשמים ...**

אוצרות חיים, מכלול חכמת הקבלה ב: רב יוסף חיים בן אליהו (אוצר החכמה), שם צדנ□ב"ש יוצא מן ר"ת (בר' מקץ מג,יא) צ'רי ד'בש נ'כאת (ו)□□ ב□נים (ו)ש□דים,□וב□ומר הפסו□ הזה אחרי פ□ום ה□ורת□ודם הפסו□ ה' צ-באות עמנו, אפשר שזה ח□ מההגנה שאמירת פ□ום ה□ורת מהוה ש□א יהיה חיות□מזו□ים מן השפע המושפע בתפ□ה, וכן מגן ממגפה ומב□ מגפה.

וַיַּ֥עַל מִשָּׁ֖ם בְּאֵ֥ר שָׁ֑בַע – מרכא□פחא מרכא ס□ו□, זאת תבנית ה□עמים ש□ הסיפא ש□ (בר' א,א) **בְּרֵאשִׁ֖ית בָּרָ֣א אֱלֹהִ֑ים אֵ֥ת הַשָּׁמַ֖יִם וְאֵ֥ת הָאָֽרֶץ׃** וראשי תיבות הסיפא הם שם המיוחד א-ה-ו-ה המשו□ב פעמים אחדות בפסו□ הבא. וזה עדות נוספת כי פסו□ זה הוא מבוא א□ הגו□וי הנע□ה בפסו□ הבא, ועוד כי תכ□ית הבריאה הייתה א□ האבות אברהם יצח□ ויע□ב ומהם א□ עם ישרא□.

בראשית תולדת כו,כד: וַיֵּרָ֨א אֵלָ֤יו ה֙' בַּלַּ֣יְלָה הַה֔וּא וַיֹּ֕אמֶר אָנֹכִ֕י אֱלֹהֵ֖י אַבְרָהָ֣ם אָבִ֑יךָ אַל־תִּירָא֙ כִּֽי־אִתְּךָ֣ אָנֹ֔כִי וּבֵרַכְתִּ֖יךָ וְהִרְבֵּיתִ֣י אֶת־זַרְעֲךָ֔ בַּעֲב֖וּר אַבְרָהָ֥ם עַבְדִּֽי׃

וַיֵּרָ֨א אֵלָ֤יו ה֙' –□דמא מהפ□ פש□א, בתפ□יד כ□ הצרי□פו□ ומתאפיין ע"י מידה מ□"ב מידות ש□ כתוב שחבירו הכתוב□פניו מ□מד ע□יו. וזה שהוסבר ב-(כו,כג) **וַיַּ֥עַל מִשָּׁ֖ם בְּאֵ֥ר שָׁ֑בַע:** מ□מד ע□ התע□ות ברוח ה□ודש והשראת נבואה.

והפו□ בַּלַּ֣יְלָה הַה֔וּא וגו' תיכף□הגעתו זכה□התג□ות ה□ב"ה באופן נע□ה ביותר

... הַה֔וּא וַיֹּ֕אמֶר אָנֹכִ֕י... - ז□ף-□ן ז□ף-גדו□ ז□ף-גדו□, ש□וש ז□ף בין שני□יסרים, חיזו□, תו□ף במובן ש□ אופן נע□ה ביותר, כי הנאמר **וַיֵּרָ֨א אֵלָ֤יו ה֙' בַּלַּ֣יְלָה הַה֔וּא** מרמז□ש□וש פעמים השם המיוחד א-ה-ו-ה הנ□רא אור בגנוז ש□ התורה, שם הבינה, שם הדעת **וַיֵּרָ֨א אֵלָ֤יו ה֙' בַּלַּ֣יְלָה** – ס"ת א' ו' ה' ה' **אֵלָ֤יו ה֙' בַּלַּ֣יְלָה הַה֔וּא** – ס"ת ו' ה' ה' א' **הַה֔וּא** – **ההו"א** – אותיות שם המקשר שמים וארץ, שם המקשר בין שם הוי' ושם א-לקים, כבכתוב **ה' הוא הא-לקים** (דב' ד,לה,לט; מלכים א' ח,ס; יח,לט; דהי"ב לג,יג) **אנכי** - עניין פנימיות טמיר ונעלם, זקף-גדול עשוי לרמז לכתר כמשפיע על חכמה ובינה בעולם האצילות

בַּעֲב֖וּר – אותיות ב"ע ע"ב – שהם גימטרית שם הוי' במילוי יו"ד הקשור לעולם האצילות, **אַבְרָהָ֥ם עַבְדִּֽי** – ע"ב ד"י = דו"ד, שורש נשמת משיח מעולם האצילות, וכן הביא רמז ר' אל' שי' נ"י כי ב-(תה' עב,ה) פרק ע"ב כשם ע"ב הקשור לעולם האצילות, פסוק ה', כעין ה' אחרונה בשם הוי"ה, שבה נברא העולם נאמר **יִירָא֥וּךָ עִם־שָׁ֑מֶשׁ וְלִפְנֵ֥י יָרֵ֗חַ דּ֣וֹר דּוֹרִֽים׃** ... **ע-ם'-שמ-ש' ולפנ-י' יר-ח'** ... ס"ת **משי"ח**, פעם יחידה בתנ"ך, אפשר שמרמז לענין נשמת משיח מעולם האצילות.

ועוד רמזים ע"פ גי' תוכן המטועם בזקף-קטן זקף-גדול והפרש מגי' זקף-קטן זקף-גדול העולה תקע"ו (576), הלקוחים מאוצר הגי' של הרב י"ר פאלוך זצ"ל: **הַה֔וּא וַיֹּ֕אמֶר אָנֹכִ֕י** – גי' 17 + 257 + 81 = 355 והפרש בין גימטרית המלים וגי' מלות הטעמים (זקף-קטן זקף-גדול העולה) תקע"ו = 355 – 576 = 221 ,

355 עולה בור"א עול"ם; 221 עולה איי"ר- ר"ת א'ני י"י ר'ופאך ור"ת א'ברהם י'צחק י'עקב ר'חל (ד' רגלי המרכבה ע"פ בני יששכר)

הַה֔וּא וַיֹּ֕אמֶר גי'-17 + 257 = 274 , ההפרש מתקע"ו- 274 - 576 = 302 ,

מאוצר הגימטריות של הרב י"ר פאלוך זצ"ל: 274 עולה י' פעמים הו'י (עם כולל), ג' פעמים ב' השמות הוי' אדנ"י [עם הכולל], עולה אברה"ם עם שם הוי"ה, יצח"ק עם שם אדנ"י [עם הכולל], יעק"ב עם ב'השמות הוי' אדנ"י [עם הכולל], לא"ה רח"ל,

302 עולה ב"ש (ר"ת באר שבע שמשם שואבים רוח הקודש), אש"א (-"אשא עיני אל ההרים" מתהילים, גי' הבחור אצ"ו)

הַה֔וּא ... אָנֹכִ֕י – גי' 17 + 81 = 98 , הפרש מתקע"ו 98 – 576 = 478 , 98 עולה זה"ו הכה"ן הממתיק בקרבנות שלא יגיעו ל-גהנ"ם

478 עולה זעי"ר אנפי"ן, ח"י פע' הוי"ה, ויבו"א מל"ך המשי"ח; בעת"ו (שפ"כ פ'עקב), אותיות הסופיים ויבלע' המות' לנצח' תע"ח (עי' זוהר בראשית כ"ט ע,א)

בראשית תולדת כו,כה: וַיִּבֶן שָׁ֣ם מִזְבֵּ֗חַ וַיִּקְרָא֙ בְּשֵׁ֣ם ה֔' וַיֶּט־שָׁ֖ם אָהֳל֑וֹ וַיִּכְרוּ־שָׁ֥ם עַבְדֵי־יִצְחָ֖ק בְּאֵֽר׃

(בר' ח"ש כד,טו) **וְהִנֵּ֣ה רִבְקָ֣ה יֹצֵ֗את** – דרגא מונח רביע, תיקון גלות השכינה וחזרתה, בחטא אדם הראשון השכינה עלתה מהארץ לרקיע הראשון ועד שבחטאי האדם נסתלקה עד לרקיע השביעי. אברהם ושרה החזירו השכינה מהרקיע השביעי לרקיע הששי. כאן מתחיל התיקון השני של חזרת השכינה מרקיע ששי לרקיע חמישי. התיקון השני ע"י רבקה (בר, ח"ש' כד,טו) **וְהִנֵּ֣ה רִבְקָ֣ה יֹצֵ֗את** – דרגא מונח רביע, ויצחק (בר, תו' כו,כה) **וַיִּבֶן שָׁ֣ם מִזְבֵּ֗חַ** – דרגא מונח רביע

(בר' ח"ש כד,טו) **וַיְהִי־הוּא טֶרֶם֮ כִּלָּ֣ה לְדַבֵּר֒ וְהִנֵּ֣ה רִבְקָ֣ה יֹצֵ֗את אֲשֶׁ֤ר יֻלְּדָה֙ לִבְתוּאֵ֣ל בֶּן־מִלְכָּ֔ה אֵ֥שֶׁת נָח֖וֹר אֲחִ֥י אַבְרָהָ֑ם וְכַדָּ֖הּ עַל־שִׁכְמָֽהּ׃**

□ע□וי כ□ נשמות ישרא□,□ע□וי נשמת הורי והורי רעיתי
□ע□וי נשמת חז□יהו א□כסנדר סנדר יצח□ בן בן חיים אריה ויהודית
zzzf@bezeqint.net 972-3-6486221
http://www.Taamei-Hamikra.co.il

בראשית תולדת כו,יא: וַיְצַו אֲבִימֶלֶךְ אֶת-כָּל-הָעָם לֵאמֹר הַנֹּגֵעַ בָּאִישׁ הַזֶּה וּבְאִשְׁתּוֹ מוֹת יוּמָת:

בָּאִישׁ הַזֶּה וּבְאִשְׁתּוֹ - מרכא תביר טפחא, קבוצת פרטים קשורים לענין מסוים, כאן הנוגע ביצחק או באשתו, שלא על כל אחד חלה אותה ההלכה או הענין או שלא צריך שיחול על כולם ביחד, כאן הנוגע ביצחק או באשתו ולא כל שכן בשניהם מות יומת, כמו משפטים ... ומכה אביו ואמו - מרכא תביר טפחא, מות יומת, מספיק שיעשה חבורה באחד מהוריו, מות יומת.

תורה שלמה [נה] בשם ב"ר סד א וַיְצַו אֲבִימֶלֶךְ א"ר אייבו אפילו צרור לא יזרוק אדם בהם (*תה' נו,ז*) יָגֻורוּ יצפינו יִצְפֹּונוּ הֲמָה עֲקֵבַי יִשְׁמְרוּ כַּאֲשֶׁר קִוּוּ נַפְשִׁי: וב-(לקח טוב) הנוגע באיש הזה לשום היזק בעולם, כמו (*תה' קח,טו*) אַל־תִּגְּעוּ בִּמְשִׁיחָי וְלִנְבִיאַי אַל־תָּרֵעוּ:.

הַנֹּגֵעַ בָּאִישׁ הַזֶּה וּבְאִשְׁתּוֹ - אזלא-גרש ... תביר, כעין יצא מענינו לידון בענין אחר יצא להחמיר ולהקל. ע"פ (מדרש הגדול) ל-(*כו,י*)

וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ מַה־זֹּאת עָשִׂיתָ לָּנוּ וגו', הרשעים רוב מעשיהם הרעים בעיניהם קל ביותר ויש להסיק כי לא מענישים, לכן היוצא מענינו של (כו,י) הוא כי כאן (כו,יא) הזהיר עונש מיתה על עבירה קלה או אפילו אל לא עבירה כי בדיני ישראל בן נח נהרג על גזל של פחות משוה פרוטה וכאן הוזהרו במיתה אף על היזק.. ולהלקל בא לומר ע"פ פסוק (*כו,כט*) שהיכירו שזה שלא פגעו בם (יצחק ורבקה) היתה לעצמם (לאבימלך ולעמו) טובה שזוהי משמעות (*בר' תול' כו,כט*) אִם-תַּעֲשֶׂה עִמָּנוּ רָעָה כַּאֲשֶׁר לֹא נְגַעֲנוּךָ וְכַאֲשֶׁר עָשִׂינוּ עִמְּךָ רַק-טּוֹב וַנְּשַׁלְּחֲךָ בְּשָׁלוֹם אַתָּה עַתָּה בְּרוּךְ ה':

ראה אזלא-גרש / גרשיים תביר, מרכא תביר טפחא

בדיני ישראל בן נח נהרג על גזל של פחות משוה פרוטה.

מ"ר המבואר, ר"ב, הערות למדרש ע' תרס"ג, נח פר' לא, ס"ה, ד"ה כך היו אנשי דור המבול עושים וגו' , קשה, והלא בן נח נהרג אף על פחות מש"פ כמבואר בעירובין ס"ב ובעוד מקומות, ואם-כן-מה-הואילו בתקנתם, וי"ל דהדין שבן נח נהרג נאמר רק אם הגזלן שהוציא את הגזל באונסו של הנגזל. ואז אף שהוא פחות משוה פרוטה - נהרג, אך כשמוציא הגזלה לרצונו, וכגון כאן שהמוכר נתן תורמוסים ללוקח לרצונו, כדרך כל מוכר שנותן ללוקח לטעום - אינו חייב. אך כאן מכיון שנגרם למוכר נזק גדול שברשעותם הציגוהו ככלי ריק, הקפיד המוכר למפרע על עושקו, ולכך נענשו. (נחמד למראה)

- ועוד אפשר לומר עפ"י מ"ש תוס' שם ד"ה ב"נ, דהדין דב"נ נהרג על פחות מש"פ הוא רק בגזל מישראל, אבל בגזל מחבירו הוא עדיין בגדר "והשיב את הגזלה", כיון דאין לו מחילה, דדין שוה פרוטה נאמר רק בישראל שהם ביכולת למחול על היזק פחות מש"פ, בל ב"נ שלא נאמר דין זה אצלם, כשגוזלו הרי יוכל לתקן עוונו ע"י השבה, לכן הוא פטור, וחולק על רש"י שסובר דה"ה לגזל מחבירו ב"נ ע"ש. בפחות מש"פ לא נתחייבו מיתה, ועי' רש"י ע"ז עא ב, ד"ה ב"נ משמע שחזר בו ממ"ש בעירובין.

בראשית תולדת כז,א: וַיְהִי כִּי-זָקֵן יִצְחָק וַתִּכְהֶיָן עֵינָיו מֵרְאֹת
וַיִּקְרָא אֶת-עֵשָׂו בְּנוֹ הַגָּדֹל וַיֹּאמֶר אֵלָיו בְּנִי וַיֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּנִי:

... וַיִּקְרָא - גרשיים, יצא מענינו או יצא מן הכלל ללמד על עצמו או על הכלל כולו, אפשר שכאן מלמד בשני התפקידים:

(א) תורה שלמה בר' תולדת כז [ד] תנחומא תולדת ח **ותכהין עיניו** - למה כהו עיניו של יצחק וכו' על שהיה [עשו] מביא ציד ומאכילו וכתיב והשוחד יעור פקחים (*שמ' מש' כג,ח*)

(ב) [שם יד] תנחומא תולדת ח ולמה קרא לו בנו הגדול אלא ללמדנו שמחניפין לרשעים בשעתן, לפי שראה שהעולם מהזה בידו קרא לו בנו הגדול.

אֶת-עֵשָׂו - מונח פסק, הפסק מנתקו מן ההמשך בְּנוֹ הַגָּדֹל כמובא בתורה שלמה בראשית תולדת כז [יג] ב"ר סה א אביו קראו גדול אמו קראתו גדול את בגדי עשו בנה הגדול, אמר להן הקב"ה אם בעיניכם גדול בעיני קטן שנא' הנה קטן נתתיך בגוים (*עובדיה א,ב*)

[גם דרשה טז] נר השכלים כת"י בְּנוֹ הַגָּדֹל - חסר שכבר מכר את בכורתו

בְּנוֹ הַגָּדֹל - מונח רביע

וַיֹּאמֶר אֵלָיו בְּנִי וַיֹּאמֶר ... הִנֵּנִי תורה שלמה בר' תולדת כז [יז] תנ"י תולדת ט א ושלמה צווח (*משלי כו,כג*) כסף סגים מצופה על חרס שפתיים דולקים ולב רע וכו' ... כך היה עשו אומר לאביו הנני ובלבו יקרבו ימי אבל אבי ואהרגה את יעקב אחי ובביאור תורה שלמה ע"פ מדרש הגדול ורוח הקדש צווחה *משלי כו* **כי יחנן קולו אל תאמן בו כי שבע תועבות בלבו** ... ובמדרש *תהלים י"ד,ג* **אמר נבל בלבו**, זה עשו הרשע, שהיה אומר אחד בפה ואחד בלב ... אמר לו הקב"ה רשע אתה מתחנן בדבריך לאביך ואמרת אליו **הברכה אחת הוא לך אבי** וכו'

הסבר זה מתואם עם תבנית הטעמים של *בראשית תולדת כז,לח* ... **וישא עשו קלו ויבך** - מרכא תביר טפחא סלוק, מרכא תביר טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים שלא על כל אחד חל הענין באופן דומה, כאן מחלק את התנהגות עשו ואת קולו לקבוצת פרטים. **ויבך וישא עשו קלו**" מאפיין את הצד של אחד בפה אבל הוא גונב לבבות בהתנהגות ואין תוכו כברו.

בראשית תולדת כז,יט: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל-אָבִיו אָנֹכִי עֵשָׂו בְּכֹרֶךָ עָשִׂיתִי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ אֵלָי
קוּם-נָא שְׁבָה וְאָכְלָה מִצֵּידִי בַּעֲבוּר תְּבָרֲכַנִי נַפְשֶׁךָ:

עָשִׂיתִי – זקף-גדול רש"י כמה דברים כאשר דברת אלי.

טט – (א) רבוי של דברים כנראה יותר משתים כי אחרת למה לי מילת "כמה".

אמו אמרה לו שיצחק אמר לעשו (*כז,ז*) (טט – א) הָבִיאָה לִי צַיִד (טט – ב) וַעֲשֵׂה־לִי מַטְעַמִּים (טט – ג) וְאֹכֵלָה וַאֲבָרֶכְךָ לִפְנֵי ה' לִפְנֵי מוֹתִי:

(ב) ע"פ ספר קרן פתחיה - הרב מנקין זצ"ל כשם שיצחק לא דבר עם יעקב כך גם יעקב לא עשה

טט - היינו זקף-גדול שלוש נקודות שתים באופן אחד ואחת באופן אחר. (טט – א) עָשִׂיתִי - אמה רבקה עשתה (*כז,ז*) (טט – ב) וַתִּתֵּן אֶת־הַמַּטְעַמִּים (טט – ג) וְאֶת־הַלֶּחֶם אֲשֶׁר עָשָׂתָה בְּיַד יַעֲקֹב בְּנָהּ: ויעקב לא עשה רק העביר אותם בשליחות אמו.

בְּכֹרֶךָ עָשִׂיתִי – זקף-קטן זקף-גדול זקף-גדול,גי' המלים המוטעמות עולה 242 + 790 = 1032 מאוצר הגימטריות של הרב י"ר פאלוך זצ"ל: **1032 תתרל"ב**

1. ז"ו הי"א רוח"ו ש"ל מל"ך המשי"ח (בעה"ט בראשית א')
2. דבר"י תור"ה קולטי"ן

zzzf@bezeqint.net 972-3-6486221
http://www.Taamei-Hamikra.co.il

לעלוי כל נשמות ישראל, לעלוי נשמת הורי והורי רעיתי
לעלוי נשמת חזקיהו אלכסנדר סנדר יצחק בן בן חיים אריה ויהודית

1.6 בראשית תולדת כה,יט (התשע"ז)

בראשית תולדת כה,כט: וַיָּזֶד יַעֲקֹב נָזִיד וַיָּבֹא עֵשָׂו מִן־הַשָּׂדֶה וְהוּא עָיֵף׃

בראשית תולדת כה,ל: וַיֹּאמֶר עֵשָׂו אֶל־יַעֲקֹב הַלְעִיטֵנִי נָא מִן־הָאָדֹם הָאָדֹם הַזֶּה כִּי עָיֵף אָנֹכִי עַל־כֵּן קָרָא־שְׁמוֹ אֱדוֹם׃

בראשית תולדת כה,לא: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב מִכְרָה כַיּוֹם אֶת־בְּכֹרָתְךָ לִי׃

בראשית תולדת כה,לב: וַיֹּאמֶר עֵשָׂו הִנֵּה אָנֹכִי הוֹלֵךְ לָמוּת וְלָמָּה־זֶּה לִי בְּכֹרָה׃

בראשית תולדת כה,לג: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב הִשָּׁבְעָה לִי כַּיּוֹם וַיִּשָּׁבַע לוֹ וַיִּמְכֹּר אֶת־בְּכֹרָתוֹ לְיַעֲקֹב׃

בראשית תולדת כה,לא: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב מִכְרָה כַיּוֹם אֶת־בְּכֹרָתְךָ לִי׃

(*בר' תול' כה,לא*) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב – פי' [כלי יקר] (*בר' תול' כה,כו*) ... זקני תלמידי חכמים מוסיפין חכמה אבל ביום הוולדו אין בו רושם כלל מן אותו שלימות הנפשי, ... שם יעקב מורה על השלימות הרוחני הנקנה בסוף, מזה יש ללמוד שיעקב אבינו קנה בשלימות הרוחני עם הזמן. בפסוק זה יעקב אבינו היה בן חמש עשרה שנה. אפשר כי וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב – טפחא אתנח, כטעמי שמע ישראל, מלמד כי היה על יעקב להתחזק בקבלת עול מלכות שמים ולקבל את העובדה שעשו בכור, ולענין העבודה בבכורות ה' יעשה הטוב בעיני ה'.

ופי' [רד"ק] (*בר' תול' כה,לא*) מִכְרָה כַיּוֹם - ... ואעפ"כ נענש בזה לפי שעשה בזה כנגד מנהג העולם, וכבדו כבוד גדול אחר כן מפחד אלהים:

(*בר' תול' כה,לא*) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב – טפחא אתנח, כטעמי שמע ישראל, וכנגדו כפ'[רש"י] (*בר' תול' כה,כז*) וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים וַיְהִי עֵשָׂו - כל זמן שהיו קטנים לא היו נכרים במעשיהם, ואין אדם מדקדק בהן מה טיבן; כיון שנעשו בני שלש עשרה, זה פירש לבתי מדרשות וזה פירש לעבודה זרה (ראה ב"ר סג,י). ומרד בקבלת עול מלכות שמים המתבטאת בשמע ישראל.

ולכן גם עשו אינו מאמין בקבלת עול מצוות (שהיא ענין פר' והיה אם שמוע הבאה אחרי קריאת שמע) ושביניהם העבודה בבכורות כפי' [כלי יקר] (*בר' תול' כה,לב*) ... והודה עשו לדבריו ואמר הִנֵּה אָנֹכִי הוֹלֵךְ לָמוּת, ואני קרוב יותר אל המיתה מן החיים אם כן לָמָּה־זֶּה לִי בכורה. במלת זֶּה לִי, הוא כמראה באצבע על דבר ששייכה בו הבכורה גם ביום ההוא, וזהו העבודה שהיתה בבכורות:

[בראשית רבה (וילנא) תולדות סג,יא] (*בר' תול' כה,כט*) וַיָּזֶד יַעֲקֹב נָזִיד, אמר לו (עשו ליעקב) מה טיבו של נזיד זה אמר לו (יעקב) שמת אותו זקן (אברהם אבינו) אמר (עשו) באותו הזקן פגעה מדת הדין אמר לו (יעקב) הין, אמר (עשו) אם כן לא מתן שכר ולא תחיית המתים, (כפר בהם)

[בראשית רבה (וילנא) תולדות סג,יג] (*בר' תול' כה,לב*) וַיֹּאמֶר עֵשָׂו הִנֵּה אָנֹכִי הוֹלֵךְ לָמוּת, ריש לקיש אמר התחיל מחרף ומגדף למה לי אין כתיב כאן אלא וְלָמָּה־זֶּה לִי מלמד שכפר בזה אלי, ד"א (*בר' תול' כה,לב*) הִנֵּה אָנֹכִי הוֹלֵךְ לָמוּת שהיה נמרוד מבקש להמית אותו בשביל אותו הבגד שהיה לאדם הראשון שבשעה שהיה לובשו ויוצא לשדה היו באים כל חיה ועוף שבעולם ומתקבצין אצלו,

[פסיקתא זוטרתא (לקח טוב)] (*בר' תול' כה,לב*) וַיֹּאמֶר עֵשָׂו הִנֵּה אָנֹכִי הוֹלֵךְ לָמוּת. כי אמר בלבו אין עולם אחר: וְלָמָּה־זֶּה לִי. למה לי לא אמר אלא וְלָמָּה־זֶּה לִי, כלומר אין לי חלק בהקב"ה שנקרא (*שמ' בשלח' טו,ב*) זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ: (*בר' תול' כה,לב*) בְּכֹרָה. שכפר ולא היה חושש אלא בדבר שלפניו, אבל בדבר עתיד לא היה מאמין:

[שכל טוב (בובר)] (*בר' תול' כה,לב*) וַיֹּאמֶר עֵשָׂו הִנֵּה אָנֹכִי הוֹלֵךְ לָמוּת. כשראה שנפטר הצדיק זקינו, אמר באותו זקן נגעה הדין, א"כ לא מתן שכר ולא תחית המתים ועכשיו אני עיף וקרוב למות, ולפי פשוטה הולך בכל יום לצוד חיות בשדה ומסכן עצמו למיתה ואיך אדע שאירש את אבי, אבל אתה יושב בבית המדרש בהשקט, יש לבטוח שתחיה ותירש: (*בר' תול' כה,לב*) וְלָמָּה־זֶּה לִי בְּכֹרָה. מה צריך לי להאמין דבר זה שאהא נוחל בארץ חלק בכורה:

ע"פ [בראשית רבה (וילנא) תולדות סג,יא,יג] (*בר' תול' כה,לב*) וַיֹּאמֶר עֵשָׂו – מונח זקף-קטן, זקף-קטן כשתי דרשות (א) מחרף ומגדף את ה' (ב) אורח חיים המסכן חייו מחיות ואנשים, ואפשר כי טעם וַיֹּאמֶר – מונח מרבה כעין מצב ביניים, עבירות שביניהם כאלו שעונשם מיתות של בית-דין.

מ"ר דורש ברכת ה' מכעין דמיון מלים וְלָמָּה־זֶּה לִי, כלומר אין לי חלק בהקב"ה שנקרא (*שמ' בשלח' טו,ב*) זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ: מוצע לומר שתבנית טעמי המקרא מרמזת זאת במקום.

(*בר' תול' כה,לב*) הִנֵּה אָנֹכִי הוֹלֵךְ לָמוּת – [התוה"מ (=המלבי"ם)] מפרש במקום אחר בתורה כי מלת "הנה" מלמדת על גלוי. עשו חוזר לבית יצחק ממעלליו ומגלה כי [מדרש תנחומא (בובר) פר' תולדת ג] (*בר' תול' כה,כט*) .. אהבי (אברהם) ושונאי (נמרוד) מתו כאחד (אברהם הקב"ה לקחו, נמרוד עשו המיתו). ועשו חושב לעצמו ע"פ [קהלת רבה (וילנא) פר' ב] זכור למעשה נמרוד הה"ד (*קהלת ב,טז*) וְאֵיךְ יָמוּת הֶחָכָם (אברהם) עִם־הַכְּסִיל(נמרוד): ועוד חושב "זו תורה וזו שכרה?" התחדש לעשו שגם צדיק כמו א"א נדון לפני מדת הדין. ואם פגעה בא"א ובנמרוד כאחד בודאי תפגע בו. בא טעם מלת (*בר' תול' כה,לב*) הִנֵּה – תביר בתפקיד לחלק בין מות החכם, הצדיק א"א ובין מות הכסיל נמרוד. והגלוי שלמרות ששניהם מתים כתוצאה מחטא אדם הראשון, אלא שנפש הצדיק עולה לגן-עדן ועתיד לקום לתחיה בתחיית המתים. ואילו נפש הכסיל כמו נמרוד יורדת לגהינום ואבדון. וע"פ [רש"י] (*קהלת ב,טו,טז,יז*) שאחרי מותם זכרון החכם לטובה וזכרון הכסיל לרעה ונשכחת כל גבורתם והצלחתם, ואילו הצדיקים מצליחים במיתתם ומועילים לבניהם.

עשו במקום לחזור בתשובה הוא כועס על ה' שמיעט חיי זקנו ואינו יודע כי [פסיקתא זוטרתא (לקח טוב)] (*בר' תול' כה,לב*) ... אמר הקדוש ברוך הוא אני הבטחתי לאותו הצדיק תקבר בשיבה טובה, ואם רואה את בן בנו, עובר ה' עבירות ביום א', היכן שיבה טובה, לפיכך נחסרו משנותיו חמש שנים:

ולכן אָנֹכִי הוֹלֵךְ – מרכא טפחא, טפחא בתפקיד כפותח טפח להתאפיין מהכתוב אחריה לָמוּת ובמקום הפרדה מתקבל עבירת ברכת השם ודי למבין, והוא רחום יכפר עוון ולא ישחית. וזה הנאמר ב-[בראשית רבה (וילנא) תולדות סג,יג] (*בר' תול' כה,לב*) וַיֹּאמֶר עֵשָׂו הִנֵּה אָנֹכִי הוֹלֵךְ לָמוּת, ריש לקיש אמר התחיל מחרף ומגדף.

ועוד אָנֹכִי הוֹלֵךְ – מרכא טפחא, יתור לרבות שעשו מוסיף בכפירה בה', בכפירה בתחיית המתים, פורק עול מצוות וביניהם "עבודה בבכורות"

לָמוּת – אתנח, מגביל כנדרש ב-[פסיקתא זוטרתא (לקח טוב)] (*בר' תול' כה,לב*) וַיֹּאמֶר עֵשָׂו ... לָמוּת. כי אמר בלבו אין עולם אחר:

zzzf@bezeqint.net 972-3-6486221
http://www.Taamei-Hamikra.co.il

לעלוי כל נשמות ישראל, לעלוי נשמת הורי והורי רעיתי
לעלוי נשמת חזקיהו אלכסנדר סנדר יצחק בן בן חיים אריה ויהודית

בראשית תולדת כה,לד: וְיַעֲקֹב נָתַן לְעֵשָׂו לֶחֶם וּנְזִיד עֲדָשִׁים וַיֹּאכַל וַיֵּשְׁתְּ וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ וַיִּבֶז עֵשָׂו אֶת-הַבְּכֹרָה: פ

לֶחֶם וּנְזִיד עֲדָשִׁים וַיֹּאכַל – ר"ת לוע"ו, כמדרש שיעקב יצק לתוך לועו של עשו. [בראשית רבה (וילנא) פרשת תולדות פרשה סג]

(*בר' תול' כה,ל*) וַיֹּאמֶר עֵשָׂו אֶל-יַעֲקֹב הַלְעִיטֵנִי נָא מִן-הָאָדֹם, א"ר זעירא פער פיו (טט: זה לועו) אותו הרשע כגמל א"ל אנא פתח פומי תהי משתדר ואזיל, כהדא דתנינן אין אובסין את הגמל ולא דורסין אבל מלעיטין, וגו׳

[תולדות יצחק] (*בר' תול' כה,א-לד*) (*בר' תול' כה,לא*) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב מִכְרָה כַיּוֹם אֶת-בְּכֹרָתְךָ לִי: (*בר' תול' כה,לג*) וַיֹּאמֶר עֵשָׂו הִנֵּה אָנֹכִי הוֹלֵךְ לָמוּת וְלָמָּה-זֶּה לִי בְּכֹרָה: (*בר' תול' כה,ג*) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב הִשָּׁבְעָה לִי כַּיּוֹם וַיִּשָּׁבַע לוֹ וַיִּמְכֹּר אֶת-בְּכֹרָתוֹ לְיַעֲקֹב: (*בר' תול' כה,לד*) וְיַעֲקֹב נָתַן לְעֵשָׂו לֶחֶם וּנְזִיד עֲדָשִׁים וַיֹּאכַל וַיֵּשְׁתְּ וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ וַיִּבֶז עֵשָׂו אֶת-הַבְּכֹרָה: פ

[תולדות יצחק] מביא בפירושו חמישה פירושים למלה (*בר' תול' כה,לא*) כַּיּוֹם (*בר' תול' כה,לג*) כַּיּוֹם . אפשר כי אלו חמישה דברים שהטעים יעקב לעשו שלא יהיה לו לאחר המכירה טענות על מיקח טעות, המרומזים בתבנית הטעמים מונח רביע של (*בר' תול' כה,לג*) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב הִשָּׁבְעָה לִי כַּיּוֹם

(*בר' תול' כה,לא*) מִכְרָה כַיּוֹם אֶת-בְּכֹרָתְךָ לִי: כל המפרשים נבוכו בפי׳ זה הפסוק, מה דמיון הוא היום, (טט: פי' א) והתשובה שלפי שירושת הבכורה אינה עד יום מות אביהם, ואולי אז לא יהיה שוה כלום שלא יהיו נכסים כלל ליצחק כשימות או יהיה עשיר מופלג לכן לא יהיה המכירה, כמו בשעת המיתה שאין אנו יודעין מה יהיה אלא כיום הזה בשעה הזאת. פי׳ שני לפי שכפר בעיקר, אמר אל תשבע לי בשם יתברך שאינך מאמין בו, אלא השבועה יהיה קללה, שכמו היום הזה שאתה הולך למות, יקרה לך שתמות אם תחזור בך. פי׳ שלישי כמו היום הזה שהולך ולא ישוב, כן לא תשוב בכורתך לך. פי׳ רביעי כיום שהוא יום המיתה שאמרת שביום המיתה ראוי שידבר אמת:

פי׳ חמישי (*בר' תול' כה,לג*) הִשָּׁבְעָה לִי כַּיּוֹם, כפי צורך היום, שיש ימים שאדם מעריך מעה אחת יותר מבשאר הימים אלף, והשיב עשו (טט: (*בר' תול' כה,לב*) וַיֹּאמֶר עֵשָׂו – מונח זקף-קטן בתפקיד שתי תשובות לחמישה הדברים של יעקב, שהמכירה) (טט: א) כפי צורך היום (טט: הבכורה) אינה שוה פרוטה, (טט: ב) ואין ראוי שתשאל כפי צורך היום, שאני הולך למות, והשיב יעקב ראוי היא שלא נעריך המכירה כפי צורך היום, ואין ראוי שתמכרנה כ"כ בזול, אבל (*בר' תול' כה,לג*) הִשָּׁבְעָה לִי שלא תתחרט מן המכירה כפי צורך היום, ולזה אמר (*בר' תול' כה,לג*) וַיִּשָּׁבַע לוֹ וַיִּמְכֹּר אֶת-בְּכֹרָתוֹ לְיַעֲקֹב: (*בר' תול' כה,לד*) וְיַעֲקֹב נָתַן לְעֵשָׂו לֶחֶם וּנְזִיד עֲדָשִׁים, הפך המנהג והראוי שמתעכבין מעט על השלחן. ויש מקשים איך יתכן שלא נתן לו רק (*בר' תול' כה,לד*) לֶחֶם וּנְזִיד עֲדָשִׁים בעבור הבכורה. והתשובה שמנהג הוא כשמוכרין דבר חשוב בית או אי זה דבר, קוראים לחביריהם ונותנים להם פירות, אבל הבכורה בכסף מלא מכרה לו:

[צרור המור] (*בר' תול' כה,לד*) וְיַעֲקֹב נָתַן לְעֵשָׂו – גרשיים מונח רביע, כעין יצא מן הכלל ללמד על הכלל,

(*בר' תול' כה,לד*) לֶחֶם וּנְזִיד עֲדָשִׁים. כי בעד פת לחם יפשע גבר. לפי שכל זה היה אונס גמור כי כל אשר לאיש יתן בעד נפשו ואין לך מודעה גדולה מזו. ואולי יאמרו כי פירוש (*בר' תול' כה,לא*) מִכְרָה כַיּוֹם הוא כיום הזה שהולך למות והיה עיף. וכן השבועה היתה לפי העת שהיה באונס וזהו השבעה לי כיום. ויש כאן טענת אונס.

[הדר זקנים] (*בר' תול' כה,לד*) וְיַעֲקֹב נָתַן לְעֵשָׂו – גרשיים מונח רביע, כעין יצא מן הכלל ללמד על הכלל, ... ובספר ה"ר יהודה חסיד יש מכאן אתה למד שאם יש ביד רשע ס"ת או מצוה אחרת מותר לצדיק לרמותו ולנוטלה מידו:

[רד"ק] (*בר' תול' כה,לד*) וְיַעֲקֹב נָתַן לְעֵשָׂו – גרשיים מונח רביע, כעין יצא מן הכלל ללמד על הכלל, במחיר הבכורה (*בר' תול' כה,לד*) לֶחֶם וּנְזִיד עֲדָשִׁים, ולא זכר שנתן לו יין כי שתה מיין הבית, אבל לֶחֶם חם שעשה יעקב לעצמו לשעתו נתן לו עם נְזִיד עֲדָשִׁים שבשל גם כן לעצמו. ואאז"ל (ואדוני אבי ז"ל) כתב כי מחיר כסף נתן לו על הבכורה ומה שנתן לו (*בר' תול' כה,לד*) לֶחֶם וּנְזִיד עֲדָשִׁים שיאכלו שניהם על המכירה כדי לקיימה:

[חשוקי חמד כתובות צז,א] נאמר ב-[בבא קמא (דף קטז ע"א)] הרי שהיה בורח מבית האסורין והיתה מעבורת לפניו, ורצה לחצות את הנהר כדי שלא יתפסוהו שומרי בית האסורין. אמר לו לבעל המעבורת: טול דינר [שהוא סכום גדול בהרבה מהמקובל לשלם עבור העברה במעבורת], והעבירני את הנהר. אין לו לבעל המעבורת אלא שכרו הרגיל. שיכול הבורח לומר לבעל המעבורת משטה אני בך, ולא נתכוונתי לתת לך סכום כה רב, אלא אמרתי כן על מנת שתסכים להעבירני את הנהר. וכן נפסק להלכה ב-[שו"ע (חו"מ סימן רסד ס"ז)], יעו"ש. וכתב ה-[רמב"ן ביבמות (דף קו ע"א)]: ושמעינן מינה, דמי שהוא חולה וסמנין ביד חבירו שוין עשרים, והתנה עליו ליתן הרבה בדמיהן מחמת אונס חליו, אין לו אלא דמיהן. אבל רפאהו יש לו שכרו משלם, שחכמתו מכר לו והיא שווה דמים הרבה.

וכעין זה נאמר פרק בתורה (*בר' תול' כה,לד*) (בראשית כה, כט - לד) שעשו בקש מיעקב שיתן לו נזיד עדשים, (*בר' תול' כה,לד*) וְיַעֲקֹב נָתַן לְעֵשָׂו לֶחֶם וּנְזִיד עֲדָשִׁים, ויש מרבותינו שמסבירים, כי חשש יעקב שהיות ותקף את עשו בולמוס של רעב, והיה במצב של סכנה, וכפי שאמר: "הנה אנכי הולך למות", אם כן אולי למחרת יבא ויטען כי כל מכירתו היתה באונס ואינה כלום, שכן מחמת אונס הסכנה הסכים למכור. על כן נתן לו יעקב לחם - על מנת שיאכל, ישיב את נפשו ויצא מכלל סכנה, וכעת נמצא כי כבר אינו אנוס על מכירת הבכורה בעבור נזיד העדשים, וממילא כל מכירתו ברצון גמור.

... וכן מבואר בלשון ה-[מרדכי (ב"ק אות קעד)] שכתב להסביר את טעם הדין של משטה אני בך: "וטעמא, דהוא מסוכן וחייב [הספן] להצילו וליטול שכר טורחו, והכי נמי מצוה להביא לו רפואה, אבל בשאר מלאכות [שאינן של מצוה], חייב לתת לו כל אשר התנה לו". [ויעוין עוד בנימוקי יוסף ביבמות (דף לד ע"ב מדפי הרי"ף), ובשיטה מקובצת (בב"ק שם)].

אולם יעוין ב-[בית יוסף (יו"ד סימן שלו)] שכתב בשם הרמב"ן וז"ל: "ויש מי שסבור דטעמא דבורח משום דחייב להצילו משום השבת אבדה [השבת גופו], ולפיכך אין לו אלא שכרו כפועל בטל. ולדבריהם אין לרופא אלא שכר בטלה שלו, שאם היה בטל מן הסלע והתנה עמו נותן לו את הסלע. ולא מסתברא, דכיון דמדמינן ליה לחלוץ לה על מנת שתתן מאתים זוז, דלא רמיא עליה חיובא ממש למיחלץ, ואי כניס לה לאו איסורא עביד, שמע מינה דלאו חיובא דמצוה הוא, אלא דינא הוא דלא מיחייב איניש בתנאין בשעת הדחק ביותר מכדי דמים, הא בשכר רופא ששווה כל כסף הוא חייב ליתן כל מה שהתנה לו, ואף על פי שמצוה עליו לרפאות, אף בורח נמי מצוה עליו להציל אלא כל מצות עשה דרמיא אכולי עלמא אם נזדמנה לו ולא רצה לקיימה אלא בממון אין מפקיעין ממנו חיוב שלו", עכ"ל.

(*בר' תול' כה,לד*) וְיַעֲקֹב נָתַן לְעֵשָׂו – גרשיים מונח רביע, כעין יצא מן הכלל ללמד על הכלל, ...

אפשר להסביר את העסקה בין יעקב ועשו לפי ה-[מרדכי (ב"ק אות קעד)] שהיות ולא היה עשו בפוגשו את יעקב בורח או חולה (היינו לא היה מצווה לעזור לו, לכן העסקה צריכה להתקיים כפי שהותנתה.

ולפי [בית יוסף (יו"ד סימן שלו)] שכתב בשם הרמב"ן וז"ל: " ... כל מצות עשה דרמיא אכולי עלמא אם נזדמנה לו ולא רצה לקיימה אלא בממון אין מוציאין מידו ואין מפקיעין ממנו חיוב שלו".

zzzf@bezeqint.net 972-3-6486221
http://www.Taamei-Hamikra.co.il

לעלוי כל נשמות ישראל, לעלוי נשמת הורי והורי רעיתי
לעלוי נשמת חזקיהו אלכסנדר סנדר יצחק בן חיים אריה ויהודית

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא - קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק I – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ;... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אזלא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטיו בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מי"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור. מחיצה. עקירה. שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור. מחיצה. עקירה. שגגה = שכחה: פזר – דרוש מהפסוק רעיוו לנושא/ים אחר/ים בתושבע"פ.

1.7 בראשית תולדת כה,יט (התשע"ח)

בראשית תולדת כה,כג:

וַיֹּאמֶר ה' לָהּ שְׁנֵי גֹיִם בְּבִטְנֵךְ וּשְׁנֵי לְאֻמִּים מִמֵּעַיִךְ יִפָּרֵדוּ וּלְאֹם מִלְאֹם יֶאֱמָץ וְרַב יַעֲבֹד צָעִיר:

בראשית תולדת כה,כד: וַיִּמְלְאוּ יָמֶיהָ לָלֶדֶת וְהִנֵּה תוֹמִם בְּבִטְנָהּ:

בראשית תולדת כה,כה: וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן אַדְמוֹנִי כֻּלּוֹ כְּאַדֶּרֶת שֵׂעָר וַיִּקְרְאוּ שְׁמוֹ עֵשָׂו:

בראשית תולדת כה,כו: וְאַחֲרֵי-כֵן יָצָא אָחִיו וְיָדוֹ אֹחֶזֶת בַּעֲקֵב עֵשָׂו וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב וְיִצְחָק בֶּן-שִׁשִּׁים שָׁנָה בְּלֶדֶת אֹתָם:

[בבלי ברכות ה,ב] תניא, אבא בנימין אומר: על שני דברים הייתי מצטער כל ימי - על תפלתי שתהא לפני מטתי, ועל מטתי שתהא נתונה בין צפון לדרום. על תפלתי שתהא לפני מטתי - מאי לפני מטתי? אילימא לפני מטתי ממש - והאמר רב יהודה אמר רב ואיתימא רבי יהושע בן לוי: מנין למתפלל שלא יהא דבר חוצץ בינו לבין הקיר - שנאמר: (ישעיהו לח,ב) וַיַּסֵּב חִזְקִיָּהוּ פָּנָיו אֶל־הַקִּיר וַיִּתְפַּלֵּל אֶל־ה': לא תימא לפני מטתי, אלא אימא: סמוך למטתי. ועל מטתי שתהא נתונה בין צפון לדרום (רש"י:ראש ומרגלותיה, זה לצפון וזה לדרום, ונראה בעיני שהשכינה במזרח או במערב, לפיכך נכון להסב במיטה לרוחות אחרות)- דאמר רבי חמא ברבי חנינא אמר רבי יצחק: כל הנותן מטתו בין צפון לדרום הויין ליה בנים זכרים, שנאמר (תה' יז,יד) וְצְפוּנְךָ תְּמַלֵּא בִטְנָם יִשְׂבְּעוּ בָנִים. רב נחמן בר יצחק אמר: אף אין אשתו מפלת נפלים; כתיב הכא: וְצְפוּנְךָ תְּמַלֵּא בִטְנָם (רש"י: וְצְפוּנְךָ – לשון צפון, וסיפיה דקרא יִשְׂבְּעוּ בָנִים, רש"י: תְּמַלֵּא בִטְנָם - תמלא ימי הריונם), וכתיב התם (בר' תול' כה,כג) וַיִּמְלְאוּ יָמֶיהָ לָלֶדֶת וְהִנֵּה תוֹמִם בְּבִטְנָהּ:

[תורה שלמה קכב] (בר' תול' כה,כג) וַיִּמְלְאוּ יָמֶיהָ לָלֶדֶת ימי לידתה אינו אומר אלא ימיה ללמדך שכשהאשה יושבת על המשבר היא מגעת למיתה, וכן הוא אומר (קהלת ג,ב) עת ללדת ועת למות. (מדרש הגדול)

[תו"ש קכב] כשהאשה יושבת על המשבר נפתחו לה צ"ט פתחים של מיתה ואחד של חיים ולכך נאמר יָמֶיהָ ולא ימי לידתה לָלֶדֶת – אתנח, מגביל. אפשר שאם טעם טפחא של יָמֶיהָ בתפקיד פותח טפח להתאפיין מהכתוב אחריו, בא ללמד על מיגבלת החיים של היולדת בשעת לידה לפתח אחד של חיים לעומת רבוי פתחי מיתה שמסכנים אותה ואת עוברה.

(בר' תול' כה,כד) וַיִּמְלְאוּ יָמֶיהָ (סלוק מפסוק קודם) מרכא טפחא כעין לימוד סמוכים לפסוקים הקודמים (כה,כא) וַיִּתְרֹצְצוּ הַבָּנִים וגם (בר' תול' כה,כד) וַיִּמְלְאוּ יָמֶיהָ – מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, סמיכות התרוצצות הבנים אפשר באה ללמד שסיכנה אותם ואת אמם ושלא יוולדו כלל או שלא בזמן המלא.

מדרשת רבי יצחק [בבלי ברכות ה,ב] על יצחק אבינו אפשר להסיק שיצחק אבינו נתן מטתו בין צפון לדרום כי שכינה במזרח או במערב ולכן רבקה מילאה ימי הריונם של הבנים למרות התרוצצות הבנים בקרבה.

(תהלים יז,יד) מִמְתִים יָדְךָ ה' מִמְתִים מֵחֶלֶד חֶלְקָם בַּחַיִּים וצפינך וְצְפוּנְךָ תְּמַלֵּא בִטְנָם יִשְׂבְּעוּ בָנִים וְהִנִּיחוּ יִתְרָם לְעוֹלְלֵיהֶם:

וְצְפוּנְךָ - צנורא תְּמַלֵּא– גלגל (ירח בן-יומו) בִטְנָם – עולה ויורד, טעם כעין קיסר החזק מאתנח, יִשְׂבְּעוּ בָנִים – מרכא אתנח. דרשת רבי חמא ברבי חנינא אמר רבי יצחק מחברת בין החלקים הנפרדים שבפסוק

[מהרש"א חידושי אגדות בבלי ברכות ה,ב]

ונראה לפי דרכנו דהאי מזמור בתפלת לילה דסמוך לשכיבה מדבר כמ"ש תפלה לדוד וגו' בחנת לבי פקדת לילה וגו' ומסיים בו מִמְתִים יָדְךָ ה' וגו' שהוא מלשון אנשים שיתן לו זרע אנשים שיהיו חֶלְקָם בַּחַיִּים דהיינו בתורה כמ"ש כי הוא חייך גם בעשירות דהיינו וְצְפוּנְךָ תְּמַלֵּא בִטְנָם יִשְׂבְּעוּ בָנִים וגם יניחו יִתְרָם לְעוֹלְלֵיהֶם מתוך עשירות ואמר דוד ברוח הקודש ע"י תפלה זו שבלילה קודם שכיבה אני בצדק אחזה פניך ואשבעה בהקיץ משינתי זה ממה שחזיתי תמונתך ברוח הקודש בלילה ושוב ראיתי בערוך בערך תפלה שפירש בזה ג' פירושים ואתפלת ערבית ע"ש וק"ל:

וְהִנֵּה תוֹמִם – מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, דרך נוספת לדרוש שרבקה הייתה אמורה ללדת יותר זוגות כנדרש ב-[ב"ר (וילנא) תולדות סג,ו] ... רבי הונא אמר אם כך אני עתיד(ה) להעמיד שנים עשר שבטים הלואי לא עיברתי, מנין (זֶה) ז"ה, תני בשם רבי נחמיה ראויה היתה רבקה שיעמדו ממנה י"ב שבטים, הה"ד (בר' תול' כה,כג) וַיֹּאמֶר ה' לָהּ שְׁנֵי גֹיִם גוֹיִם בְּבִטְנֵךְ דא תרין, וּשְׁנֵי לְאֻמִּים הא ארבעה, וּלְאֹם מִלְאֹם יֶאֱמָץ הא שיתא, וְרַב יַעֲבֹד צָעִיר הא תמניא, (בר' תול' כה,כד) וַיִּמְלְאוּ יָמֶיהָ לָלֶדֶת הא עשרה, (בר' תול' כה,כה) וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן אַדְמוֹנִי הא חד עשר, וְאַחֲרֵי-כֵן יָצָא אָחִיו הא תרין עשר, ואית דמייתין ליה מן הדין קרא, ותאמר אם כן למה זה אנכי, זיין שבעה ה"א חמשה הא תרין עשר

בְּבִטְנָהּ - סלוק, מגביל. אפשר שאם טעם טפחא של תוֹמִם בתפקיד פותח טפח להתאפיין מהכתוב אחריו, בא ללמד מדוע מלת תוֹמִם חסרת אות אל"ף כנדרש ב-[לקח טוב] תאומים קרינן וכתיב תומים, לפי שיעקב בלבד היה תם ולא עשו, אבל בתמר כתיב תאומים (בר' וישב לח,כז) וַיְהִי בְּעֵת לִדְתָּהּ וְהִנֵּה תְאוֹמִים בְּבִטְנָהּ: ששניהם צדיקים.

בְּבִטְנָהּ - סלוק, מגביל. אפשר שאם טעם טפחא של תוֹמִם בתפקיד פותח טפח להתאפיין מהכתוב אחריו, בא ללמד שעשו השחית את בטן רבקה כפירש [פענח רזא] (בר' תול' כה,כד) וְהִנֵּה תוֹמִם בְּבִטְנָהּ:, חסר א' וחסר י' כתיב להורות על עוד י"א שבטים שהיו ראויין לצאת ממנה ונחסרו לה, כי עשו הוציא עמו בצאתו האם והשליא כמו שיסד הפייט, טרף אף וישחת רחם וכו', ד"א שנכתב חסר בעבור שלא היו כשאר תאומים הדומים זל"ז, שהרי זה איש שעיר וזה איש חלק, והיו הפכיים לגמרי לכן הוא חסר ב' החסרונות:

ויצא הראשון אדמוני על שהשחית רחם אמו ונתגעל בדם ואדמומית:

(בר' תול' כה,כג) וַיִּמְלְאוּ יָמֶיהָ לָלֶדֶת – סופי תיבות: ו-ה-ת עולה תהו, רמז לנלמד בתורת הסוד שנשמת עשו הייתה מעולם תהו. ראשי תיבות ו-י-ל עולה לוי, אפשר שמרמז למשה רבנו שיביא התורה המלמדת על עולם התיקון.

לעלוי כל נשמות ישראל, לעלוי נשמת הורי והורי רעיתי
לעלוי נשמת חזקיהו אלכסנדר סנדר יצחק בן בן חיים אריה ויהודית
zzzf@bezeqint.net 972-3-6486221
http://www.Taamei-Hamikra.co.il

בראשית תולדת כז,כד: וַיֹּאמֶר אַתָּה זֶה בְּנִי עֵשָׂו וַיֹּאמֶר אֲנִי׃

[אור החיים] **מצדיק דבריו** (טט של יעקב) **כי הוא עשו לא שואל. וגו׳**

וַיֹּאמֶר - זקף-גדול, בתפקיד שתי נקודות באופן אחד ואחת באופן אחר, כפי' אור החיים שתי נקודות הן: (א) לפי הקול **ועוד ירצה באומרו אַתָּה זֶה, להיות שהיה קולו מגיד כי יעקב הוא**, (ב) לפי חוש המישוש **לזה נתכוין לברך לגוף המחליט כי הוא עשו, ולזה אמר אַתָּה זֶה, מורה באצבע לאשר יגיד חוש המישוש**

נקודה אחת באופן אחר: **והיה מלביש הברכות בדעתו במה שלפניו בלא שום מחשבה מי הוא וגו׳ בשעת הברכה לא היה מברך אלא זה שלפניו.**

מצד חוש המישוש זה כעשו, מצד חוש השמיעה זה כיעקב, לכן בירך לזה שלפניו בלי ליחס זאת ליעקב או לעשו.

בראשית תולדת כז,כז: וַיִּגַּשׁ וַיִּשַּׁק-לוֹ וַיָּרַח אֶת-רֵיחַ בְּגָדָיו וַיְבָרֲכֵהוּ וַיֹּאמֶר רְאֵה רֵיחַ בְּנִי כְּרֵיחַ שָׂדֶה אֲשֶׁר בֵּרְכוֹ ה׳׃

רש"י **וַיָּרַח וגו׳.** והלא אין ריח רע יותר משטף העזים, אלא מלמד שנכנסה עמו ריח גן עדן.

טט - ב- *כז,טו* נאמר **ותקח רבקה את-בגדי עשו בנה הגדל החמדת וגו'** וב- *כז,טז* נאמר **ואת ערת גדיי העזים הלבישה על-ידיו ועל חלקת צווריו:**

המדרש אומר שבגדי עשו החמדת נלקחו מנמרוד כאשר עשו הרגו ביום מות אברהם. ונמרוד קבלן? מחם? שלקחם מנח. והם היו בגדי אדם הראשון שעשה להם ה' כתנות בגן עדן אחרי חטא עץ הדעת. וריח גן-עדן הריח יצחק במערת המכפלה בקבורת אברהם.

וַיָּרַח אֶת-רֵיחַ בְּגָדָיו - תביר מרכא טפחא. מרכא טפחא, יתור לרבות שהיו שני מיני בגדים, **בגדי עשו החמדת** ולהם ריח גן-עדן ו-**ערת גדיי עזים** ש-אין ריח רע יותר משטף העזים

תביר ממעט לגמרי מהריח שהריח יצחק את ריח שטף העזים של **ערת גדיי עזים** כפירוש רש"י

וַיְבָרֲכֵהוּ - אתנח, מגביל שרק ליעקב ברך ואילו לעשו נאמר (בר' תול' כז,לט) וַיַּעַן יִצְחָק אָבִיו

תולדת כז,לג: וַיֶּחֱרַד יִצְחָק חֲרָדָה גְּדֹלָה עַד-מְאֹד

וַיֹּאמֶר מִי-אֵפוֹא הוּא הַצָּד-צַיִד וַיָּבֵא לִי וָאֹכַל מִכֹּל בְּטֶרֶם תָּבוֹא וָאֲבָרֲכֵהוּ גַּם-בָּרוּךְ יִהְיֶה׃

חֲרָדָה גְּדֹלָה עַד-מְאֹד - זרקא מונח סגול

תורה שלמה הוסיף חרדה, שהייתה חרדה זאת גדולה מן החרדה של העקידה

בראשית תולדת כז,ג: וְעַתָּה שָׂא-נָא כֵלֶיךָ תֶּלְיְךָ וְקַשְׁתֶּךָ וְצֵא הַשָּׂדֶה וְצוּדָה לִי צָיִד׃

10. בראשית תולדת כז,לג: וַיֶּחֱרַד יִצְחָק חֲרָדָה גְּדֹלָה עַד-מְאֹד

וַיֹּאמֶר מִי-אֵפוֹא הוּא הַצָּד-צַיִד וַיָּבֵא לִי וָאֹכַל מִכֹּל בְּטֶרֶם תָּבוֹא וָאֲבָרֲכֵהוּ גַּם-בָּרוּךְ יִהְיֶה׃

בראשית תולדת כז ג **וצודה לי ציידה** - כתיב, *בעה"ט* בבלי חולין... שני ה"י יתירים למדו ה' הלכות שחיטה וה' סימני טהרה בעוף ... וה' סימני טהרה בחיה

* אפשר שקשור לקרא בראשית תולדת כז לג **ויאמר** - פזר **מי-אפוא** - פזר **הוא הצד-ציד** - תלישא-קטנה - שיעור ה' הלכות שחיטה כי יעקב שחט גדיים ולא צד חיות או עופות, וכל פזר מוליך ה' סימני טהרת העוף, וה' סימני טהרת החיה

ע"פ תורה שלמה בסוגיה מי כתב את ספר איוב, נעשית היקש ע"י השוואת המילה **איפוא** או **איפה** למקראות שונות, משה רבנו, יצחק ויעקב, יוסף (**איפה** הם רועים)

zzzf@bezeqint.net 972-3-6486221
http://www.Taamei-Hamikra.co.il

לעלוי כל נשמות ישראל, לעלוי נשמת הורי והורי רעיתי
לעלוי נשמת חזקיהו אלכסנדר סנדר יצחק בן בן חיים אריה ויהודית

1.8 בראשית תולדת כה,יט (התשע"ט)

בראשית תולדת כה,כב: וַיִּתְרֹצֲצוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּהּ וַתֹּאמֶר אִם-כֵּן לָמָּה זֶּה אָנֹכִי וַתֵּלֶךְ לִדְרֹשׁ אֶת-ה':

בראשית תולדת כה,כג: וַיֹּאמֶר ה' לָהּ שְׁנֵי גוֹיִם בְּבִטְנֵךְ וּשְׁנֵי לְאֻמִּים מִמֵּעַיִךְ יִפָּרֵדוּ וּלְאֹם מִלְאֹם יֵאָמֵץ וְרַב יַעֲבֹד צָעִיר:

(בר' תול' כה,כב) וַיִּתְרֹצֲצוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּהּ – מהפך פשטא זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני לימודים, מהפך פשטא מרמז שלפחות אחד מן הלימודים יוצא מפשט הכתוב. מדרש [ב"ר] מביא הסברים אחדים של שני לימודים ובכל הסבר יש לימוד ולימוד המהפך (נגדו). נשלב ההסברים בתוכן המדרש.

[בראשית רבה (ב"ר) (וילנא) פר' תולדת סג,ו] (בר' תול' כה,כב) וַיִּתְרֹצֲצוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּהּ, ר' יוחנן ור"ל, ר' יוחנן אמר (הסבר) זה רץ להרוג את זה (הסבר נגדי) וזה רץ להרוג את זה,

ריש לקיש אמר (הסבר) זה מתיר ציוויו של זה (הסבר נגדי) וזה מתיר ציוויו של זה, רבי ברכיה בשם רבי לוי שלא תאמר (הסבר) משיצא ממעי אמו נזדווג לו, (הסבר נגדי) אלא עד שהוא במעי אמו זירתיה מתוחה לקבליה, הה"ד (תה' נח,ד) זָרוּ רְשָׁעִים מֵרָחֶם (תָּעוּ מִבֶּטֶן דִּבְּרֵי כָזָב:), (כה,כב) וַיִּתְרֹצֲצוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּהּ, (הסבר) בשעה שהיתה עומדת על בתי כנסיות ובתי מדרשות יעקב מפרכס לצאת הה"ד (ירמיהו א,ה) בְּטֶרֶם אֲצָרֶךָּ בַבֶּטֶן יְדַעְתִּיךָ, (הסבר נגדי) ובשעה שהיתה עוברת על בתי עבודת כוכבים עשו רץ ומפרכס לצאת הה"ד (תה' נח,ד) זָרוּ רְשָׁעִים מֵרָחֶם,

(כה,כב) וַתֹּאמֶר אִם-כֵּן – מונח מקף זקף-קטן, אִם-כֵּן – מקף כבורר בין צער קשה לכל מעוברת, ובין צער מיוחד לרבקה. כאן הכתוב לָמָּה זֶּה אָנֹכִי מלמד שהיה צער מיוחד לרבקה.

(כה,כב) וַתֹּאמֶר אִם-כֵּן – מונח זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני לימודים ממאמר רבקה בנושא הבנים שאוותה להם כעשרים שנה. נשלב מראה מקום ללימודים בתוכן המדרש.

(המשך [ב"ר תול' סג,ו]) (כה,כב) וַתֹּאמֶר אִם-כֵּן לָמָּה זֶּה אָנֹכִי, (לימוד א) רבי יצחק אמר מלמד שהיתה אמנו רבקה מחזרת על פתחיהן של נשים ואומרת להן הגיע לכם הצער הזה בימיכם אם כך (טט: אלו המלים אִם-כֵּן) הוא צערו של בנים והלואי לא עיברתי, (לימוד ב) רבי הונא אמר אם כך אני עתידה להעמיד שנים עשר שבטים הלואי לא עיברתי, מנין ז"ה (טט: כמספר ז"ה הבא ממלת זֶּה וכוונתו ל-י"ב שבטים),

טט: [תו"ש הערה פג] עשו אמר להרוג רבקה ויעקב. רבקה שמעה דבריו ולפי זה יש להסביר וַתֹּאמֶר אִם-כֵּן שאם כך דבריו צריך לברר לָמָּה זֶּה אָנֹכִי נושאת אותו. והמשך ההערה ולכן וַתֵּלֶךְ לִדְרֹשׁ אֶת-ה'. לפי הערת תו"ש תבנית הטעמים של וַיִּתְרֹצֲצוּ הַבָּנִים – מהפך פשטא מוציא מהפשט של תנועה ועשוי ללמד למלת "ירוצצו" לשבירת - הריגת רבקה. וב-[תו"ש הערה פ"ה] ע"פ ראב"ע מלת הַבָּנִים היא על שם העתיד, שגם אחרי לידתם הם ירדפו זה את זה.

מוצע לומר כי טעם מונח של כה,כב) וַתֹּאמֶר ירבה הסבר ל-(לימוד א) ואלו מלות המדרש והלואי לא עיברתי כאשר כוונתן לא רק לצער העיבור אלא גם לצער שנושאת עובר הרוצה להורגה ואת אחיו עכשו ולעתיד לבוא [תו"ש פח פט].

ב-(לימוד ב) מלות המדרש והלואי לא עיברתי הן רק על צער העיבור.

(טט: לימוד ב נאמר ע"י אמורא ויש לו מקור במאמר תנא) תני בשם רבי נחמיה ראויה היתה רבקה שיעמדו ממנה י"ב שבטים, (טט: המדרש דורש י"ב גם כרמוזים בכתוב) הה"ד (בר' תול' כה,כג) וַיֹּאמֶר ה' לָהּ שְׁנֵי גוֹיִם בְּבִטְנֵךְ דא תרין (2), וּשְׁנֵי לְאֻמִּים הא ארבעה (4), וּלְאֹם מִלְאֹם יֵאָמֵץ הא שיתא (6), וְרַב יַעֲבֹד צָעִיר הא תמניא (8), (בר' תול' כה,כד) וַיִּמְלְאוּ יָמֶיהָ לָלֶדֶת הא עשרה (10), (בר' תול' כה,כה) וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן אַדְמוֹנִי הא חד עשר (11), (בר' תול' כה,כו) וְאַחֲרֵי-כֵן יָצָא אָחִיו הא תרין עשר (12),

(טט: אפשר שמה שהמדרש חוזר ודורש י"ב ממלת זֶּה זה המשך דברי התנא) ואית דמייתין ליה מן הדין קרא, (בר' תול' כה,כב) וַתֹּאמֶר אִם-כֵּן לָמָּה זֶּה אָנֹכִי, (מנין זֶּה=)(גי' אות) זיין שבעה (גי' אות) ה"א חמשה הא תרין עשר, מנין זֶּה,

(כה,כב) לָמָּה זֶּה – מרכא טפחא כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב. ב-(לימוד ב) זֶּה רבוי י"ב בנים

ב-(לימוד א) זֶּה רבוי צער בעיבור, רבוי צרות בעתיד. [תו"ש פח] ... ולמי תאמר על הר סיני (שמ' יח' כ,ב) אָנֹכִי ה' אֱלֹקֶיךָ מיד חגרה מתניה ועמדה בתפלתה (מדרש הגדול). [תו"ש הערה פח] בסגנון אחר במדרש חפץ כת"י ... אמר לה (שם בן נח) צדיק ורשע במעיך, ורשע מבקש להרוג צדיק ... כיון ששמעה רבקה כך נתעטפה בתפלה לפני הקב"ה ואמרה רבונו של עולם אם רשע הורג את הצדיק (כה,כב) לָמָּה זֶּה אָנֹכִי למי תשמיע בסיני (שמ' יח' כ,ב) אָנֹכִי ה'. השיבתה רוח הקודש (תה' לז,לג) ה' לֹא-יַעַזְבֶנּוּ בְיָדוֹ וְלֹא יַרְשִׁיעֶנּוּ בְּהִשָּׁפְטוֹ:

לפי הנאמר במדרש חפץ טעם טפחא של זֶּה בתפקיד פוסק – מנתק בין "למה זה" ובין (כה,כב) אָנֹכִי – ואז מלת אָנֹכִי מכוונת לקב"ה ולא לרבקה וטו אָנֹכִי אתנח מגביל את הנזק שעשו עלול לגרום ליעקב ולבניו.

לפי פשט הכתוב מלת אָנֹכִי מכוונת לרבקה ואז טעם טפחא של זֶּה בתפקיד כפותח טפח ואינו מפסיק אלא מחבר את המלים (כה,כב) לָמָּה זֶּה אָנֹכִי ליחידה אחת המלמדת על צער רבקה. וזה דומה לשני הלימודים במלים (שמ' בשלח טו,י) צָלְלוּ כָּעוֹפֶרֶת בְּמַיִם אַדִּירִים: כאשר טעם טפחא במלת בְּמַיִם בתפקיד מפסיק אַדִּירִים: הם המצרים. כאשר טעם טפחא במלת בְּמַיִם בתפקיד פותח טפח לאפיין את הכתוב לפניו המלים בְּמַיִם אַדִּירִים הם יחידה מאוחדת ומשמע המלים הם מים אדירים.

[בבלי מנחות נג,א] פתח ואמר: יבא אדיר ויפרע לאדירים מאדירים באדירים; יבא אדיר - זה הקדוש ברוך הוא, דכתיב: (תה' צג,ד) אַדִּיר בַּמָּרוֹם יְיָ, ויפרע לאדירים - אלו ישראל, שנאמר: (תה' טז,ג) לְאַדִּירֵי כָל־חֶפְצִי־בָם, מאדירים - אלו המצרים, דכתיב: (שמות בשלח טו,י) צָלְלוּ כָּעוֹפֶרֶת בְּמַיִם אַדִּירִים: באדירים - אלו מים,

[מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דשירה פרשה ז] כל אותן האלפים והרבבות צללו כעופרת במי ים אדירים במים אדירים. ד' נקראו אדירים ואלו הן הקדוש ברוך הוא נקרא אדיר שנאמר (תה' צג,ד) אַדִּיר בַּמָּרוֹם יְיָ, ישראל נקראו אדירים שנאמר (תה' טז,ג) לְאַדִּירֵי כָל־חֶפְצִי־בָם, מצרים נקראו אדירים שנ' (יחזקאל לב,יח) אֹותָהּ וּבְנוֹת גּוֹיִם אַדֶּרֶת, [המים נקראו אדירים שנ' (תה' צג,ד) מִקֹּלוֹת מַיִם רַבִּים אַדִּירִים נגלה הקדוש ברוך הוא שהוא אדיר על ישראל שנקראו אדירים להפרע מן המצרים שנקראו אדירים] במים שנקראים אדירים שנ' (שמות בשלח טו,י) צָלְלוּ כָּעוֹפֶרֶת בְּמַיִם אַדִּירִים.

zzzf@bezeqint.net 972-3-6486221
http://www.Taamei-Hamikra.co.il

לעלוי כל נשמות ישראל, לעלוי נשמת הורי והורי רעיתי
לעלוי נשמת חזקיהו אלכסנדר סנדר יצחק בן בן חיים אריה ויהודית

בראשית תולדות כו,יב: וַיִּזְרַע יִצְחָק בָּאָרֶץ הַהִוא וַיִּמְצָא בַּשָּׁנָה הַהִוא מֵאָה שְׁעָרִים וַיְבָרְכֵהוּ יְהוָה׃

וַיִּמְצָא בַּשָּׁנָה הַהִוא מֵאָה שְׁעָרִים - תביר מרכא טפחא מונח אתנח

רש"י מֵאָה שְׁעָרִים. ... **ורבותינו אמרו אומד זה למעשרות היה.**

הַהִוא – אותיות שם אהו"ה שם הפלאים, שם הצירופים, הנעת דברים, קפיצת הארץ, בתוך שנת רעב שלא היה כמוהו מימי אברהם, כאשר העולם שומם, כל מה שיצחק זרע הצליח מעל ומעבר.

תביר מחלק ממעט היתור לרבות שעליו מלמדת התבנית מרכא טפחא של **בַּשָּׁנָה הַהִוא** . אפשר כי ממעט את המעשר שיצחק הפרישו, היינו שלא הגיע אליו אלא אפשר לשם **והוא כהן לא-ל עליון** והאריך ימים עד שנת 53 של יעקב

[רש"י] בַּשָּׁנָה הַהִוא. אף-על-פי שאינה כתקנה, שהיתה שנת רעבון. בָּאָרֶץ הַהִוא ... בַּשָּׁנָה הַהִוא שניהם למה? לומר שהארץ קשה והשנה קשה.

בַּשָּׁנָה הַהִוא – מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, רומז לרבוי הקושי באותה שנה. **וַיִּמְצָא** – תביר מחלק בקבוצת הפרטים ומלמד שעל חלק מהם לא חל הענין של הקושי, שלא חל על **וַיִּזְרַע יִצְחָק בָּאָרֶץ הַהִוא**.

[תורה תמימה] (בר' תול' כ"ו,יב) **וַיִּזְרַע יִצְחָק** - דוסתאי ב"ר ינאי אומר משום ר' מאיר, הרי הוא אומר ביצחק וברכתיך ((בר' תול' כ"ו,ג) וְאֲבָרְכָה) (בר' תול' כ"ו,ד) וְהִרְבֵּיתִי אֶת־זַרְעֲךָ, דרש יצחק, הואיל ואין ברכה שורה אלא במעשה ידי, עמד וזרע, שנאמר **וַיִּזְרַע יִצְחָק בָּאָרֶץ הַהִוא וַיִּמְצָא בַּשָּׁנָה הַהִוא מֵאָה שְׁעָרִים** [ט] **[תוספתא ברכות פ"ו]**:

(בר' תול' כ"ו,יב) **וַיִּזְרַע יִצְחָק בָּאָרֶץ הַהִוא** – מהפך פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני לימודים, מהפך פשטא מרמז שלפחות לימוד אחד יוצא מפשט הכתוב. ע"פ **[תורה תמימה הערה ה]** אחד הלימודים יהיה מסקנת יצחק מפריון האדם שצריך מעשה אל פריון הארץ שצריך מעשה וה' ישלח ברכתו במעשה.

[תורה תמימה הערה ה] ענין הדרש הוא שדרש כעין גז"ש, כי כמו הברכה והרביתי את זרעך לא תבא רק אם עוסק האדם בפו"ר כך ברכת הארץ לא תבא רק אם יעסוק האדם בעבודת האדמה, לכן קם וזרע ושלח לו ה' ברכתו:

[תורה תמימה] וַיִּמְצָא ... מֵאָה שְׁעָרִים - ת"ר, בברכותיה של ארץ ישראל בית סאה עושה חמשת רבוא כורין, דכתיב ויזרע יצחק בארץ ההיא וגו' וימצא מאה שערים[ט] **[כתובות קי"ב א']**:

[תורה תמימה הערה ו] כלומר על אחת שבשאר שנים נתברך למאה, והוי מאה פעמים חמש מאות הרי חמשה רבוא, ועיין בתוספתא פ"ו דברכות, ובגמ' כאן החשבון:

(בר' תול' כ"ו,יב) **וַיִּזְרַע יִצְחָק** – מהפך פשטא, הארץ שזרע יצחק יצאה מרגילותה שבית סאה היה עושה 500 סאה, וכאן בית סאה עשה 500 * 100 סאה.

בראשית תולדת כו,יג: וַיִּגְדַּל הָאִישׁ וַיֵּלֶךְ הָלוֹךְ וְגָדֵל עַד כִּי-גָדַל מְאֹד׃

וַיִּגְדַּל הָאִישׁ – טפחא אתנח, כטעמי שמע ישראל, פירש האדמו"ר מ"מ שניאורסאהן זצ"ל ב-(כו,כב) על רש"י **(כב) ופרינו בארץ** - "ונפוש בארעא" (ת"א). ... **שהוא לשון רבוי וגדולה. ... והכונה היא שיצחק יתרבה ויתגדל (ככתוב לעיל וַיִּגְדַּל הָאִישׁ)**

טט – אפשר שהעולם הבינו שהצלחת יצחק בארץ קשה ובשנה קשה היא באמונתו ב-(דברים ואתחנן ו,ד) **שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה | אֶחָד**: היינו בקבלת עול מלכות שמים שהיא ענין של שמע ישראל ובכך יתגדל ויתקדש שמיה רבה.

הָאִישׁ - נוטריקון שמע ישראל ה' א-לקינו, ועוד פעם ה' אחד. וכן (שמות בשלח טו,ג) **יְהוָה אִישׁ מִלְחָמָה יְהוָה שְׁמוֹ**׃

[שפת אמת בראשית תולדות שנה תרלא] ... **וודאי שיש בכל דבר ניצוץ קדוש שמחי' הדבר ורק שנסתר ע"י הטבע והחיצוניות כי ע"ז נברא העולם להיות חיותו ית' בתוך מ"ב** (מעשה בראשית) **והאדם ידע ויברר שהכל מחיות הש"י. ... וזהו הי' ענין יצחק שכ'** (בר' תול' כו,יג) **הָלוֹךְ וְגָדֵל כו' מְאֹד. כמ"ש** (בר' א,לא) **מְאֹד זה יצה"ר מה"מ** (יצר הרע מלאך המות).

בראשית א,לא: וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת־כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה־טוֹב מְאֹד וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם הַשִּׁשִּׁי׃ פ

(בר' תול' כו,יג) **וַיִּגְדַּל הָאִישׁ** - טפחא אתנח, כטעמי שמע ישראל שזהו ענין **ניצוץ קדוש שמחי' הדבר** מאז מעשה בראשית ובאמירת שמע ישראל (ש"י שראשי התיבות משמען גם השם יתברך) מקבלים עול מלכות שמים ומבררים שהכל מחיות הש"י (השם יתברך, שראשי התיבות משמען גם שמע ישראל)

(בר' תול' כו,יג) **עַד כִּי-גָדַל מְאֹד** – מרכא טפחא, יתור לרבות ברוח ובחומר והחומר משועבד לרוח.

נשווה

(בר' תול' כו,יג) **עַד כִּי-גָדַל מְאֹד** – מרכא מקף טפחא סלוק. **כִּי-גָדַל** – מקף כרב-מצב ע"פ **שפת אמת תולדת התרל"א** (א) גדל גלוי אור התורה, גלוי החיות מהשם יתברך במעשה בראשית גם בדברים הרחוקים מהקדושה כמו בדומם (ב) לעומת מעשה עשו שביצר הרע הטעה לאביו **שאף שהוא איש שדה** כאילו הוא **ממשיך הכל להש"י** , וע"י בחירה ב-(א) ה- **מְאֹד** בטעם סלוק, שעבודת יצחק מגבילה ומסלקת (עולה מהעולם) את היצר הרע

או נאמר זאת במקביל למעשה בראשית (בר' א,לא): (ב) לעומת ה- **מְאֹד** הוא היצר הרע שצריך להיות מוגבל לעבודת השם יתברך (כגון זורע, מעשר, מברך על המזון, נותן לתלמידי חכמים) ולא לשם עצמו זו מגמת מעשה עשו שביצר הרע הטעה לאביו **שאף שהוא איש שדה** כאילו הוא **ממשיך הכל להש"י** ,

(בר' א,לא) **וְהִנֵּה־טוֹב מְאֹד** – טפחא מקף אתנח

וְהִנֵּה־טוֹב – מקף כרב-מצב ע"פ **[שפת אמת תולדת התרל"א]** (א) גדל גלוי אור התורה, גלוי החיות מהשם יתברך במעשה בראשית גם בדברים הרחוקים מהקדושה כמו בדומם (ב) לעומת ה- **מְאֹד** הוא היצר הרע שצריך להיות מוגבל לעבודת השם יתברך (כגון זורע, מעשר, מברך על המזון, נותן לתלמידי חכמים) ולא לשם עצמו

zzzf@bezeqint.net 972-3-6486221
http://www.Taamei-Hamikra.co.il

לעלוי כל נשמות ישראל, לעלוי נשמת הורי והורי רעיתי
לעלוי נשמת חזקיהו אלכסנדר סנדר יצחק בן בן חיים אריה ויהודית

1.9 בראשית תולדת כה,יט (התש"פ)

בראשית תולדת כו,יב: וַיִּזְרַע יִצְחָק בָּאָרֶץ הַהִוא וַיִּמְצָא בַּשָּׁנָה הַהִוא מֵאָה שְׁעָרִים וַיְבָרְכֵהוּ ה':

[רש"י] (בר' תול' כו,יב) בָּאָרֶץ הַהִוא - אף על פי שאינה חשובה כארץ ישראל עצמה,[ח] כארץ שבעה גויים:

[שפת"ח ת] דקשה לרש"י דהא גרר נמי ארץ ישראל היא כדפירש לעיל (פ' ב' ד"ה אל):

[רש"י] (בר' תול' כו,יב) בַּשָּׁנָה הַהִוא. אף-על-פי שאינה כתקנה, שהיתה שנת רעבון. בָּאָרֶץ הַהִוא ... בַּשָּׁנָה הַהִוא שניהם למה? לומר שהארץ קשה והשנה קשה.

[תורה תמימה] (בר' תול' כו,יב) וַיִּזְרַע יִצְחָק - דוסתאי ב"ר ינאי אומר משום ר' מאיר, הרי הוא אומר ביצחק וברכתיך ((בר' תול' כו,ג) וַאֲבָרֲכָה) (בר' תול' כו,ד) וְהִרְבֵּיתִי אֶת־זַרְעֲךָ, דרש יצחק, הואיל ואין ברכה שורה אלא במעשה ידי, עמד וזרע, שנאמר וַיִּזְרַע יִצְחָק בָּאָרֶץ הַהִוא וַיִּמְצָא בַּשָּׁנָה הַהִוא מֵאָה שְׁעָרִים[ט] [תוספתא ברכות פ"ו]:

(בר' תול' כו,יב) וַיִּזְרַע יִצְחָק בָּאָרֶץ הַהִוא – מהפך פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני לימודים, מהפך פשטא מרמז שלפחות לימוד אחד יוצא מפשט הכתוב. אפשר כי הפשט הוא כ-[תורה תמימה הערה ה] ענין הדרש הוא שדרש כעין גז"ש, כי כמו הברכה (בר' תול' כו,ד) וְהִרְבֵּיתִי אֶת־זַרְעֲךָ לא תבא רק אם עוסק האדם בפו"ר כך ברכת הארץ לא תבא רק אם יעסוק האדם בעבודת האדמה, לכן קם וזרע ושלח לו ה' ברכתו:

ברכת ה' כאן מרומזת בשני מופעי שם הפלאים הנקרא אור הגנוז של התורה בָּאָרֶץ הַהִוא ... בַּשָּׁנָה הַהִוא . מוצע לומר כי אלו אותיות שם אהו"ה שם הפלאים, שם הדעת, שם הצירופים, הנעת דברים, קפיצת הארץ.

לימוד ראשון (בר' תול' כו,יב) וַיִּזְרַע יִצְחָק – מהפך פשטא, מלמד שיצחק פעל בברכת ה' הפוך מפשט היגיון האנושי.

אפשר לומר שהלימוד הוא שהפלישתים סברו כי גרר אינה מארץ-ישראל. יצחק זרע בברכת ה' בָּאָרֶץ – מונח כמרבה את הארץ הַהִוא אל ארץ-ישראל להוכיח כי גרר היא חלק מארץ-ישראל שהיא מעל לטבע, בַּשָּׁנָה – מרכא כמרבה את השנה הַהִוא לברכה למרות שאינה כתקנה בדרך הטבע, אבל כאשר ישראל פועלים בה בצווי ה' היא מעל לטבע. כנאמר ב-(דב' עקב יא,יב) אֶרֶץ אֲשֶׁר־ה' אֱלֹהֶיךָ דֹּרֵשׁ אֹתָהּ תָּמִיד עֵינֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בָּהּ מֵרֵשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה: ס

לימוד שני ב-(בר' תול' כו,יב) וַיִּזְרַע יִצְחָק – מהפך פשטא, היוצא מהפשט הארץ שזרע יצחק יצאה מרגילותה שבית סאה עושה 500 סאה, וכאן בית סאה עשה 500 * 100 סאה. כהביא [תורה תמימה] (בר' תול' כו,יב) וַיִּמְצָא ... מֵאָה שְׁעָרִים - ת"ר, בברכותיה של ארץ ישראל בית סאה עושה חמשת רבוא כורין, דכתיב וַיִּזְרַע יִצְחָק בָּאָרֶץ הַהִוא וַיִּמְצָא בַּשָּׁנָה הַהִוא מֵאָה שְׁעָרִים[י]

[כתובות קי"ב א']: [תורה תמימה הערה ו] כלומר על אחת שבשאר שנים נתברך למאה, והוי מאה פעמים חמש מאות הרי חמשה רבוא, ועיין בתוספתא פ"ו דברכות, ובגמ' כאן החשבון:

נעיין ב-(כו,יב) וַיִּמְצָא בַּשָּׁנָה הַהִוא מֵאָה שְׁעָרִים - תביר מרכא טפחא מונח אתנח

[רש"י] מֵאָה שְׁעָרִים. - שאמדוה כמה ראויה [א] לעשות ([שפת"ח א] שערים לשון שיעור) ועשתה על אחת מאה שאמדוה. ורבותינו אמרו אומד[ב] זה למעשרות היה. ([שפת"ח ב] למה אמדוהו והא קיי"ל (תענית ח ב) דאין ברכה מצויה בדבר המנוי והמדוד אלא בדבר הסמוי מן העין, לכן פירש שהיה רוצה ליתן מעשר, וקיי"ל (אבות פרק א' משנה ט"ז) דאין מעשרין אומדות)

מה רומז לפ'[רש"י] ... ועשתה על אחת מאה שאמדוה. מוצע לומר כי מלת הַהִוא – אותיות שם אהו"ה שם הפלאים, שם הדעת, שם הצירופים, הנעת דברים, קפיצת הארץ, בתוך שנת רעב שלא היה כמוהו מימי אברהם, כאשר העולם שומם, כל מה שיצחק זרע הצליח מעל ומעבר.

מה רומז לפ'[רש"י] מֵאָה שְׁעָרִים. ... ורבותינו אמרו אומד זה למעשרות היה. אפשר כי תבנית הטעמים הבאה מרמזת לך.

(בר' תול' כו,יב) וַיִּמְצָא בַּשָּׁנָה הַהִוא תביר מרכא טפחא. (בר' תול' כו,יב) בַּשָּׁנָה הַהִוא – מרכא טפחא בתפקיד יתור לרבות, היינו רבוי מופלג של תבואת הארץ. וַיִּמְצָא – תביר מחלק וממעט מהיתור המופלג את המעשר שיצחק הפרישו, היינו שלא הגיע אליו אלא אפשר לשם (בר' לך יד,יח) וְהוּא כֹהֵן לְאֵל עֶלְיוֹן: שהאריך ימים עד שנת 53 של יעקב.

[דבר מלכות התשע"ח ע' סח, נקודות משיחות הקודש, התשכ"ז, אדמו"ר ממ"ש] על הפסוק (בר' תול' כ"ו,יב) וַיִּזְרַע יִצְחָק ... מֵאָה שְׁעָרִים מבאר כ"ק אדמו"ר "צמח צדק" שבאופן כללי ישנם חמישים שערים, ובשערים אלה יש שתי דרגות ואפשרויות: השפעה מלמעלה למטה, והעלאה ממטה למעלה. וכך נוצרים מאה שערים. ... בהשפעה מלמעלה למטה, המטה תופס איזשהו מקום לגבי דרגה זו. ולכן אף כאשר נמשך מאור זה נס שמעל לטבע, יש צורך שתהיה לנס אחיזה כלשהי בטבע. לעומת זאת הדרגה של העלאה אינה קשורה למגבלות העולם אלא להיפך: תכלית ההעלאה היאולצאת מן העולם, ולפיכך הניסים מדרגה זו הם באופן של שידוד הטבע.

וזהו ההסבר לשני הפירושים של רש"י ל"מאה שערים" ((א) אומד לכמה ראויה לעשות (ב) אומד למעשרות) בפנימיותם. מצד חמישים השערים (מתוך "מאה שערים") שבכיון המשכה (מלמעלה למטה) יש לבאר שהברכה שרתה בעת צמיחת התבואה –

במגבלות הטבע (מֵאָה שְׁעָרִים – מונח מרבה, אתנח מגביל, ביחד מרמזים על מיגבלות טבע אחדות).

ואילו מצד חמישים השערים בדרגה השניה – יוצא, שהברכה שרתה לאחר הצמיחה ולאחר המדידה המדויקת של התבואה (אבות פרק א' משנה ט"ז) דאין מעשרין אומדות) , כי הניסים הנובעים מדרגה זו, הם באופן של שידוד הטבע

(בַּשָּׁנָה הַהִוא – שפחא בתפקיד שנוי – שידוד הטבע).

ודרגה זו של העלאה הושגה ע"י שיצחק מדד את התבואה לצורך מעשר, כי גם תכלית המעשר היא העלאה מלמטה למעלה, ולכן האור הנובע ע"י עבודה זו היה בכיון של העלאה.

[דבר מלכות התשע"ח ע' סט, נקודות משיחות הקודש, כסלו התשכ"ז, אדמו"ר ממ"ש] דמזה שנאמר (בר' תול' כו,יב) וַיְבָרְכֵהוּ ה' לאחרי (בר' תול' כו,יב) וַיִּמְצָא ... מֵאָה שְׁעָרִים ... , משמע ש- וַיְבָרְכֵהוּ ה' הוא ענין נוסף על זה שמצא מֵאָה שְׁעָרִים .

zzzf@bezeqint.net 972-3-6486221
http://www.Taamei-Hamikra.co.il

לעלוי כל נשמות ישראל, לעלוי נשמת הורי והורי רעיתי
לעלוי נשמת חזקיהו אלכסנדר סנדר יצחק בן בן חיים אריה ויהודית

הסבר זה נתמך בתבנית הטעמים שהכתוב וַיְבָרֲכֵהוּ יְהוָה בא אחרי אתנח, והוא חצי פסוק עצמאי.

אבל היות ו-וַיְבָרֲכֵהוּ מוטעם טפחא אז (א) טפחא בתפקיד כפותחת טפח להתאפיין מהכתוב אחריה יְהוָה נוצר האפיון וַיְבָרֲכֵהוּ יְהוָה

(ב) טפחא בתפקיד התפשטות האפיון לכתוב לפניו מֵאָה שְׁעָרִים שאמנם בפועל יצחק זרע, וההצלחה הייתה מ- וַיְבָרֲכֵהוּ יְהוָה בנוסף על מה שהביא [תורה תמימה] לעיל מ-[תוספתא ברכות פ"ו] ובנוסף התברך בנושא אחר כהסבר האדמו"ר ממ"ש.

בראשית תולדת כו,יג: וַיִּגְדַּל הָאִישׁ וַיֵּלֶךְ הָלוֹךְ וְגָדֵל עַד כִּי-גָדַל מְאֹד:

וַיִּגְדַּל הָאִישׁ – טפחא אתנח, כטעמי שמע ישראל, פירש האדמו"ר מ"מ שניאורסאהן זצ"ל ב-(כו,כב) על רש"י (כב) **ופרינו בארץ** - "ונפוש בארעא" (ת"א). ... **שהוא לשון רבוי וגדולה. ... והכונה היא שיצחק יתרבה ויתגדל (ככתוב לעיל** וַיִּגְדַּל הָאִישׁ)

טט – אפשר שהעולם הבינו שהצלחת יצחק בארץ קשה ובשנה קשה היא באמונתו ב-(דברים ואתחנן ו,ד) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה ו אֶחָד: היינו בקבלת עול מלכות שמים שהיא ענין של שמע ישראל ובכך יתגדל ויתקדש שמיה רבה.

הָאִישׁ - נוטריקון שמע ישראל ה' א-לקינו, ועוד פעם ה' אחד. וכן (שמות בשלח טו,ג) יְהוָה אִישׁ מִלְחָמָה יְהוָה שְׁמוֹ:

[שפת אמת בראשית תולדות שנה תרלא] ... וודאי שיש בכל דבר ניצוץ קדוש שמחי' הדבר ורק שנסתר ע"י הטבע והחיצוניות כי ע"ז נברא העולם להיות חיותו ית' בתוך מ"ב (מעשה בראשית) והאדם ידע ויברר שהכל מחיות הש"י. ... וזהו הי' ענין יצחק שכ' (בר' תול' כו,יג) וַיִּגְדַּל וְגָדֵל כו' מְאֹד. כמ"ש (בר' א,לא) מְאֹד זה יצה"ר מה"מ (יצר הרע מלאך המות).

וַיִּגְדַּל הָאִישׁ - טפחא אתנח, כטעמי שמע ישראל שזהו ענין **ניצוץ קדוש שמחי' הדבר** מאז מעשה בראשית ובאמירת שמע ישראל מקבלים עול מלכות שמים ומבררים שהכל מחיות הש"י (השם יתברך, שראשי התיבות משמען גם שמע ישראל)

(בר' תול' כו,יג) עַד כִּי-גָדַל מְאֹד – מרכא טפחא, יתור לרבות ברוח ובחומר והחומר משועבד לרוח.

בראשית א,לא: וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת-כָּל-אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה-טוֹב מְאֹד וַיְהִי-עֶרֶב וַיְהִי-בֹקֶר יוֹם הַשִּׁשִּׁי: פ

נשווה בין (בר' תול' כו,יג) מְאֹד – סלוק ובין (בר' א,לא) מְאֹד – אתנח

(בר' תול' כו,יג) עַד כִּי-גָדַל – מרכא מקף טפחא. כִּי-גָדַל – מקף כרב-מצב ע"פ [שפת אמת תולדת התרל"א] (א) גדל גלוי אור התורה, גלוי החיות מהשם יתברך במעשה בראשית גם בדברים הרחוקים מהקדושה כמו בדומם (ב) לעומת מעשה עשו שביצר הרע הטעה לאביו שאף **שהוא איש שדה** כאילו הוא **ממשיך הכל להש"י** , וע"י בחירה ב-(א) טעם מלת מְאֹד סלוק כמגביל, מלמד שעבודת יצחק מגבילה ומסלקת (פירוש שם הטעם סלוק – עולה, כאן במשמע מסלק מהעולם) את היצר הרע, או עושה בו אתהפכא ומגבילה אותו לעבודת הש"י. ובמקביל למעשה בראשית (בר' א,לא) מְאֹד – אתנח כמגביל את היצר הרע להיות מוגבל לעבודת השם יתברך (כגון זורע, מעשר, מברך על המזון), נותן לתלמידי חכמים) ולא לשם עצמו, שזו מגמת מעשה עשו שביצר הרע הטעה לאביו **שאף שהוא איש שדה כאילו הוא ממשיך הכל להש"י** ,

(בר' א,לא) וְהִנֵּה-טוֹב מְאֹד – טפחא מקף אתנח

וְהִנֵּה-טוֹב – מקף כרב-מצב ע"פ [שפת אמת תולדת התרל"א] (א) גדל גלוי אור התורה, גלוי החיות מהשם יתברך במעשה בראשית גם בדברים הרחוקים מהקדושה כמו בדומם (ב) לעומת ה- מְאֹד הוא היצר הרע שצריך להיות מוגבל לעבודת השם יתברך (כגון זורע, מעשר, מברך על המזון, נותן לתלמידי חכמים) ולא לשם עצמו

בראשית תולדת כו,יד: וַיְהִי-לוֹ מִקְנֵה-צֹאן וּמִקְנֵה בָקָר וַעֲבֻדָּה רַבָּה וַיְקַנְאוּ אֹתוֹ פְּלִשְׁתִּים:

[רש"י] (בר' תול' כו,יד) וַעֲבֻדָּה רַבָּה - פעולה רבה, בלשון לע"ז אוברייני"א [ג"א אוברוינא] [ג"א מוסיפה מכלול העבודות] **עבודה משמע עבודה אחת,** עֲבֻדָּה **משמע פעולה רבה:**

[רש"י] אוברוינ"א – בשפה הפולנית יש השפעה צרפתית ובפולנית יש מילה דומה במשמע "הגנה"

מילון NOUVEAU PETIT LAROUSE ערך BROIGNE מוסבר DEFENSE DE CORPS יחידת הגנה

וַעֲבֻדָּה – טפחא בתפקיד שנוי בשילוב פ'[רש"י] ירמז לפעולה רַבָּה של הגנה רַבָּה – אתנח כמגביל את התקפות הפלישתים על משפחת ונכסי יצחק אבינו. מזה יובן הנאמר ב- (בר' תול' כו,טז) כִּי-עָצַמְתָּ – מקף כבורר בין משמעויות עָצַמְתָּ ואחת המשמעויות היא כי ליצחק אבינו יש הגנה אלקית וגם אמצעי הגנה גשמיים שמרתיעים פורעים בין מאורגנים מטעם המלכות ובין מן העם מלנגוע בו.

דבר זה גם יסביר מדוע (בר' תול' כו,כו) וַאֲבִימֶלֶךְ הָלַךְ אֵלָיו מִגְּרָר וַאֲחֻזַּת מֵרֵעֵהוּ וּפִיכֹל שַׂר-צְבָאוֹ: (בר' תול' כו,כז) וַיֹּאמְרוּ רָאוֹ רָאִינוּ כִּי-הָיָה יְהוָה ו עִמָּךְ – הכירו בהגנה האלקית על יצחק אבינו, וגם הכירו באמצעי ההגנה הממשיים וחששו שמא יתקוף אותם בהגנו על עצמו ולכן בקשו (בר' תול' כו,כח) נֹאמֶר תְּהִי נָא אָלָה בֵּינוֹתֵינוּ בֵּינֵינוּ וּבֵינֶךָ וְנִכְרְתָה בְרִית עִמָּךְ: כדי שלא (בר' תול' כו,כט): תַּעֲשֶׂה עִמָּנוּ רָעָה .

מקור להגנה אלקית על יצחק בדומה ליעקב: [מדרש תנחומא (בובר) פר' וישלח [ז]] (בר' וישלח לב,כה) וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ, מה כתיב למעלה מן הענין (לב,ח) וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד וגו', כיון שראה הקדוש ברוך הוא היאך היה יעקב מיצר, אמר ר' ברכיה שלח ארבע כתות של מלאכים לעשות מלחמה עם עשו כל הלילה,

[מדרש תנחומא (בובר) פר' וישלח [ז]] (בר' וישלח לב,כה) וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ, מה כתיב למעלה מן הענין (לב,ח) וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד וגו', כיון שראה הקדוש ברוך הוא היאך היה יעקב מיצר, אמר ר' ברכיה שלח ארבע כתות של מלאכים לעשות מלחמה עם עשו כל הלילה,

מקור להגנה צבאית על יצחק: [תורה שלמה מד] (בר' וישלח לב,ז) וארבע מאות איש עמו: ... וראיתי להביא כאן מה שכתוב בספר הישר ... ויבואו מלאכי לבן ויגידו לעשו (איך יעקב כביכול עשק את לבן) ... ויקח את בניו ועבדיו ששים איש ... ויקח מבני שעיר החורי 340 איש ... 400 איש שולף חרב וילך לקראת יעקב להכות אותו. ...

מלאכי לבן יצאו מאת עשו וילכו ארצה כנען ויבאו בית רבקה אם יעקב ועשו ויגידו לה לאמר הנה עשו בנך ערך לקראת יעקב אחיו ארבע מאות איש, כי שמע אשר הוא בא, וילך להלחם עמו ולהכותו ולקחת את כל אשר לו. ותמהר ותשלח רבקה אנשים מעבדי יצחק שבעים ושתים איש לקראת יעקב בדרך, כי אמרה אולי ילחם עשו בדרך במוצאו אותו. וילכו המלאכים האלה לקראת יעקב בדרך ויפגשו בו בדרך הנחל מעבר לנהר יבוק ויאמר יעקב כאשר ראם מחנה זה מאת האלהים לעזור לי, ויקרא יעקב את שם המקום ההוא מחנים.

zzzf@bezeqint.net 972-3-6486221
http://www.Taamei-Hamikra.co.il

לעלוי כל נשמות ישראל, לעלוי נשמת הורי והורי רעיתי
לעלוי נשמת חזקיהו אלכסנדר סנדר יצחק בן בן חיים אריה ויהודית

1.10 בראשית תולדת כה,יט (התשפ"א)

בראשית תולדת כה,לג: וַיֹּ֣אמֶר יַעֲקֹ֔ב הִשָּׁבְעָ֥ה לִ֖י כַּיּ֑וֹם וַיִּשָּׁבַ֣ע לוֹ֔ וַיִּמְכֹּ֥ר אֶת־בְּכֹרָתֹ֖ו לְיַעֲקֹֽב׃

(בר' תול' כה,לג) וַיֹּ֣אמֶר יַעֲקֹ֔ב הִשָּׁבְעָ֥ה לִ֖י כַּיּ֑וֹם וַיִּשָּׁבַ֣ע לוֹ֔ מה מהות השבועה של עשו ליעקב? האם זה כפשוטו של (בר' תול' כה,לג) וַיִּמְכֹּ֥ר אֶת־בְּכֹרָתֹ֖ו לְיַעֲקֹֽב׃ בד"כ בכורה מתיחסת לנחלה והבכור באופן כללי מקיים את המקראות (א) (דב' תצא כא,טו) כִּֽי־תִהְיֶ֥ינָה לְאִ֖ישׁ אשה בקידושין (ב) [משנה בכורות פ"ח,מ"א] [*] יש בכור לנחלה ואינו בכור לכהן בכור לכהן ואינו בכור לנחלה ולכהן ... רבי יוסי הגלילי אומר בכור לנחלה ולכהן שנאמר (שמ' בא יג,ב) פֶּ֚טֶר ... רֶ֣חֶם בִּבְנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֔ל עד שיפטרו רחם מישראל (ולד ראשון מהאשה בקידושין) ובהתקיים (א) ו-(ב) (דב' תצא כא,יז) לוֹ֙ מִשְׁפַּ֣ט הַבְּכֹרָ֔ה: ואילו (ג) (דב' תצא כא,יז) כִּֽי־הוּא֙ רֵאשִׁ֣ית אֹנ֔וֹ מהאשה בקידושין (המקרא הזה הוא לא תנאי הכרחי לעומת (א) ו-(ב) כי עיקר הבכור תלוי בלידה כראשון)

[תולדות יצחק] (בר' תול' כה,לא-לד) מביא בפירושו חמישה פירושים למלה ב-(בר' תול' כה,לא) כַּיּ֑וֹם או ב- (בר' תול' כה,לג) כַּיּ֑וֹם . אפשר כי אלו חמישה דברים שהטעים יעקב לעשו, כדי שלא יהיה לו לאחר המכירה טענות על מיקח טעות, המרומזים בתבנית הטעמים מונח רביע של (בר' תול' כה,לג) וַיֹּ֣אמֶר יַעֲקֹ֔ב הִשָּׁבְעָ֥ה לִ֖י כַּיּ֑וֹם (ראה (כה,לד)). הפירוש החמישי קשור ל-(בר' תול' כה,לג) הִשָּׁבְעָ֥ה לִ֖י כַּיּ֑וֹם, כפי צורך היום, שיש ימים שאדם מעריך מעה אחת (שעוזרת לו, כאן שווי המאכל שעשו אכל מיעקב) יותר מבשאר הימים אלף, והשיב עשו (טט: (בר' תול' כה,לב) וַיֹּ֣אמֶר עֵשָׂ֗ו – מונח זקף-קטן בתפקיד שתי תשובות לחמישה הדברים של יעקב, שהמכירה) (טט: א) כפי צורך היום (טט: הבכורה) אינה שוה פרוטה (טט: כי אי-אפשר להעריך את שווי הנכסים העתידיים), (טט: ב) ואין ראוי שתשאל כפי צורך היום, שאני הולך למות, והשיב יעקב ראוי היא שלא נעריך המכירה כפי צורך היום, ואין ראוי שתמכרנה כ"כ בזול (ראה הערה), אבל (בר' תול' כה,לג) הִשָּׁבְעָ֥ה לִ֖י שלא תתחרט מן המכירה כפי צורך היום, ולזה אמר (בר' תול' כה,לג) וַיִּשָּׁבַ֣ע לוֹ֔ וַיִּמְכֹּ֥ר אֶת־בְּכֹרָתֹ֖ו לְיַעֲקֹֽב׃

[בראשית רבה (תיאודור-אלבק) פרשת תולדות פרשה סג,לג] (בר' תול' כה,לג) וַיֹּ֣אמֶר יַעֲקֹ֔ב הִשָּׁבְעָ֥ה לִ֖י וגו' מה ראה יעקב אבינו ליתן נפשו על הבכורה, דתנינן עד שלא הוקם המשכן היו הבמות מותרות ועבודה בבכורות משהוקם המשכן נאסרו הבמות ועבודה בכהנים, אמר יהיה רשע זה עומד ומקריב לפיכך נתן נפשו על הבכורה ... ר' לוי בשם ר' שמואל בר נחמן זה דם הבכורה בקרבנות, ... ר' הונא אמר זה דם הקרבנות שהוא קרוי ברכה כמה דאת אמר (שמ' יח,כא) מְזֻבָּ֣ח אֲדָמָ֔ה תַּעֲשֶׂה־לִּ֖י וְזָבַחְתָּ֣ עָלָ֑יו ... בְּכָל־ הַמָּקוֹם֙ אֲשֶׁ֣ר אַזְכִּ֔יר אֶת־שְׁמִ֖י אָבֹ֣וא אֵלֶ֑יךָ וּבֵרַכְתִּיךָ׃ [תורה שלמה הערה רט] [זבחים פ"ד מי"ד] ו-[במדב"ר פ"ד] מת אברהם ומסרה העבודה ובגדי כהונה גדולה ליצחק עמד יצחק ומסרה ליעקב וכי יעקב בכור היה, אלא שאת מוצא שנטלה יעקב מן עשו בערמה, א"ל (בר' תול' כה,לא) מְכָ֥רָה כַיּ֖וֹם אֶת־בְּכֹרָתְךָ֥ לִֽי׃ את סבור שמא על חנם אמר יעקב לעשו שהוא ימכור לו את הבכורה לאו. אלא שהיה יעקב מבקש להקריב ולא היה יכול מפני שלא היה בכור, אמר עשו מה אני מבקש מן הבכורה הזאת שנאמר (כה,לב) הִנֵּ֥ה אָנֹכִ֖י הוֹלֵ֣ךְ לָמ֑וּת וגו' ... ובסגנון אחר בכת"י מדרש החפץ ומדרש הבאור מה ראה יעקב לקנות את הבכורה שראה שעתידה להיות העבודה בבכורים קודם שהוקם המשכן אמר לא יהיה זכרון טוב לאותו רשע ובב"ר כאן סיים דרש זה. ... וב-[חזקוני] (בר' תול' כה,לא) מְכָ֥רָה כַיּ֖וֹם כדאמר כהן שהרג את הנפש לא ישא את כפיו וכ"ש שלא יעבוד עבודה. ובספר חסידים החדש סי' אלף ח' מאות נג. כל מי שהיה אז בכור הוא היה אפוטרופא בבית וכל צרכי הבית עליו ואחיו מכבדין אותו כמו את האב וכשראה יעקב שעשו רע אמר מוטב שאקנה את הבכורה, שאם יכנס עשו לעשות צרכי הבית יפזר ממון אבינו ללצים ולרעים כמוהו ויאמר הוא נותן לטובים לכך איכנס בצרכי בית אבי, ואין הקרבנות ראוין על ירו כו'. מכאן מי שבוזה מצוה כגון שקושר ספר תורה או תוקע בשופר או חזן קורא ואין הקהל יכולין לדחותו כי הוא אלם כו' יכול איש טוב לרמותו ולקנות ממנו אותה מצוה כדי שלא יעשה המצוה המבזה את המצוה. ומובא בסגנון אחר ברבעה"ת כאן (בר' תול' כה,לד) וַיִּבְז עֵשָׂ֖ו אֶת־הַבְּכֹרָֽה׃ ועל כן לקחה יעקב ממנו. ונמצא בס' ר' יהודה החסיד מכאן אתה למד שאם יש ביד רשע ספר תורה או מצוה אחרת דמותר לצדיק לרמותו וליטלו ממנו. [תורה שלמה רי] (בר' תול' כה,לג) וַיֹּ֣אמֶר יַעֲקֹ֔ב הִשָּׁבְעָ֥ה לִ֖י כַּיּ֑וֹם אמר לו הוי יודע שלאחר מתן תורה אין מכירה לבכורה ולא תועיל בה שבועה אלא בזמן הזה בלבד לכך אמר כַּיּ֑וֹם [מדה"ג] [תורה שלמה הערה רי] דברים אלו שמכירת בכורה היה אפשר רק קודם מתן תורה מבואר גם בשו"ת הריב"ש סי' שכ"ח. ... בפי' הטור על התורה מפורש שם סברא זו בשם הרא"ש וז"ל: תימה מה מכר שייך בבכורה שאינו דבר שנתפס בקנין, ואי משום ירושת פי שנים הא קיי"ל מה שאירש מאבא מכור לך לא אמר כלום (ב"מ טז.) והביא ע"ז חמשה תירוצים. א) ... לא מכר לו אלא שם הבכורה .... ומדברי הטור הנ"ל מוכח דס"ל דגם לענין נחלה תליא בבכור ללידה ולא ליצירה. ב) וי"מ שיעקב חשב שיצחק יתן לו כל אשר לו בחייו כאשר עשה אברהם ליצחק וקנה הבכורה כדי שלא יהיה לעשו פתחון פה כ"כ לערער. ג) י"מ (כה,לא) בְּכֹרָתְךָ֥ פי' גדולתך שצריך הקטן לנהוג גדולה ושררה לאחיו הגדול לקום מפניו ולכבדו וזה שאמר שימכרו לו. ... לפי שראהו רשע ואמר לעולם חייב האח לכבד את אחיו הבכור וזה רשע אין ראוי לכבדו אקח ממנו הבכורה ליכנס ראשון וליטול מנה יפה ראשון, וכ"כ בחזקוני ועי' לעיל מאמר רט. בבאור, וצ"ל משום שהאבות קיימו כל התורה, לכן ההמיר יעקב על עצמו גם לענין כבוד אחיו הגדול עי' סנהדרין נו: הוסיפו עליהם כבוד אב ואם ... וב-[סה"מ להרמב"ם שרש ב'] לענין כבוד אח. ד) וי"ש שלא קנה ממנו אלא מה שאירש מאבא היום ולכך חל הקנין וזהו מה שאמר (כה,לא) מְכָ֥רָה כַיּ֖וֹם ועשו בבזותו הבכורה אמר אתה שואל מה שאירש מאבא היום הנה אנכי מוכרה לך לעולם ואע"פ שמשם ואילך לא היה מקום לחול הקנין בכולו מ"מ כיון שעל מה שאמר כיום חל הקנין נתפס הקנין בכולו וזהו שאמר ויעקבני שלא שאל אלא כיום כדי שיחול הקנין, ע"כ. והנה ב-[ב"מ טז.] מבואר דמהני המכירה מה שאירש מאבא היום היינו משום כבוד אביו לצורך תכריכין של אביו וכן משמע בירושלמי ובראשונים ובטור סי' רי"א, אבל בלא"ה לא מהני, וזה בוודאי לא שייך כאן. וא"ל דכוונתו להמבואר בגמ' שם מה שיעלה במצודתי היום היינו משום כדי חייו התירו, והכי נמי בעשו היה כדי חייו התירו מדלא הזכיר כלל מזה. וראיתי בשטמ"ק ב"מ שם שהגיא בסוף דבריו י"א דתקנתא היא משום כבוד אביו ומשום כדי חייו ומיהו לא פליג רבנן ונתנו רשות למכור אפילו לשאר דברים והכי דאיק לישנא וכן דעת רבינו ז"ל ע"כ. ולא נזכרה דעה זו בש"ע חו"מ סי' רי"א והוא דבר חדש. ולפ"ז י"ל דגם דעת הי"מ היא לשיטה זו והיינו שמכר מה שאירש מאבא היום אם ימות וחל המכירה בכה"ג. ועי' במנחה בלולה שתי' ג"כ מאחר שאמר כיום היתה מועלת המכירה שמי שאמר מה שאירש מאבא היום מכור לך דבריו קיימים ולא העיר מהנ"ל. והנה מדברי הטור הנ"ל יש לה"ר לענין מה שנחלקו האחרונים בהא דמבואר ב-[מרדכי פ' מי שמת] הקנה לאחד דבר שבא לעולם עם דבר שלבל"ע מספקא ליה למורי אי שייך אותה המחלוקת דפליגי בקני את שיירך וחמור, ואח"ז הביא בדין שהקנה בקנין סודר קרקעות ומטלטלין ומעות דיש בזה ג' שיטות ד"א דקנה הכל ע"י מיגו, וי"א דקני מחצה, וי"א דלא קנה כלום, ומובא ב-[רמ"א חו"מ סי' ר"י ובסמ"ע שם סי' ר"ג] כ' דאפילו לי"א דגבי מעות ומטלטלין קנה הכל ע"י מיגו מודה בדשלבל"ע עם דבשבל"ע לא קני. וב-[שעה"מ הל' מכירה פכ"ב] הביא דעת המר"מ קלעי בתשובה דלהי"א דגבי מעות ומטלטלין קנה במיגו ה"ה בדשלבל"ע קנה במיגו, והקשה ע"ז מ-[ב"ב קנז.] והשעה"מ הקשה מ-[ב"ב קכז.] יכיר ל"ל עיי"ש, וסיים דודאי דעת ה-[סמ"ע] דלכ"ע בכה"ג שמקנה דשלבל"ע עם דשבל"ע לא אמרינן מיגו וז"ב, עכת"ד. ומדברי הטור שלפנינו מבואר כמו שהבין המר"ם קלעי דגם בכה"ג אמרינן מיגו. אמנם י"ל דאין הכרח מדברי הטור לדבריהם דיש לחלק דדוקא בכה"ג מה שאירש מאבא היום דהוה ג"כ דשלב"ל אלא דתקנת חכמים דמהני שאמרינן מיגו שחל להיום חל אף לאחר זמן אבל במקנה דבר שבל"ע ממש עם דבר שלבל"ע י"ל דלא מהני ע"י מיגו ויש גם סברא לומר להיפך דאם בקנין של תקנת חכמים אמרו מיגו לקנות דשלבל"ע כ"ש בקנין דאורייתא דקני מדין מיגו ואכמ"ל.

ה) וא"א הרא"ש זי"ל מדקדק מכאן מי שמוכר לחבירו דבר שאין הקנין חל עליו כגון מה שאירש מאבא או מי שמוכר מלוה על-פה שיש לו על אחרים שאינה נמכרת ונשבע עליו שהמכר חל, לא מיבעיא שכופין אותו לקיים שבועתו אלא אפילו שם מכר עליו כדחזינא הכא ((בר' תול' כה,לג) וַיִּמְכֹּ֥ר) דקרי ליה מכר בשביל השבועה. ויש להביא ראיה לדברי הרא"ש מדברי ה-[רמב"ם פ"ו מהל' ערכין] שכ' לענין נדרים דהדין דאין אדם מקדיש דשלבל"ע אם אמר הרי עלי להקדישו ה"ז חייב להקדישו כשיבא לעולם משום נדרו והביא ראיה מיעקב שאמר כל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך ונאמר אשר נדרת לי נדר, ומבואר רס"ל דיש ראיה מלשון נדר שקראה התורה וה"נ י"ל מלשון מכר שקראה התורה מוכח דבכה"ג יש לו דין קנין גמור, (שו"ר שהרא"מ מביא ג"כ הראיה מדברי הרמב"ם ולא ראה את דברי הרא"ש). ויש עוד תירוצים על קושיא הנ"ל

zzzf@bezeqint.net 972-3-6486221
http://www.Taamei-Hamikra.co.il

לעלוי כל נשמות ישראל, לעלוי נשמת הורי והורי רעיתי
לעלוי נשמת חזקיהו אלכסנדר סנדר יצחק בן בן חיים אריה ויהודית

א) מבואר לעיל מאמר רב. מטעם שמסלק א"ע מדין ירושה וזה מהני ע"פ דין גבי בכור. ב) לעיל מאמר רב, דהיה עיקר מכירת הבכורה על הארץ שהבטיח הקב"ה לזרעך נתתי והיה להם חלק בזה ויש בזה דין מכירה, ג) לקמן מאמר רכא. דחלק בכורה היתה מערת המכפלה שהיה להם חלק בחיי אביהם ויש בזה דין מכירה, ד) לעיל מאמר רב. דאם אמר שיקנה כשיהיה בעולם קנה אע"פ שעכשיו אינו בעולם. [ובס' [אמרי נועם לר"י דיליטקא"ש] כ' וא"ת מה הועיל ליעקב קנין הבכורה מאחר שלא היה בכור וי"ל שגם הוא היה בכור שנאמר וידו אוחזת בעקב עשו ולידת היד נקרא לידה כמו שמצינו במס' נדה. ודבריו צ"ע כי ב-[משנה נדה פ"ג מ"ו] מבואר להיפך דרק כשיצא רוב ראשו הרי הוא כילוד ולא בלידת יד וכן ב-[משנה בכורות פ"ח מ"א] יצא ראשו, וב-[משנה חולין פ"ד מ"א] וב-[ת"כ שמיני פ"נ] מפורש הוציא את ידו אינו כילוד עיי"ש] **אמנם כל התירוצים הנ"ל הם רק ליישב אם נימא דקנין בכורה היה לענין דין ירושת בכור בנכסים י"ל דהועיל הקנין ולא הוי דבר שלבל"ע. ולענין כבוד י"ל דהוה כמחל על כבודו, אמנם לפי דברי המאמר לעיל רט. דקניית הבכורה היה לפי שהעבודה בבכורות, מה שייך ע"ז קנין,** ובס' מנחה בלולה והרא"ם כ' ויש לתמוה מה הועילה לו מכירה וכי ישראל שקנה כהונתו של כהן יכול להשתמש בכהונה **ותי' למכירה זו לא היתה אלא לבטל עשו מעבודה** עי"ש ולא הביאו מהמבואר במדרש במדב"ר מובא לקמן לה. א. דיעקב התחיל מקריב אחרי שקנה הבכורה מעשו, [וראה בס' הנצחון לר"י ליפמאן (חבר ספרו תוס"א קנ"ט) מ"ש בפ' תולדות בענין זח]

ול"נ (דעת [תורה שלמה]) **לבאר ענין זה עפי"מ דמבואר בירושלמי מגלה. ותנ"י תולדות יב.** מובא לקמן כז, טו. וראה לעיל פ"ג. מאמר קפא. פי"ד מאמר קז. פכ"ב מאמר קס. ובמדרש [במדב"ר פ"ד] מובא לעיל בבאור מאמר רט. **ומבואר שם דהעבודה כבכורות שהיה אז לפני מתן תורה לא היה דווקא בבכור פטר רחם דאיתא שם** (דאדה"ר היה לו בגדי כהונה גדולה) **מת נח ומסרן לשם וכי שם היה בכור והלא יפת היה בכור כו' ומפני מה מסרן לשם מפני שצפה נח שלשלת האבות עומדת ממנו כו' מת שם ומסרה לאברהם וכי אברהם היה בכור אלא מפני שהיה צדיק נמסרה לו הבכורה וקירב. ושם במדרש במדב"ר מפורש עמד יצחק ומסרה ליעקב וכו', עיי"ש ולפ"ז יעקב שהיה צדיק תמים בוודאי דהיה לו דין בכור לענין זה ומותר היה לו להקריב ומה שהיה צריך לקנות הבכורה לענין הקרבה מעשו** מתבאר לנו ע"פ מדרש אחר בתנ"י תולדות שם עיי"ש במקומות הנ"ל שציינתי דאדה"ר היה לו בגדי כהונה גדולה שהיו הבכורות משתמשים בהם ומסירת הבכורה לענין כהונה ועבודה בכל דור היתה ע"י אותם הבגדים, ואברהם מסרן ליצחק ויצחק לעשו, **ויעקב כשקנה הבכורה היתה עיקר כונתו על אלה הבגדים שבלעדם לא היה לו רשות להקריב. וע"י שימכור לו הבגדים שוב לא יוכל עשו להקריב.** ומבואר במדרש שם כשעמד יעקב ולקח הבכורה מעשו אמרה רבקה הואיל שלקח יעקב את הבכורה מיד עשו בדין הוא שילבש הבגדים הללו ולפ"ז מבואר היטב קושיא הנ"ל דשפיר היה יכול לקנות ממנו זכות הבכורה לענין עבודה **[ובדרך זה מתורץ גם הקושיא לענין ירושה הא הוי דשלב"ל, ע"פ השיטות דע"י מכירת דבר שבא לעולם ע"י מיגו חל הקנין גם על דבר שלב"ל, א"כ י"ל כיון דבגדים אלו היו דשב"ל והקנין חל עליהם לענין בכורה לעבודה ע"י מיגו חל הקנין גם על דין ירושת בכור שהוא דבר שלב"ל** ובזה נחתום תירוץ עשירי על קושיא הנ"ל.] ועפיז י"ל דאין ראיה מהמאמר שלפנינו במדרה"ג נגד דברו הרא"ש די"ל דכוונתו דקניית הבכורה לענין כהונה ועבודה לא יועיל לאחר מתן תורה ולא מיירי לענין מכירה לדין ירושה דבזה שפיר מועיל באופנים שונים ע"פ דין גם לאחר מתן תורה. וכן מבואר לעיל בבאור מאמר סא. עיי"ש.

(בר' תול' כה,לג) **וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב הִשָּׁבְעָה לִּי כַּיּוֹם** – רביע ... זקף-קטן בתפקיד מידה כעין סתום שלא בא לסתום אלא לפרש.

ע"פ [רש"י] עשו הוא לא ראשית אונו של יצחק אבל הוא בן ראשון פוטר רחם בלידה מאשה בקידושין, וזה הקובע בענין בכורה לנחלה. יעקב הוא ראשית אונו של יצחק אבל זה לא הקובע בענין בכורה לנחלה.

(בר' תול' כה,לג) **וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב הִשָּׁבְעָה לִּי כַּיּוֹם** – מהפך פשטא זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני לימודים, מהפך פשטא מרמז שלפחות אחד מהלימודים יוצא מפשט הכתוב. (לימוד א) מהות הקנין בין יעקב ועשו. כ-[שכל טוב (בובר)] (כולל בתוכו [לקח טוב]) (בר' תול' כה,לג)

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב הִשָּׁבְעָה לִּי כַּיּוֹם. א"ל **אף על פי שאין אתה מאמין בכך השבעה לי** (ש)**באותו היום שתהא ראוי לנחול שלא תערער עלי, וַיִּשָּׁבַע לוֹ שלא יבקש חלק בארץ כלל אפילו כפשוט: וַיִּמְכֹּר אֶת־בְּכֹרָתוֹ לְיַעֲקֹב. בדמי המאכל והמשתה, וכן הוא אומר** (בר' וישלח לו,ו) **וַיֵּלֶךְ** (מאיליו) [אֶל־אֶרֶץ] מִפְּנֵי יַעֲקֹב אָחִיו: **שנשבע לו על כל חלקו:**

(לימוד ב) יוצא מהפשט כפ' [רש"י] (בר' תול' כה,לא) **בְּכֹרָתֶךָ** - **לפי שהעבודה בבכורות, אמר יעקב אין רשע זה כדאי שיקריב להקב"ה:**

סיכום: הערה בעניין מכירה בזול: עשו היה רעב ובכל זאת ע"פ [רש"י] ו-[שפת"ח ל] (כה,לב) **הִנֵּה אָנֹכִי הוֹלֵךְ לָמוּת** אריכות הכתוב מעידה שהרעב לא מנע ממנו לבדוק מהי עבודת הבכורות והחליט שאינו חפץ בה. וכן שמעידה עליו לאה ב-[בבלי ברכות ז,ב] (על השם) **ראובן - אמר רבי אלעזר: אמרה לאה: ראו מה בין בני לבן חמי** (עשו בן יצחק)**; דאילו בן חמי, אף על גב דמדעתיה זבניה לבכירותיה** (בדעה צלולה מכר בכורתו), **דכתיב** (בר' תול' כה,לג) **וַיִּמְכֹּר אֶת־בְּכֹרָתוֹ לְיַעֲקֹב, חזו מה כתיב ביה:** (בר' תול' כז,מא) **וַיִּשְׂטֹם עֵשָׂו אֶת־יַעֲקֹב,** (בדעה צלולה מכר בכורתו ואעפ"כ הדבר חרה לו והוסיף על לקיחת הברכה ע"י יעקב ורצה להיפרע ממנו).

(יעקב שיכנע את עשו למכור הבכורה, שלא יבזה מצות הקרבת קרבנות ושאר עבודת הבכורות, והנימוקים שהביא ע"פ [רש"י] (כה,לב)) ע"י האזהרות על מי שלא מקיימה כראוי, ושתעבור העבודה ללויים. וב[ב"ר תול' סג,ג] שהעבודה תעבור לכהנים. וע"פ [תורה שלמה רי והערה רי] מכירת הבכורה הייתה אפשרית רק קודם למתן תורה, אז מכל זה שווה לעשו למכור אותה.)

מוצע לומר שיעקב קנה בגדי כהן גדול של אדם הראשון שנמסרו לעשו ע"י יצחק ועמם הזכות להקריב קרבנות, ואגב קנין של דבר שבא לעולם קנה גם התחייבות בשבועה של עשו בחיי יצחק, **שלא יבקש חלק בארץ כלל אפילו כפשוט** ושלא יערער על תפיסת הארץ ע"י יעקב, למעשה יפקיר חלקו.

(בר' תול' כה,לג) **וַיִּשָּׁבַע לוֹ** – טפחא בתפקיד שנוי, מהחזקת חפץ של קדושה בשעת שבועה כמו אצל עבד אברהם כאשר נשבע לאברהם לפני יצאתו לחרן, כי עשו לא האמין שכך יש לנהוג, אל שבועה בחיי יצחק כ-[מדרש אגדה (בובר)] (בר' תול' כה,לג) **וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב הִשָּׁבְעָה לִּי** וגו'. **והלא יעקב היה יודע באחיו שהוא רשע, במה היה משביעו, אלא לא השביעו אלא בחיי אביו שהיה עשו אוהבו:**

(בר' תול' כה,לג) **וַיִּשָּׁבַע לוֹ** – טפחא בתפקיד רבוי, ליצחק היה קנין במערת המכפלה, זה דבר שבא לעולם. אבל לגבי עשו זה דבר שלא בא לעולם, אלא עם יצחק ימות ביום השבועה (תקנת חכמים). לעשו היו בגדי כהן גדול להקריב קרבנות. הוא מכר את בגדי כהן גדול והזכות להקריב קרבנות, דבר שבא לעולם ואגב כך מכר דבר שלא בא לעולם וזה הזכות לנחלה בחלק עשו בארץ שיירש מיצחק.

(בר' תול' כה,לג) **וַיִּשָּׁבַע לוֹ** – אחנתא כמגביל, שבועה היא על פעולה. כאן שבועתו הייתה התחיבות לא להפריע ליעקב בירושת הארץ, כעין הפקיר חלקו. וע"פ [ב"מ טז,א] עשו הגביל מכירה רק למה שאירש מאבא היום או שהיה נחוץ לו כדי חייו, ולא ידע שחל על הכל.

(בר' תול' כה,לג) **וַיִּשָּׁבַע לוֹ וַיִּמְכֹּר אֶת־בְּכֹרָתוֹ לְיַעֲקֹב** – מקף כבורר בין משמעות בכורה לנחלה ובין בכורה לעבודת הקרבנות

(בר' תול' כה,לג) **וַיִּשָּׁבַע לוֹ וַיִּמְכֹּר אֶת־בְּכֹרָתוֹ לְיַעֲקֹב** – מרכא טפחא כקבוצת פרטים העשויה להתרחב, הבסיס הוא מכירת בגדי כהן גדול והזכות להקריב קרבנות, ההרחבה ע"י מיגו חל הקנין גם על דין ירושת בכור שהוא דבר שלב"ל, אבל אם התחייב לקנותו כשיבוא לעולם זכה בו כשיבוא. ועוד [סה"מ להרמב"ם שרש ב'] **לענין כבוד אח גדולה וכבוד שנותנים לבכור.**

(בר' תול' כה,לג) **וַיִּשָּׁבַע לוֹ וַיִּמְכֹּר אֶת־בְּכֹרָתוֹ לְיַעֲקֹב** – סלוק מגביל מלמד ע"פ ע"פ [רש"י] (כה,לב) ומאמר לאה אמנו ב-[בבלי ברכות ז,ב] שעשו בדעה צלולה מכר מבכורתו ליעקב, וממעשיו אחר-כך מובן שכוונתו הייתה רק לזכות להקרבת קרבנות, ולא התכוין למכור זכות לנחלה, כפי כמסקנה מ-(בר' תול' כה,לג) **וַיִּשָּׁבַע לוֹ** שלא יפריע ליעקב בירושת הארץ.

zzzf@bezeqint.net 972-3-6486221
http://www.Taamei-Hamikra.co.il

לעלוי כל נשמות ישראל, לעלוי נשמת הורי והורי רעיתי
לעלוי נשמת חזקיהו אלכסנדר סנדר יצחק בן בן חיים אריה ויהודית

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתנָח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונָח – רבוי; מהפָך פשטאֹ – מוציא מפשט; מרכָא = מארַיך, רבוי; דרגָא – מצרף; תבָיר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחָא = טרחָא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכָא טפחָא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגָא תבָיר טפחָא - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכָא תבָיר טפחָא - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תבָיר מרכָא טפחָא - קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק I – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקאֹ סגולֹ – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטאֹ – פשוט, 1; זקף-קטֹן – 2; זקף-גדֹול – 3; רבֹיע – 4; מונָח רבֹיע – לפחות 4 ;... זקף-קטֹן ... זקף-קטֹן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמֹא – סדר קדימות; אזלֹא = גרש = גרשיֹם – יוצא מהענין; קדמֹא ואזלֹא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטיו בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מי"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנהֹ = תרסאֹ – דרוש בפסוק שעור. מחיצה. עקירה. שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור. מחיצה. עקירה. שגגה = שכחה: פזֹר – דרוש מהפסוק רעיוו לנושא/ים אחר/ים בתושבע"פ.

1.11 בראשית תולדת כה,יט (התשפ"ב)

בראשית תולדת כה,כז: וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים וַיְהִי עֵשָׂו אִישׁ יֹדֵעַ צַיִד אִישׁ שָׂדֶה וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם יֹשֵׁב אֹהָלִים:

[דעת זקנים מבעלי התוספות] (בר' תול' כה,כז) **וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים**. פירש"י כל זמן שהיו קטנים לא היו מעשיהן נכרין כיון שנעשו בני י"ג שנה זה פירש לבית המדרש וזה פירש לע"ז משל לנעצוצית והדס שהן גדלין זה עם זה כל זמן שהם קטנים אין אדם מבחין בין זה לזה הגדילו זה ריחו וזה חוחו ב"ר. ואי קשיא דפרש"י שעשו לא היה כי אם בן י"ג שנה כשפירש לע"ז שהרי הוא עצמו פי' ויזד יעקב נזיד שאותו יום מת אברהם שלא יראה עשו בן בנו יוצא לתרבות רעה וזהו שיבה טובה שהבטיחו הקדוש ברוך הוא. ולפי זה שאמרנו שהוא בן י"ג שנה א"כ מרד בחיי אברהם ב' שנים שהרי אברהם חי קע"ה שנה ובן מאה שנה היה כשנולד יצחק ויצחק בן ששים שנה כשנולד עשו ומשם עד קע"ה (של אברהם) יש ט"ו שנים מכלל שהיה עשו בן ט"ו שנים כשמת אברהם א"כ מרד שתי שנים בחייו.
בירושלמי פריך לה הכי ומשני שנתים מרד במטמוניות פי' בצנעה אבל לאחר מותו מרד בפרהסיא:
(טט: לא מצאתי מקור שבו יאמר משהו הדומה אל "עשו שנתיים מרד במטמוניות" . לעומת זאת מצאתי [מן הגנזים – גליונות האדר"ת (הרב תאומים) על בעלי התוספות על התורה ע' קל (אוצ"ה)] לא ידעתי מקומו כעת, ואולי כוונתו על מדרש אחר, שכן דרך הראשונים ז"ל לקרוא למדרשים ירושלמי.) ויש עוד המפרשים שיצחק נטמן שנתיים בגן עדן להתרפאות מהחתך שחתך בו אברהם בעקידה, ושנתיים אלו לא נחשבות כשנאמר שהיה בן 60 בלידת הבנים, לכן עשו ויעקב נולדו כשהיה בן 62 ובני 13 במות אברהם בן 175 .

[בראשית רבה (וילנא) פרשת תולדת פרשה סג סימן י] (בר' תול' כה,כז) **וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים**, רבי לוי אמר משל להדס ועצבונית שהיו גדילים זה על גבי זה וכיון שהגדילו והפריחו זה נותן ריחו וזה חוחו כך כל י"ג שנה שניהם הולכים לבית הספר ושניהם באים מבית הספר, לאחר י"ג שנה זה היה הולך לבתי מדרשות וזה היה הולך לבתי עבודת כוכבים, א"ר אלעזר צריך אדם להטפל בבנו עד י"ג שנה מיכן ואילך צריך שיאמר ברוך שפטרני מעונשו של זה, [תו"ש קנב] מציע שהכוונה למדרש ירושלמי. ובנושא "ברוך שפטרני" כתב בתשב"ץ קטן סי' ש"ץ כותב ... בא"י אמ"ה שפטרני מעונשו של זה. ובד"מ או"ח סי' רכ"ה מביא בשם המרדכי דחייב לברך בשם ומלכות וכ' הד"מ ובשו"ע סי' רכ"ד בהג"ה וטוב לברך בלא שם ומלכות. ובמג"א שם מביא מעונשו של זה פי' דעד עכשיו נענש האב כשחטא הבן בשביל שלא חנכו. ובלבוש פי' איפכא דעד עתה הבן נענש בעון האב, ופי' המחה"ש דהכונה שפטרני מענשו של זה עפ"מ דאמרינן כל שהבירו נענש ע"י אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה. (טט: אם הבן נענש על חוסר חינוך ע"י האב אז האב לא נכנס, אם הבן גורם לאב להיענש אז הבן לא נכנס) ומדברי תשובת הגאונים בפ' מעשה הגאונים ענין קידושין סא. ומובא בלשונה גם בס' הפרדם לרש"י בענין קדושין פה. שכ' ועוד ראיה אחרת דבקטן מיירי מדאמר חייב אדם ליטפל בבנו עד י"ג שנה מכאן ואילך אומר ברוך שפטרני מעונשו של זה מדפטור מכאן ואייך מכלל דעד השתא בחיוב עליו. ומבואר דמפרש כפשוטו מענשו של אב. ובלקח טוב כ' צריך אדם להטפל בבנו להעסיקו בתורה ובמצות עד י"ג שנה ובהגהות מביא דבלק"ט איתא מעונשו של בן זה וכ"כ בהגהות לשכ"ט ולפנינו ליתא ואולי נשמט ובחזקוני ואומר ברוך "המקום" שפטרני מענשו של זה . ובפי' ב"ר מפרש דיליף מדקרי להו בקרא ל-ְיַעֲקֹב אִישׁ ו-עֵשָׂו אִישׁ מכלל שהיו בני י"ג שנה עי' ב"ר פרשה פ"ה י.

(בר' תול' כה,כז) **וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים** – זקף-קטן בתפקיד שני למודים. כנלמד ב-[ספר הזהר חלק א' דף קלט ע"א] (בר' תול' כה,כז) **וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים** סטרא דאברהם גרים לון לאתגדלא וזכותיה סייע לון הוא הוה מחנך לון במצות דכתיב (בר' וירא יח,יט) כִּי יְדַעְתִּיו לְמַעַן אֲשֶׁר יְצַוֶּה אֶת־בָּנָיו וגו' [ילקוט לוי יצחק על התורה – א שניאורסון ל"י סי' רד] [תרגום ללה"ק] ויגדלו הנערים, צד החסד של אברהם גרם להם להתגדל וזכותו היתה מסייעת אותם, ועוד כי הוא הוה מחנך לון במצות דכתיב כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו וגו'

(בר' תול' כה,כז) **וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים** – פשטא זקף-קטן. פשטא בתפקיד של עוצר מדרגת שליש, כמעט בלתי מורגש כרמז לנאמר בירושלמי "שנתים מרד במטמוניות פי' בצנעה" כמעט בלתי מורגש.

(בר' תול' כה,כז) **וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים** – פשטא בתפקיד הערך אחד, זקף-קטן בתפקיד שני למודים. על האב (אחד) לעשות שני דברים עם הבן (א) להטפל בבנו (לגדלו במזון בגדים בית) (ב) להעסיקו בתורה ובמצות לחנך את הבן בשני דברים תורה ומצוות עד הגיעו לזמן היותו איש בן י"ג שנה.

(בר' תול' כה,כז) **וַיְהִי עֵשָׂו** – מונח רביע מרמז ללמוד לפחות ארבעה למודים בכתוב **אִישׁ יֹדֵעַ צַיִד אִישׁ שָׂדֶה**

[בראשית רבה (וילנא) פרשת תולדת פרשה סג סימן י] צד את הבריות בפיו, לא גנבת מאן גנב עמך, ולא קטלית מאן קטל עמך אמר רבי אבהו, שודני, צידני, צד בבית, צד בשדה, בבית היך מתקנין מילחא, בשדה היך מתקנין תבנא, רבי חייא אמר הפקיר עצמו כשדה, להסבר " צד את הבריות בפיו" [עץ יוסף] מפנה אל [בראשית רבה (וילנא) פרשת נח פרשה לז,ב] ... הה"ד (בר' נח י,ט) עַל־כֵּן יֵאָמֵר כְּנִמְרֹד גִּבּוֹר צַיִד לִפְנֵי ה': אין כתיב כאן אלא כנמרוד גבור ציד מה זה צד את הבריות בפיהם אף זה (טט: עשו ועוד שלשה בסעיף הבא) צד את הבריות בפיהם, לא גניבת מן גנב עמך לא קטלת מן קטל עמך. (ראה הסבר להלן)

[שם לז,ג] (בר' נח י,ט) (טט: נמרוד) הוּא־הָיָה גִּבֹּר־צַיִד לִפְנֵי ה', חמשה הוא לטובה וחמשה הוא לרעה, (טט: אפשר כי (בר' תול' כה,כז) **וַיְהִי עֵשָׂו** – מונח רביע מרמז לחמשה לרעה בעלי מעשים הדומים למעשי נמרוד מתחילתם ועד סופם, ונסמנם) (למוד א) (טט: נמרוד) הוא היה גבור ציד לפני ה', (למוד ב) הוא עשו אבי אדום, (למוד ג) הוא דתן ואבירם, (למוד ד) הוא המלך אחז, (למוד ה) הוא אחשורוש,

(בר' תול' כה,כז) **וַיְהִי עֵשָׂו** – מונח רביע מרמז ללמוד לפחות ארבעה למודים בכתוב **אִישׁ יֹדֵעַ צַיִד אִישׁ שָׂדֶה** ונסמנם בפירוש הבא.

[עץ יוסף שם לז,ב] ... ומשום דנמרוד נקרא כוש ... לכן כל העושה כמעשיו גם כן נקרא כוש. (למוד א) צד את הבריות שהיה צד האנשים בפיו ומטעה אותן עד שהיו מודים בפיהם. לא גנבת בתמיה וכי לא בננבת. אבל מה שאנו שואלים לך מי היה בחברתך. וכשרואה שהדבר פשוט להם שהוא גנב היה מאמין ונתפס בדבריו והודה. פ"א בניחותא יודעים אנו שאתה לא גנבת, אבל הגידה לנו מי היה עמך שהוא הגנב ולא אתה. ובשמעו כן היה מודה מי היה עמו בחשבו שהוא ימלט [יפה תואר = [יפ"ת]]

[עץ יוסף שם סג,י] צד את הבריות דריש מלת (כה,כז) **אִישׁ יֹדֵעַ צַיִד** המיותר דהול"ל איש ציד או ציד לחוד. שודני צידני ד-**יֹדֵעַ צַיִד אִישׁ שָׂדֶה** כל אחד מילתא באנפי נפשה (למוד ב) ד-**אִישׁ שָׂדֶה** פירושו שודני ר"ל בקי בשדות, (למוד ג) ו-**יֹדֵעַ צַיִד** צידני שהיה צד עופות וחיות. צד בבית צד בשדה הוא (למוד ד) ד"א ודריש שהצידה רמז לרמאות. שלפ"ז יתפרש **אִישׁ שָׂדֶה** ג"כ בענין הציד [יפ"ת] . בבית היך מתקנין מלתא שהיה מרמה את אביו בענין הבית ששאל ממנו היאך מתקנין ומעשרין את המלח ומזה היה חושב יצחק שהוא מדקדק במצות ובענין השדה רימה את אביו במה שהיה שואל ממנו איך מתקנין ומעשריי את התבן. והמלח והתבן אינן חייבין

לעלוי כל נשמות ישראל, לעלוי נשמת הורי והורי רעיתי
לעלוי נשמת חזקיהו אלכסנדר סנדר יצחק בן בן חיים אריה ויהודית
zzzf@bezeqint.net 972-3-6486221
http://www.Taamei-Hamikra.co.il

במעשר אפי' מדרבנן ועם כל זה היה שואל היאך יעשרם והיה נראה שהיה מחמיר להוציא מעשר אפי' מאלו. (למוד ד) הפקיר עצמו כשדה פרש"י כשדה זה שהכל זורעין בתוכו כך הפקיר עצמו להזנות עם הכל וכד"א אם בשדה מצאה [מתנות כהונה].

(בר' תול' כה,כז) **אִישׁ יֹדֵעַ צַיִד** – תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים שעל חלקם לא חל ענין מסוים או הלכה מסוימת. הקבוצה היא גידולי ארץ ישראל ומלח יכלל עמם כי כאשר מייבשים אותו במשרפות מלח בשמש, נדמה כאילו גדל מהארץ. אלא שעל מלח ותבן לא חל חובת רבנן של הפרשת תרומות ומעשרות. ועוד כמסקנה מ-[בעה"ט (בר' תול' כז,ג) ע"פ [חולין ט,א, כז,א, נט,א]] **צַיִד**. **צידה** כתיב ה"א יתירה. יצחק לימד לעשו ה"א סימני טהרה בעוף ובחיה והלכות שחיטה וזה ממעט את בעלי החיים הלא טהורים.

(בר' תול' כה,כז) **אִישׁ שָׂדֶה** – מונח מרבה אתנח מגביל. מרבה בקיאות בטיב אדמת שדות ומגביל את הגידולים מתאימים לפי טיב האדמה. כמו בני שעיר שהתישב בארצם אחרי חזרת יעקב מלבן. [בבלי שבת פה,א] אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן:

(מאי) דכתיב (בר' וישלח לו,כ) אֱלֹהֵ֣י בְנֵי־שֵׂעִ֔יר הַחֹרִ֖י יֹשְׁבֵ֣י הָאָ֑רֶץ; אטו כולי עלמא יושבי רקיע נינהו? אלא שהיו בקיאין בישובה של ארץ שהיו אומרים: מלא קנה זה - לזית, מלא קנה זה - לגפנים, מלא קנה זה - לתאנים, וחורי - שמריחים את הארץ, וחוי - אמר רב פפא: שהיו טועמין את הארץ כחויא. רב אחא בר יעקב אמר: חורי - שנעשו בני חורין מנכסיהן.

בראשית תולדת כה,לא: וַיֹּ֣אמֶר יַעֲקֹ֔ב מִכְרָ֥ה כַיּ֖וֹם אֶת־בְּכֹרָתְךָ֥ לִֽי׃
בראשית תולדת כה,לב: וַיֹּ֣אמֶר עֵשָׂ֔ו הִנֵּ֥ה אָנֹכִ֖י הוֹלֵ֣ךְ לָמ֑וּת וְלָמָּ֥ה זֶּ֛ה לִ֥י בְכֹרָֽה׃
בראשית תולדת כה,לג: וַיֹּ֣אמֶר יַעֲקֹ֔ב הִשָּׁבְעָ֥ה לִּ֖י כַּיּ֑וֹם וַיִּשָּׁבַ֣ע לוֹ֔ וַיִּמְכֹּ֥ר אֶת־בְּכֹרָתוֹ֖ לְיַעֲקֹֽב׃

[אור החיים] (בר' תול' כה,לג) **וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב** – מונח רביע בתפקיד של לפחות ארבעה למודים, נסמנם בתוך פי'[אור החיים] (למוד א) **הִשָּׁבְעָה לִּי**. טעם שהוצרך לשבועה. להיות כי יש בבכורה פרטים שהם דברים שאין בהם ממש, כמו הכבוד והמעלה, שעליהם הקפיד יעקב לעבודת בית אלהינו שהיא בבכורות, וכפי תורתינו הקדושה אין אדם מקנה לא במכר ולא במתנה דבר שאין בו ממש כידוע, [רמב"ם הלכות מכירה פ' כ"ב] לזה נתחכם לזכות בדבר ע"י שבועה וכן הוא הסכמת פוסקי התורה [שו"ע יו"ד סי' רלט] כי שבועה חלה בין על דבר שיש בו ממש בין על דבר שאין בו ממש,

[אור החיים] (למוד ב) שבועה זו לא תספיק לקנין דבר שלא בא לעולם, כי טעם דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם היא לצד דלא סמכא דעתיה דלוקח וכו', וכן מוכח ב-[מציעא דף י"ו], אבל אם היה דעתו סומכת היה נקנה ושבועה לא תועיל בזה

(למוד ג) ולכן הוצרך לטעם (כה,לא) **כַּיּוֹם** כמו שפירשתי. ע"פ [אור החיים] (בר' תול' כה,לא) **וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב מִכְרָה כַּיּוֹם** וגו'. ... מכר דבר שלא בא לעולם (כאן בכורה עד מות אביו) שהוא שיעור כדי חיי יום, המכר קיים.

[אור החיים] (למוד ד) שבועה זו צריכה להיות על דעתו של יעקב שזולת זה יכול (עשו) לבטלה בלבו ועיקר השבועה צריכה להיות בלב כדאמר רבי עקיבא [תו"כ פ' י"ב] האדם בשבועה שיהיה פיו ולבו שוים בשעת השבועה לזה אמר (כה,לג) **וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב הִשָּׁבְעָה לִּי** פי' לדעתי:

(למוד ה) גם דקדק לומר (כה,לג) **לִּי** כי דוקא הוא שיכול להתקיים מכר הבכורה בכל חלקיו אבל לא לזולת כי הזולת אינו בן קנייה אלא דברים שהם ממון אבל דברים שהם ירושה מעלות מאביהם כגון העבודה שבבית אלהים והכבוד אינם באיש נכרי ולאו כל כמיניה למכרם לזר:

בראשית תולדת כו,יז: וַיֵּ֣לֶךְ מִשָּׁ֔ם יִצְחָ֖ק וַיִּחַ֥ן בְּנַחַל־גְּרָ֖ר וַיֵּ֥שֶׁב שָֽׁם׃

(בר' תול' כו,יז) **וַיֵּלֶךְ מִשָּׁם** – מרכא טפחא (א) בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב.

– מרכא טפחא בראש חצי פסוק (ב) בתפקיד סמוכים כעין מדה כ"ג מל"ב מדות כתוב המלמד על חבירו כאן אלפניו, ובמפרש [שכל טוב (בובר)] (בר' תול' כו,יז) **וַיֵּלֶךְ מִשָּׁם יִצְחָק**. הרחיק עצמו מן המחלוקת, ולא שנסתלק לגמרי מגבול גרר בשביל מה שאמר לו הקדוש ברוך הוא (בר' תול' כו,ג) גּ֣וּר בָּאָ֣רֶץ הַזֹּ֑את, אלא **וַיִּחַן בְּנַחַל־גְּרָר וַיֵּשֶׁב שָׁם**. מפני רוב מקניהו נתיישב על המים:

[רש"י] (בר' תול' כו,יז) **נַחַל־גְּרָר** – רחוק מן העיר: [שפת"ח ו] דקשה לרש"י דהא אבימלך אמר לו לך מעמנו דהיינו מגרר, ולמה חנה בנחל גרר כיון שהוא קרוב לעיר:

[רמב"ן] (בר' תול' כו,יז) כי נחל גרר שם מקום, או שהנחל נמשך מגרר אל ארץ אחרת.

[בירך יצחק (אוצ"ח) ע' 29] **וַיִּחַן בְּנַחַל־גְּרָר** שהיה הנחל של הכרך ואינו נידון ככרך הגרר עצמה שגירשוהו ממנה דכיון שחנה בנחל שהוא עמוק ואינו נראה עם העיר אינו נידון ככרך , ומלבד החנייה גם שם קבע דירתו ומעתה אין לבני העיר גרר טענה עליו.

צריכים אנו להקדים מ"ש [הרב החבי"ב בכה"ג סי' קנ"ו בהגה' הטור אות ך'] דדוקא בעיר יכולי' בני העיר לעכב אבל בכפרים וגבולותיה אין יכולים לעכב על בני עיר אחרת [משפטי שמואל סי' ס' וכ"פ מהרי"ט אח"מ סי' מ"ג] ו-[משפט צדק סי' מ"ו] אבל בשם הרשב"א כתב דאפי' בכפרים וגבולותי' יכולים לעכב ו-[מהרי"ט ז"ל כתב בסי' הנ"ז] דבכפרים שהם מחוץ לתחום שבת של העיר אין יכולים לעכב דחשיבי כחוץ לעיר כדאמרינן ב-[בבלי מגילה] כרך וכל הסמוך לו למעוטי חוץ לתחום ע"כ ומתלמד אני מדבריו לומר דה"ה נמי שהעיר אשר בנחל שאין יכולים לעכב וכדאמרינן נמי התם וכל הנראה עמו פרט ליושב' בנחל כלומר שאינו נידון ככרך.

ע"פ [רש"י] טעם מקף שבין המלים (כו,טז) **נַחַל־גְּרָר** בורר בין משמע של סביבות העיר גרר ובין מקום אחר ששמו נחל-גרר. ומפרש המשמע הוא סביבות העיר גרר. ע"פ [בירך יצחק] טעם מקף בורר בין משמע מקום שנחשב עם העיר וכפוף לתקנותיה ובין מקום שאינו נחשב עם העיר ולכן לא חלים עליו תקנות העיר.

(כו,טז) **נַחַל־גְּרָר** – מקף כמחבר בין המלים ולא כבורר ואז זה נוטה לשם מקום שאינו העיר גרר.

(כו,יז) **וַיִּחַן בְּנַחַל־גְּרָר** – מרכא טפחא (א) בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב. כגון פי' [ויגד יעקב – בראשית גרינוולד י"י ע' קכה (אוצ"ה)] כמו אחינו בני ישראל החייבים לישב מחוץ לעיר ... ומתחזקים בבטחון כמרומז בר"ת נח"ל נ׳פשינו ח׳כתה ל׳ה׳ אף שנגרשים ממקומם והם נע ונד כמו נח"ל גר"ר. ומפרש אחר פירש שפתח מקום ישיבה ללמוד תורה שזה ענין נחל ומים.

(כו,יז) **וַיִּחַן בְּנַחַל־גְּרָר** – מרכא טפחא בראש חצי פסוק (ב) בתפקיד סמוכים כעין מדה כ"ג מל"ב מדות כתוב המלמד על חבירו כאן אלפניו, אפשר שמלמד על הליכת יצחק מגרר ללא ויכוח לא רק משום רכושו אלא משום שלא הייתה שם אפשרות לקבוע עתים לתורה. [נפש טובה, ירושלמי פ"נ ע' כ"ו א (אוצ"ה)] (כו,יז) **וַיִּחַן בְּנַחַל־גְּרָר** – כמו (בר' וישלח) ויחן פני העיר דפי' ב-[ילקוט שמעוני] שהתחיל משלח דורונות וד"א מוכר בזול ותיקן כמה דברים, אף כאן יצחק חנה ופייסם ונתן להם מתנות ולקח מהם חזקת המקום ואח"כ וישב שם.

zzzf@bezeqint.net 972-3-6486221
http://www.Taamei-Hamikra.co.il

לעלוי כל נשמות ישראל, לעלוי נשמת הורי והורי רעיתי
לעלוי נשמת חזקיהו אלכסנדר סנדר יצחק בן בן חיים אריה ויהודית

1.12 בראשית תולדת כה,יט (התשפ"ג)

בראשית תולדת כה,כה: וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן אַדְמוֹנִי כֻּלּוֹ כְּאַדֶּרֶת שֵׂעָר וַיִּקְרְאוּ שְׁמוֹ עֵשָׂו:

[תורה שלמה קכה] [ב"ר (וילנא) תולדת פרשה סג סימן ח] (בר' תו' כה,כה) וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן אַדְמוֹנִי ר' חגאי בשם ר' יצחק בזכות (וי' אמר כג,מ) וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן אני נגלה לכם ראשון, שנאמר (ישעיה מד,ו) אֲנִי רִאשׁוֹן וַאֲנִי אַחֲרוֹן, ופורע לכם מן הראשון זה עשו דכתיב (כה,כה) וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן, ובונה לכם ראשון זה בית המקדש דכתיב ביה (ירמיה יז,יב) כִּסֵּא כָבוֹד מָרוֹם מֵרִאשׁוֹן מָקוֹם מִקְדָּשֵׁנוּ: ואביא לכם ראשון זה מלך המשיח דכתיב ביה (ישעיה מא,כז) רִאשׁוֹן לְצִיּוֹן הִנֵּה הִנָּם וּלִירוּשָׁלַ ִם מְבַשֵּׂר אֶתֵּן:

ד"א (כה,כה) וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן אַדְמוֹנִי, למה יצא עשו תחלה כדי שיצא הוא ותצא סריותו עמו א"ר אבהו כהדין פרביטא שהוא משטח את בית המרחץ ואח"כ מרחץ בנו של מלך, כך למה יצא עשו תחלה כדי שיצא הוא ותצא סריותו עמו, מטרונא שאלה את רבי יוסי בן חלפתא אמרה ליה למה יצא עשו תחלה אמר לה טיפה ראשונה של יעקב היתה אמר לה משל אם תניחו שתי מרגליות בשפופרת אחת לא זו שאת נותנה ראשונה יוצאה אחרונה, כך טיפה ראשונה של יעקב היתה, אַדְמוֹנִי, אמר רבי אבא בר כהנא כאלו שופך דמים, וכיון שראה שמואל את דוד אדמוני דכתיב (שמואל א טז,יב) וַיִּשְׁלַח וַיְבִיאֵהוּ וְהוּא אַדְמוֹנִי נתיירא ואמר אף זה שופך דמים כעשו, אמר לו הקדוש ברוך הוא (שמואל א טז,יב) עִם־יְפֵה עֵינַיִם וְטוֹב רֹאִי פ, עשו מדעת עצמו הוא הורג אבל זה מדעת סנהדרין הוא הורג,

(מלאכי א,ב) אָהַבְתִּי אֶתְכֶם אָמַר ה' וַאֲמַרְתֶּם בַּמָּה אֲהַבְתָּנוּ הֲלוֹא־אָח עֵשָׂו לְיַעֲקֹב נְאֻם־ה' וְאֹהַב אֶת־יַעֲקֹב:
[מדרש תנחומא (בובר) פרשת תרומה סימן ז] ... חזר ואמר להן (מלאכי א,ב) הֲלוֹא־אָח עֵשָׂו לְיַעֲקֹב, וַאֲמַרְתֶּם בַּמָּה אֲהַבְתָּנוּ,(במה מתבטאת אהבת ה' לעמו ישראל) בנוהג שבעולם מי שיש לו בנים אחד בכור ואחד קטן מי נוטל הרבה הבכור, עשו יצא תחילה, שנאמר (בר' תו' כה,כה) וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן אַדְמוֹנִי, הוא היה ראוי ליטול שני חלקים, ולא עשיתי כך, אלא יעקב נטל שני חלקים, העולם הזה והעולם הבא, כך עשו אמר ליעקב (בר' וישלח לג,יב) וַיֹּאמֶר נִסְעָה וְנֵלֵכָה וְאֵלֵכָה לְנֶגְדֶּךָ: נהלך שנינו בעולם, אמר לו יעקב טול עולמך ועבור, שנאמר (בר' וישלח לג,יד) יַעֲבָר־נָא אֲדֹנִי לִפְנֵי עַבְדּוֹ וְאָנִי אֶתְנַהֲלָה לְאִטִּי לְרֶגֶל הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר־לְפָנַי וּלְרֶגֶל הַיְלָדִים עַד אֲשֶׁר־אָבֹא אֶל־אֲדֹנִי שֵׂעִירָה:

[מדרש הגדול] ... ד"א אַדְמוֹנִי. שכולו מלא דמים ושהוא שונא דם ברית מילה ושהוא שונא את הדם שהוא עומד בגופו שלאדם, שנאמר (יחזקאל לה,ו) אִם־לֹא דָם שְׂנֵאתְךָ וְדָם יִרְדָּפֶךָּ: מטרונה אחת שאלה את ר' יוסי בן חלפתא אמרה לו לא אתם אומרין שיעקב הוא החביב למה יצא עשו תחלה, אמר לה טיפה ראשונה שליעקב היתה אבל עשו נקפה משאר דמים לכך נאמר אַדְמוֹנִי.
[מדרש הגדול] ד"א אַדְמוֹנִי. אמר ר' יהודה אם ראית אדם שפניו אדומין או רשע גמור כעשו או צדיק גמור כדוד. בעשו מהוא אומר (בר' תו' כה,כה) וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן אַדְמוֹנִי. בדוד מהוא אומר (ש"א טז, יב) וְהוּא אַדְמוֹנִי עִם־יְפֵה עֵינַיִם.
[מדרש הגדול] ד"א (בר' תו' כה,כה) כֻּלּוֹ כְּאַדֶּרֶת שֵׂעָר. שפשט ידו באדירי שער. ד"א כאדרת שער. שעתיד לכלות בתי כנסיות ובתי מדרשות שמאדרין בהן שמו שלהקב"ה. ד"א כאדרת שער. שכל מי שמזכיר שמו עומדין שערותיו מן הירא.
(בר' תו' כה,כה) וַיִּקְרְאוּ שְׁמוֹ עֵשָׂו. שוא הוא בעולמו. ד"א עֵשָׂו כתיב שין, כשם שהבגד הזה שולט בו העש ואוכלו כך עשו הרשע לישראל.

(בר' תו' כה,כה) וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן אַדְמוֹנִי – מהפך פשטא זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני למודים ומהפך פשטא מרמז שלפחות אחד מהם יוצא מפשט הכתוב. (למוד א) על משמעות הָרִאשׁוֹן התגלות עשו בבריאה ולעומתו מהפך מהפשט (א) התגלות השכינה ביום הראשון של חג הסוכות; (ב) היפרעות ה' מעשו; (ג) בנין בית המקדש (ד) לעומת השלילה שבאדמוניות עשו, החיוביות של אדמוניות דוד בשירות ה' ולעתיד לבוא התגלות מלך המשיח מבית דוד; (ה) מאהבת ה' את עמו ישראל מהפך מנוהג העולם לתת לבכור יותר מהנולדים אחריו ונתן ליעקב יותר מעשו גם עולם הזה וגם עולם הבא ואילו עשו נתן רק העולם הזה.
(ב) – (ג) הם כהביא [שפתי כהן דב' פר' כי תבוא] (כו, א) וְהָיָה כִּי־תָבוֹא אֶל־הָאָרֶץ. סמך לפסוק (דב' תצא כה,יט) תִּמְחֶה אֶת־זֵכֶר עֲמָלֵק מִתַּחַת הַשָּׁמָיִם לֹא תִּשְׁכָּח: פ (כו, א) וְהָיָה כִּי־תָבוֹא אֶל־הָאָרֶץ, רמז למה שאמרו ז"ל [סנהדרין כ,ב] תניא רבי יהודה אומר שלושה דברים נצטוו ישראל בכניסתן לארץ, להעמיד להם מלך (ממנו אמור להתגלות מלך המשיח) ולהכרית זרעו של עמלק ולבנות להם בית הבחירה.
(למוד ב) על משמעות הָרִאשׁוֹן אַדְמוֹנִי כמתאר את השלילי שבעשו בגוף ובנפש ובהתנהגות. הטלת אימה על העולם, פגיעה בגוף ישראלים.

[ב"ר (וילנא) תולדת פרשה סג סימן ח] (בר' תו' כה,כה) כֻּלּוֹ כְּאַדֶּרֶת שֵׂעָר אמר רבי חנינה כולו ראוי לאדרת, רבנן דרומאי בשם ר' אלכסנדרי ורחבה בשם ר' אבא בר כהנא אמר יצא כולו מפוזר ומפורד כאדרת לזרותו כמוץ וכקש מאדרא ([מדרש הגדול] (בר' תו' כה,כה) כֻּלּוֹ כְּאַדֶּרֶת שֵׂעָר. כלבוש שער. ד"א כְּאַדֶּרֶת שֵׂעָר. כמוץ שבגורן שהוא נקרא שער כותש), הה"ד (דניאל ב,לה) בַּאדַיִן דָּקוּ כַחֲדָּא פַּרְזְלָא חַסְפָּא נְחָשָׁא כַּסְפָּא וְדַהֲבָא וַהֲווֹ כְּעִוּר מִן־אֲדְרֵי־קַיִט וּנְשָׂאָה הְמוֹן רוּחָא וְכָל־אֲתַר לָא־הִשְׁתְּכַח לְהוֹן וְאַבְנָא דִּי־מְחָת לְצַלְמָא הֲוָת לְטוּר רַב וּמְלֵת כָּל־אַרְעָא: רבי חנינא בר יצחק אמר מי גרם להם להעשות (דניאל ב,לה) כְּעִוּר מִן־אֲדְרֵי־קַיִט על שפשטו ידיהם באדירים, (בר' תו' כה,כה) וַיִּקְרְאוּ שְׁמוֹ עֵשָׂו, הא שוא שבראתי בעולמי,
[רש"י] (דניאל ב,לה) בַּאדַיִן דָּקוּ כַחֲדָּא - אז הודקו יחד כל מיני מתכות וחרס שהיה בו: וַהֲווֹ כְּעִוּר מִן־אֲדְרֵי־קַיִט - והיו כמוץ מגרנו הקיץ: וּנְשָׂאָה הְמוֹן רוּחָא - ותשא אותם הרוח: וְכָל־אֲתַר לָא־הִשְׁתְּכַח לְהוֹן - כלומר לא נודע מקומו הראשון ולא ניכר שהיו שם מעולם: הֲוָת לְטוּר רַב – (שברי הפסל) נעשית הר גדול:
(בר' תו' כה,כה) כֻּלּוֹ - טפחא בתפקיד שנוי ללמד שמראה עשו בלידתו שונה ממראה תנוק שאך נולד.
(בר' תו' כה,כה) וַיִּקְרְאוּ שְׁמוֹ עֵשָׂו – [תנחומא שמות ד.] אביו ואמו קראו לו שם זה. וַיִּקְרְאוּ שְׁמוֹ - מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, כאן סיבות בשעת לידתו ועל שם העתיד לקריאת שמו עשו. [רש"י] (כה,כה) הכל קראו לו כן, לפי שהיה נעשה ונגמר בשערו כבן שנים הרבה: [לקח טוב] שיצא עשו כאיש בעל שער. ד"א לשון עשב שהיה דומה לבהמה שהיא אוכלת עשב. ד"א שהיה מלא שער כשדה שהיא מלאה עשבים. עשוי שלם כבוגר או כשדה מגודל, כולו ראוי לאדרת, מפוזר ומפורד כאדרת, הוא השוא שברא ה' בעולם (כגון האומר זהב על אבן).
(בר' תו' כה,כה) וַיִּקְרְאוּ שְׁמוֹ עֵשָׂו – סלוק כמגביל את שליטת עשו בעולם, סופו להתפזר ולא יהיה ניכר שהיה בעולם.

zzzf@bezeqint.net 972-3-6486221
http://www.Taamei-Hamikra.co.il

לעלוי כל נשמות ישראל, לעלוי נשמת הורי והורי רעיתי
לעלוי נשמת חזקיהו אלכסנדר סנדר יצחק בן בן חיים אריה ויהודית

בראשית תולדת כה,כו: וְאַחֲרֵי-כֵן יָצָא אָחִיו וְיָדוֹ אֹחֶזֶת בַּעֲקֵב עֵשָׂו וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב וְיִצְחָק בֶּן-שִׁשִּׁים שָׁנָה בְּלֶדֶת אֹתָם:

[בראשית רבה (וילנא) לך פר' מד סי' ה] רבי יודן ורבי הונא תרויהון בשם רבי יוסי בן זימרא, רבי יודן אמר בכל מקום שנאמר אחרי סמוך אחר מופלג, ור' הונא אמר בכל מקום שנאמר אחר סמוך אחרי מופלג. (בר' תו' כה,כו) **וְאַחֲרֵי-כֵן** – מקף כבורר בין משמע סמוך "אחריו" כפשט ובין משמע מופלג בזמן כפי שמסבירים להלן **[מהרש"א]** ו-**[דרשות הר"ן]**

(בר' תו' כה,כו) **וְאַחֲרֵי-כֵן יָצָא אָחִיו** – גרשיים מונח רביע בתפקיד כעין יצא מן הכלל ללמד על הכלל או ללמד על עצמו. אם ללמד על הכלל אז יעקב ובניו קודם כנועים לפני עשו וברצות ה' עשו נכנע תחת יעקב ובניו.

אם מלמד על עצמו כ-**[דרשות הר"ן דרוש ב]** מצורף (תאום אל תאום) **שהוא דבר זר במנהגו של עולם, כי העובר חלוש הכח מאד, ואיך תאחז ידו בעקב אחיו. אבל היה זה לרמוז מה שיקרה באחרית הימים. וזה כי בהתם מלכות עשיו יתפוש יעקב מלכותו, ונמצא זה אוחז בעקבו.**

[בראשית רבה (תיאודור-אלבק) [תולדת פרשה סג] (בר' תו' כה,כו) **וְאַחֲרֵי-כֵן יָצָא אָחִיו** וגו' הגמון אחד שאל לחד מן אלין דבית סילנא אמר לו מי תופס אחרינו, הביא נייר חלק נטל קולמוס וכתב עליו (בר' תו' כה,כו) **וְאַחֲרֵי-כֵן יָצָא אָחִיו וְיָדוֹ אֹחֶזֶת בַּעֲקֵב עֵשָׂו**, אמרו ראו דברים ישנים מפי זקן חדש, להודיעך כמה צער היה מצטער אותו צדיק.

(בר' וישלח לג,יד) יַעֲבָר־נָא אֲדֹנִי לִפְנֵי עַבְדּוֹ וְאָנִי אֶתְנַהֲלָה לְאִטִּי לְרֶגֶל הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר־לְפָנָי וּלְרֶגֶל הַיְלָדִים עַד אֲשֶׁר־אָבֹא אֶל־אֲדֹנִי שֵׂעִירָה: **[מהרש"א [חדושי אגדות] בבלי בבא בתרא עג,א]**

ע"פ מ"ש כי מעשה אבות סימן לבנים שאמר עשו (בר' וישלח לג,יב) וְאֵלְכָה לְנֶגְדֶּךָ: (טפחא בתפקיד שנוי שאותה שעה רצה לסייע ליעקב, יהלן ילך בקצב הליכת יעקב, סלוק מגביל את הרצון טוב שאפשר שהיה מסיבות של טובת עשו) בא להשתתף עם יעקב לנצח היונים אך יעקב ראה שא"א כן ואסור להשתתף עם העובד כוכבים אלא כ"א ישעבד בחבירו שיעבוד גמור כדכתיב (בר' תו' כה,כג) וְרַב יַעֲבֹד צָעִיר: שאין לו הכרע וע"כ אמר לעשו (בר' וישלח לג,יד) יַעֲבָר־נָא אֲדֹנִי לִפְנֵי עַבְדּוֹ לפני בזמן שיהיה עשו קודם האדון ויעקב העבד ואח"כ יהיה יעקב האדון ועשו העבד כדאמרינן בב"ר מי תופס אחרינו א"ל (כה,כו) **וְאַחֲרֵי-כֵן יָצָא אָחִיו** והוא שאמר דמעיקרא אזלינא באורחא בשוה כמ"ש (בר' וישלח לג,יב) וְאֵלְכָה לְנֶגְדֶּךָ: ודלינן גלא (גלות) של רומא לומר לנו אי מינייכו (מכם אנו) דהיינו כדברי עשו עד דחזינן (שנראה) כו' הוא כפי שראה יעקב הגלות ואמר לו (בר' וישלח לג,יד) יַעֲבָר־נָא אֲדֹנִי לִפְנֵי עַבְדּוֹ וגו' ולא רצה לשתתף עם העובד כוכבים כי מרבעתיה דכוכבא זוטא (מפחיד כוכב (מזל) קטן) כי מזלו קטן שבקטנים כדכתיב (עובדיה א,ב) הִנֵּה קָטֹן נְתַתִּיךָ בַּגּוֹיִם בָּזוּי אַתָּה מְאֹד: אבל (למרות שהוא קטן) לפי חובות ישראל ראה מלכותו נמשכת והוה כי מבזר כו' דימה הצרות והגלות המפוזרין בכל דור ודור לאין מספר לפיזור מ' גריוי (גרגירי) דחרדלא שהוא דבר מר לאכול כמו שהצדיקים זורעין צדקה כן הרשעים זורעין דבר מר בעולם כמ"ש (משלי כב,ח) זוֹרֵעַ עַוְלָה יקצור־קָצָר וְאֶוֶן ואי הוה דלינן טפי לישתף עמהן הוה מקלינן (נשרפים) מהבליה ח"ו היינו כלים בגלות כמ"ש בחורבן בית שני שלא היו רוצין להיות נכנע ולהיות עבדים עי"ז נחרב הבית אבל בהיותינו אח"כ נכנע לעשו לעבד כדברי יעקב אבינו וכמ"ש בריב"ז והרבה מחכמי ישראל שנתרצו להיות נכנעים לטיטוס ובזה היה הצלה וריוח מעט בגלותינו זה המר:

בראשית תולדת כה,כו: וְאַחֲרֵי-כֵן יָצָא אָחִיו וְיָדוֹ אֹחֶזֶת בַּעֲקֵב עֵשָׂו וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב וְיִצְחָק בֶּן-שִׁשִּׁים שָׁנָה בְּלֶדֶת אֹתָם:

[דרשות הר"ן דרוש ב] ומכל מקום מה שקרה אליהם ברחם הורה על מה שיקרה אליהם כל עוד בחיים חייתם. וכן מה שקרה ליעקב בגיחו מרחם, אות ומופת על אשר יקרה אותנו באחרית הימים, כי (בר' תו' כה,כו) **יָצָא אָחִיו וְיָדוֹ אֹחֶזֶת בַּעֲקֵב עֵשָׂו**, ואין ספק כי לא היה זה על צד המקרה, כי בהוכיח השם את יעקב במה שנתחסד עמו אמר (הושע יב,ד) בַּבֶּטֶן עָקַב אֶת־אָחִיו וגו', ואילו היתה העקבה הזאת נופלת על דרך מקרה, מה יוכיח את יעקב בזה. מצורף (תאום אחר תאום) שהוא דבר זר במנהגו של עולם, כי העובר חלוש הכח מאד, ואיך תאחז ידו בעקב אחיו. אבל היה זה לרמוז מה שיקרה באחרית הימים. וזה כי בהתם מלכות עשיו יתפוש יעקב מלכותו, ונמצא זה אוחז בעקבו. וכן יהיה בעתיד כמו שהתנבא (עובדיה א,יח) וְהָיָה בֵית־יַעֲקֹב אֵשׁ וּבֵית יוֹסֵף לֶהָבָה וּבֵית עֵשָׂו לְקַשׁ וְדָלְקוּ בָהֶם וַאֲכָלוּם וְלֹא־יִהְיֶה שָׂרִיד לְבֵית עֵשָׂו כִּי ה' דִּבֵּר, וכתיב אחריו (עובדיה א,כא) וְעָלוּ מוֹשִׁעִים בְּהַר צִיּוֹן לִשְׁפֹּט אֶת־הַר עֵשָׂו וְהָיְתָה לַה' הַמְּלוּכָה: זהו שאמרו בברייתא (מדרש רבה בראשית עהכ"ש) שאל הגמון אחד את ר' מן אלין דבית מלכא מי תופס אחרינו מלכות, מיד הביא קלף חלק וכתב עליו (בר' תו' כה,כו) **וְאַחֲרֵי-כֵן יָצָא אָחִיו וְיָדוֹ אֹחֶזֶת** וגו', אמר ראו דברים ישנים מפי זקן חדש. הנה מבואר כי מה שעקב אחיו בבטן היה מכוון לענין, לא מקרה. [ולזה] קורא השם בתוכחותיו ליעקב מה שעקב את אחיו, כמו שהזכיר (הושע יב,ד) ... וּבְאוֹנוֹ שָׂרָה אֶת־אֱלֹהִים:

(בר' תו' כה,כו) **יָצָא אָחִיו** מונח רביע בתפקיד של לפחות ארבעה למודים שיש ללמוד מההמשך **וְיָדוֹ אֹחֶזֶת בַּעֲקֵב עֵשָׂו**

(המשך **[דרשות הר"ן דרוש ב]**) ואולי זה נמשך למה שכתב הרמב"ן ז"ל (בראשית יב ו, מח כב), כי כאשר יעשה איזה דמיון בפעל דומה למה שראוי שיקרה בעתיד, יתקיים העתיד ההוא על כל פנים, ולכן יעשו הנביאים מעשה בנבואות, כמאמר ירמיה שצוה לברוך (ירמ' נא סג) וְהָיָה כְּכַלֹּתְךָ לִקְרֹא אֶת־הַסֵּפֶר הַזֶּה תִּקְשֹׁר עָלָיו אָבֶן וְהִשְׁלַכְתּוֹ אֶל־תּוֹךְ פְּרָת (ירמ' נא סד) וְאָמַרְתָּ כָּכָה תִּשְׁקַע בָּבֶל וְלֹא־תָקוּם וגו'. ... ולכן אמר השם יתברך בתוכחותיו עם יעקב, כי החסד עמו, שבצע אמרתו והחליט גזירתו שיתפוס יעקב מלכות קיימת באחרית ימי מלכות עשו בטרם זמנו פוסק, [משום ש]כבר תפסו לפני סופו (ועקבו) [בעקבו].

לכאורה משמע שעדיף היה שיעקב בעודנו עובר, לא יאחז בעקב עשו, ויקים הנאמר ב-(תה' לז,ה) גּוֹל עַל־ה' דַּרְכֶּךָ וּבְטַח עָלָיו וְהוּא יַעֲשֶׂה:

(המשך **[דרשות הר"ן דרוש ב]**) גם המעשים אשר היו ביניהם, היו ראויים לסבב ביניהם שנאה וקנאה. ראשונה, אשר לקח יעקב בכורת עשו בענין זר מאד צריך ישוב, כי איך היה מחק יעקב איש תם, לאמר לעשו שימכור אליו בכורתו בנזיד עדשים.

ושנית איך יונהו לקחת ממנו בכורה נכבדה במחיר בזוי ושסוי, כי עם היות יסכים בזה עשו לסכלותו, כבר היה ראוי ליעקב לתקן עותו, ולא יונהו אונאה מרובה אין ערוך אליה.

טט שלישית כי אם שנניח שמכירת הבכורה לא היתה נוגעת לדבר ממון כלל, אבל לקיחת הבכור פי שנים הוא דבר חידשה אותו התורה לא היה כן לעולמים, ושמכירת הבכורה לא היה דבר כי אם לכבוד לבד שיכבד הצעיר הכבוד הראוי לבכור, עדין לא יראה שיאות ליעקב לאמר לעשו שימיר כבודו בלא יועיל.

טט רביעית ואם שנניח כדברי האומר שמכירת הבכורה לא היה נזיר עדשים אבל כסף רב כערכה, עדין יקשה הסדר והגלגול אשר בו נתגלגל דבר מכירת הבכורה, כי אם היה יעקב נותן עיניו בה, היה ראוי להיותם) מליץ ביניהם, מעורר עשו מצד יעקב [ש]יתן אליו כבודו בכסף מלא, אבל כשיבא עשו מצידו עיף מבקש ממנו אוכל להשיב נפשו, ושעל זה יתעורר יעקב לצוד את בכורתו לקחתה, זה מאד צריך ישוב.

(בר' תו' כה,כו) **וְאַחֲרֵי-כֵן יָצָא אָחִיו** – גרשיים מונח רביע בתפקיד של לפחות ארבעה למודים שאפשר שהם כנלמד ב-**[דרשות הר"ן דרוש ב]** בקשר להשתדלות יעקב שהבכורה תעבור מעשו אליו,ויש תמיהה רבה על-כך שהיה לו לקיים -(תה' לז,ה) גּוֹל עַל־ה' דַּרְכֶּךָ וּבְטַח עָלָיו וְהוּא יַעֲשֶׂה:

zzzf@bezeqint.net 972-3-6486221
http://www.Taamei-Hamikra.co.il

לעלוי כל נשמות ישראל, לעלוי נשמת הורי והורי רעיתי
לעלוי נשמת חזקיהו אלכסנדר סנדר יצחק בן בן חיים אריה ויהודית

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא - קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ;... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אזלא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטיו בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מי"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור. מחיצה. עקירה. שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור. מחיצה. עקירה. שגגה = שכחה: פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנושא/ים אחר/ים בתושבע"פ.

1.13 בראשית תולדת כה,יט (התשפ"ד)

בראשית תולדת כו,טו: וְכָל-הַבְּאֵרֹת אֲשֶׁר חָפְרוּ עַבְדֵי אָבִיו בִּימֵי אַבְרָהָם אָבִיו סִתְּמוּם פְּלִשְׁתִּים וַיְמַלְאוּם עָפָר:

וְכָל-הַבְּאֵרֹת – רביע, ארבע בארות אפשר שארבע הבארות שהוזכרו כאן בשמות: עשק, שטנה, רחבות,שבעה שבבאר שבע. ואילו ב-(כו,יח) **וַיַּחְפֹּר אֶת-בְּאֵרֹת הַמַּיִם** – מונח פסק מונח רביע, התבנית מונח רביע רומזת ללפחות ארבע בארות ופירש ה-[מאור ושמש] (בר' תול' כו,יח) שבע בארות. [שכל טוב (בובר)] (בר' תול' כו,יט) ה' בארות חפרו חוץ מאותן של אביו, כנגד ה' ספרי תורה הקרואה מים חיים, [ילקוט שמעוני תורה פרשת תולדות רמז קיא] א"ר חנינא הרואה באר בחלום רואה שלום שנאמר (בר' תול' כו,יט) וַיַּחְפְּרוּ עַבְדֵי־יִצְחָק בַּנָּחַל וַיִּמְצְאוּ־שָׁם בְּאֵר מַיִם חַיִּים: ר' נתן אומר מצא תורה שנא' (משלי ח, לה) כִּי מֹצְאִי מצאי מָצָא חַיִּים וַיָּפֶק רָצוֹן מֵה':, רבא אמר חיים ממש הרואה באר בחלום ישכים ויאמר (בר' תול' כו,יט) וַיַּחְפְּרוּ עַבְדֵי־יִצְחָק בַּנָּחַל קודם שיקדמנו פסוק אחר (ירמיהו ו, ז) כְּהָקִיר בור בַּיִר מֵימֶיהָ כֵּן הֵקֵרָה רָעָתָהּ חָמָס וָשֹׁד יִשָּׁמַע בָּהּ עַל־פָּנַי תָּמִיד חֳלִי וּמַכָּה: כמה בארות חפר יצחק אבינו בבאר שבע ר' יהודה ברבי סימון אמר ארבעה כנגד כן נעשו בניו ארבעה דגלים במדבר, ורבנן אמרין חמשה כנגד חמשה חומשי תורה, (בר' תול' כו,כ) וַיִּקְרָא שֵׁם־הַבְּאֵר עֵשֶׂק כנגד ספר בראשית שבו נתעסק הקדוש ברוך הוא וברא את עולמו, (בר' תול' כו,כא) וַיִּקְרָא שְׁמָהּ שִׂטְנָה: כנגד ספר ואלה שמות על שם וימררו את חייהם, (בר' תול' כו,יט) וַיִּמְצְאוּ־שָׁם בְּאֵר מַיִם חַיִּים: כנגד ספר ויקרא שמלא הלכות רבות, (בר' תול' כו,לג) וַיִּקְרָא אֹתָהּ שִׁבְעָה כנגד ספר וידבר שהוא משלים לשבעה חומשי תורה, והלא חמשה הן בר קפרא עביד מן רישא דספרא דוידבר עד (במ' בהע' י,לה) וַיְהִי בִּנְסֹעַ הָאָרֹן ספרא, (במ' בהע' י,לה) וַיְהִי בִּנְסֹעַ הָאָרֹן ופסוק דבתריה (טט: (במ' בהע' י,לו) וּבְנֻחֹה יֹאמַר שׁוּבָה ה' רְבָבוֹת אַלְפֵי יִשְׂרָאֵל: פ) ספר בפני עצמו, מן תמן עד סופיה דספרא ספר בפני עצמו, (בר' תול' כו,כא) וַיִּקְרָא שְׁמָהּ שִׂטְנָה נגד משנה תורה,

(כו,יח) **וַיָּשָׁב יִצְחָק וַיַּחְפֹּר אֶת-בְּאֵרֹת הַמַּיִם** – טעם פסק כאן בתפקיד כעין מידה י"א מל"ב מדות "כתוב סדור שנחלק". קריאה עד אליו -(כו,יח) **וַיָּשָׁב יִצְחָק וַיַּחְפֹּר** וקריאה כעין ללא פסק -(כו,יח) **וַיַּחְפֹּר אֶת-בְּאֵרֹת הַמַּיִם**

קריאה עד הפסק -(כו,יח) **וַיָּשָׁב יִצְחָק וַיַּחְפֹּר** ע"פ [ילקוט לוי יצחק על התורה, ע' 350 (אוצה"ח)] סתימת הבארות ע"י פלשתים מחדשת יניקת החיצונים מהחיות הא-לקית ומרומז בחסרון אות "ויו" במלת -(כו,יח) **כַּשֵּׁמֹת**. חפירת יצחק הוא -(כו,יח) **שֵׁמוֹת** באות "ויו" מנתקת את יניקת החיצונים. מוצע לומר שכאן -(כו,יח) **וַיַּחְפֹּר** טעם פסק מרמז להפסקת יניקת החיצונים.

קריאה ללא פסק היא פשט הכתוב.

הסבר [ילקוט לוי יצחק] מפושט בהסבר [רבינו בחיי] (בר' תול' כו,יט) ויש שפי' כי הבארות הללו רמז לגרים שנתגיירו בימי אברהם, כי הם קלים לקבלת האמונה כמו הבארות שהם קלים לקבלת המים, ופתיחת הלב הסתום באמונה יכנה הכתוב חפירה, ולכך יאמר מצד הקנאה "סתמום פלשתים", ... כי תחת שמלאם אברהם חכמה ודעת את ה' באמונת היחוד (זה כאשר יש חכמה עם חסדים אז מנותקים מע"ז) , מלאום פלשתים אמונתם הרעה, כי יכנה הכתוב האמונה הרעה או העצה הרעה לעפר, (זה כאשר יש חכמה עם גבורה במשע דין אז נופלים לע"ז) ... נתגבר עליהם יצחק והחזירן למוטב, הוא שכתוב: -(כו,יח) **וַיָּשָׁב יִצְחָק וַיַּחְפֹּר**

בראשית תולדת כו,טז: וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ אֶל־יִצְחָק לֵךְ מֵעִמָּנוּ כִּי־עָצַמְתָּ־מִמֶּנּוּ מְאֹד:

(בר' תול' כו,טז) **וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ** – (סלוק) מרכא טפחא (תפקיד א) כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב (תפקיד ב) כעין מדת סמוכין (א) כתוב זה מלמד על חבירו (שלפניו) ו/או חבירו שלפניו מלמד עליו. פסוקים (כו יג) ויגדל האיש ... (כו,יד) ויהי לו מקנה-צאן ... ועבדה רבה ויקנאו אותו פלשתים.ולכן (כו,טו) וכל הבארת ... סתמום פלשתים

לכן (בר' תול' כו,טז) **וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ**

(בר' תול' כו,טז) **אֶל־יִצְחָק** – מקף כבורר בין משמע על שדבר אל עבדיו ולא ליצחק, ובין משמע שדבר אל יצחק שקנאת פלשתים הייתה במלכם. אפשר שהחלה ממנו או שלא מנע עמו לקנא ולפגוע ביצחק ורכושו.

(בר' תול' כו,טז) **כִּי־עָצַמְתָּ־מִמֶּנּוּ** – מקף מקף, מקף אחד כבורר בין משמעויות מלת **מִמֶּנּוּ** (יחיד, רבים)

(בר' תול' כו,טז) **כִּי־עָצַמְתָּ־מִמֶּנּוּ** – מקף מקף, מקף אחד כבורר בין משמעויות מלת **עָצַמְתָּ**

(בר' תול' כו,טז) **כִּי־עָצַמְתָּ־מִמֶּנּוּ** – מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב

(א) כפי' [מדרש הגדול] (בר' תול' כו,טז) ד"א **כִּי־עָצַמְתָּ־מִמֶּנּוּ מְאֹד**. נרמז לו בשני מימים שהוא עצום בעולם הזה ולעולם הבא.

(ב) כפי' כפי'[רד"ק] (בר' תול' כו,טז) **כִּי־עָצַמְתָּ־מִמֶּנּוּ** - עצמת בעושר ורב טובה יותר ממנו, ר"ל מאחד ממנו או מרבים ממנו, ואולי לקנאת פלשתים בך ירעו עמך, ואף על פי שאני הזהרתי העם עליך שלא לנגוע בך. ואאז"ל כתב, כי **מִמֶּנּוּ**, משלנו, כלומר משלנו גדלת ועצמת מאוד:

(ג) בין משמעויות **עָצַמְתָּ** ואחת המשמעויות היא כי ליצחק אבינו יש הגנה אלקית הסוככת על הגנה גשמית שמרתיעים פורעים בין מאורגנים מטעם המלכות ובין מן העם מלפגוע ביצחק משפחתו אנשי ביתו ורכושו. להלן הסבר להגנה הגשמית.

(בר' תול' כו,יד) **וַעֲבֻדָּה** פ'[רש"י] אוברוינ"א – בשפה הפולנית יש השפעה צרפתית ובפולנית יש מילה דומה במשמע "הגנה" מילון NOUVEAU PETIT LAROUSE ערך BROIGNE מוסבר DEFENSE DE CORPS יחידת הגנה

(בר' תול' כו,יד) **וַעֲבֻדָּה** – טפחא בתפקיד שנוי בשילוב פ'[רש"י] ירמז לפעולה **רַבָּה** של הגנה **רַבָּה** – אתנח כמגביל את התקפות הפלישתים על משפחת ונכסי יצחק אבינו. מזה יובן הנאמר ב- (בר' תול' כו,טז) **כִּי־עָצַמְתָּ** – מקף כבורר בין משמעויות **עָצַמְתָּ** ואחת המשמעויות היא כי ליצחק אבינו יש הגנה אלקית וגם אמצעי הגנה גשמיים שמרתיעים פורעים בין מאורגנים מטעם המלכות ובין מן העם מלנגוע בו.

[תורה שלמה (=תו"ש)] בסוף פרשת ויצא מביא מ-[אגדת בראשית] שלבן חשש להרוג את יעקב מפני אזהרת ה' ומפני עשו שידע על הגעתו של יעקב לארץ כנען ויהיה גואל דמו של יעקב.

בתחילת פרשת וישלח (בר' וישלח לב,ז) [תו"ש הערה מב] ב-[כת"י אור האפלה] באו המלאכים ו(מצאו)עשו מזדרז לקראת יעקב שנאמר (לב,ז) **וְגַם** קודם שיבאו אליו. בהמשך מביא מ-[ספר הישר] לבן במקביל לרדיפת יעקב שלח את בנו בעור אל עשו להלין על התנהגות יעקב שכביכול פגע בלבן ברמיה שהזכירה לעשו נטילת הברכות בערמה. בעקבות כך יצא לפגוע ביעקב.

כאשר עשו יצא לדרך, המשיכו מלאכי לבן לרבקה והזהירו אותה שעשו יצא לפגוע ביעקב ושתזהיר את יעקב לצאת לקרב. רבקה בחכמתה הבינה שלבן מנסה לעקור את הכל ולכן שלחה שבעים ושניים מעבדי יצחק ליעקב (הסבר נוסף לשם **מַחֲנָיִם**) וצוותה עליו להתחנן ולפייס את עשו וכך מזימתו של לבן נכשלה. יתכן שאחרי שליחת המלאכים מלבן לעשו, לבן התחרט על קריאתו לעשו והבין שעשו עלול לפגוע

לעלוי כל נשמות ישראל, לעלוי נשמת הורי והורי רעיתי
לעלוי נשמת חזקיהו אלכסנדר סנדר יצחק בן בן חיים אריה ויהודית
zzzf@bezeqint.net 972-3-6486221
http://www.Taamei-Hamikra.co.il

בו. ב-[הגדה של פסח] נאמר צא ולמד שפרעה גזר רק על הזכרים ולבן בקש לעקור את הכל. שהריגת עשו וצאצאיו הייתה משמידה את גלוי התורה שבעל-פה שבאה מתלמידי חכמים גרים וצאצאי גרים ביניהם שמעיה ואבטליון, ר' עקיבא, ר' מאיר.

כח הגנה בשירות יצחק יסביר מדוע (בר' תול' כו,כ) וַאֲבִימֶלֶךְ הָלַךְ אֵלָיו מִגְּרָר וַאֲחֻזַּת מֵרֵעֵהוּ וּפִיכֹל שַׂר־צְבָאוֹ: (בר' תול' כו,כז) וַיֹּאמְרוּ רָאֹינוּ רָאִינוּ כִּי-הָיָה ה' | עִמָּךְ – הכירו בהגנה האלקית על יצחק אבינו, וגם הכירו באמצעי ההגנה הממשיים וחששו שמא יתקוף אותם בהגנו על עצמו ולכן בקשו (בר' תול' כו,כח) וַנֹּאמֶר תִּהְיֶה נָּא אָלָה בֵּינוֹתֵינוּ בֵּינֵינוּ וּבֵינֶךָ וְנִכְרְתָה בְרִית עִמָּךְ: כדי שלא (בר' תול' כו,כט): תַּעֲשֶׂה עִמָּנוּ רָעָה .

[פסיקתא זוטרתא (לקח טוב)] (בר' תול' כו,טז) וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ אֶל־יִצְחָק לֵךְ מֵעִמָּנוּ כִּי־עָצַמְתָּ־מִמֶּנּוּ מְאֹד: ולהלן הוא אומר לאביו (לאברהם) (בר' וירא כ,טו) וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ הִנֵּה אַרְצִי לְפָנֶיךָ בַּטּוֹב בְּעֵינֶיךָ שֵׁב: וכאן אומר לֵךְ מֵעִמָּנוּ, הוא שארז"ל רשעים אומרים הרבה (לכאורה הצעה נדיבה) ואפילו מעט אין עושין (וכאן מגרש את יצחק):

[ר' חיים פלטיאל] (בר' תול' כו,טז) לֵךְ מֵעִמָּנוּ. כי אתה מחזיק כל הארץ הטוב שבמלכות שהרי אנו רואים קרקע שלך מוציא ק' ידות משלנו, וכשהלך משם יצחק הוחזק בה אבימלך וזרעה ולא הוציאה אלא כשאר השדות, אז ידעו הדבר שלא היה תלוי אלא בזכות יצחק

[אלשיך] הפלשתים תלו הצלחת יצחק בשר עליון של ארצם, וכאשר יצא ההשפעה של השר תעבור אליהם.

[הכתב והקבלה] הפלשתים תלו הצלחת יצחק במקרים טבעיים שגידל ומכר תבואות בשנות רעב.

[רש"ר הירש] ... נמצאת קנאה זו (של הגויים) אחד ממכשירי ההצלה הגדולים, והרי היא מתלווה אל אושרם, כדי לבטל את פתיונו המושך (ע"י הפגיעה בעם ישראל ועקירתם ממקום למקום)- וכדי להזהיר ולחזור ולהזהיר אותם על תפקידם היהודי העיקרי (קבלת עול מלכות שמים לכל העמים).

(בר' וירא כ,טו) לֵךְ מֵעִמָּנוּ – יתיב (במקום פשטא כי מטעים מלה בעלת הברה אחת) זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני למודים וטעם יתיב בתפקיד פשטא ודווקא כך. (למוד א) דווקא תצא מהארץ שלנו הפוריה מטבעה ומושפעת מהשר העליון שלה והפלשתים יעבדו עליה. (למוד ב) דווקא קנאת הגויים מצילה את עם ישראל מלשקוע בדרכיהם החמריות ולדבוק ביעודם הרוחני.

[שכל טוב (בובר)] (בר' תול' כו,טז) וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ אֶל־יִצְחָק לֵךְ מֵעִמָּנוּ כִּי־עָצַמְתָּ־מִמֶּנּוּ מְאֹד: אפילו ממני, אפס רבותינו דרשו מִמֶּנּוּ כמו משלנו, אמר לו כל העצימות שעצמת. משלנו הוא, לשעבר הות לך חדא קווקין, וכדין אית ליך קווקין סגין, ואין הדבר מדובר על אופן הפשט, כי לא תמצא במקרא ממנו דמסתבר מדבר שלנו, זולתי בלשון יחיד משלו, או כמו מאותו הדבר ממש, דכתיב (שמ' בא י כו) כִּי מִמֶּנּוּ נִקַּח, לקטן ממנו, (זכריה י ד)מִמֶּנּוּ פִּנָּה מִמֶּנּוּ יָתֵד מִמֶּנּוּ (מלבי"ם פנה אבן היסוד והראש בבנין בית, משל למלך, יתד משל למורה דת; כל אחד מהם יוצא מעם ישראל), או בלשון רבים, כמו מעצמינו, וכגון זה כִּי־עָצַמְתָּ־מִמֶּנּוּ, וכגון איש ממנו (בראשית כג ו), כי חזק הוא ממנו (במדבר יג לא) (בפשט מעם ישראל ולא כדרש מה-הקב"ה ח"ו), לא נפקד ממנו איש (שם לא מט):

כִּי־עָצַמְתָּ־מִמֶּנּוּ – מקף שני בורר בין משמעות "ממנו" משלנו ובין משמעות "ממנו" מעצמינו. לפי הדרש של רבותינו אבימלך טוען שיצחק גדל מהרכוש ומהקרקע של אבימלך. לפי כך טעם מלת מְאֹד – סלוק מגביל שלא דרש אבימלך החזרת קרן הנכסים או קרן ורווח מיצחק. אלא פקד עליו לעזוב כדי שיקחו את הארץ שעיבד יצחק ותתן להם יבול רב.

בראשית תולדת כו,יט: וַיַּחְפְּרוּ עַבְדֵי־יִצְחָק בַּנָּחַל וַיִּמְצְאוּ־שָׁם בְּאֵר מַיִם חַיִּים:

[שכל טוב (בובר)] (בר' תול' כו,יט) וַיַּחְפְּרוּ. מלת חפר אחד מן הדברים שאין יכולת לדעת טעמו, בלעדי תיבה הסמוכה לה, כי יש לומר חפר לשון כניעת חרפה, כגון וחפרה הלבנה (ישעיה כד כג), כי לא תחפירי (שם נד ד), וכל דומיהן, ויש לומר לשון מרגלים, כגון לחפור את הארץ (יהושע ב ב), וכגון לחפור פארות ולעטלפים (ישעיה ב כ), ומתרגם לטעייתא, היא ע"ז של אשירה המחפית עובדיה, וכגון ותחפרו מהגנות (שם א כט), ויש לומר לשון כרייה וחפירה בקרקע, כגון באר חפרוה שרים (במדבר כא יח), וכגון זה ויחפרו עבדי יצחק בנחל. ה' בארות חפרו חוץ מאותן של אביו, כנגד ה' ספרי תורה הקרואה מים חיים, הראשון זה, שנאמר וַיִּמְצְאוּ־שָׁם בְּאֵר מַיִם חַיִּים, כלומר נובעין שאין פוסקין:

כדי להסביר את הרישא של (בר' תול' כו,יט) וַיַּחְפְּרוּ עַבְדֵי־יִצְחָק נציג קודם את תפקיד תבנית הטעמים של

(בר' תול' כו,יט) וַיִּמְצְאוּ־שָׁם – קדמא זקף-קטן במלים מוקפות בתפקיד כעין מדה ל"א מל"ב מדות "ממוקדם והוא מאוחר בענין".

עכשיו נסביר את תפקיד תבנית הטעמים של

(בר' תול' כו,יט) וַיַּחְפְּרוּ עַבְדֵי־יִצְחָק – (סלוק) מרכא טפחא בתפקיד כעין מדת סמוכין כגון מדה כ"ב מל"ב מדות "מכתוב שמלמד על חבירו (כאן שלפניו)" אפשר תבנית הטעמים של הרישא של (כו,יט) מעבירה את תוצאת המדה "מוקדם והוא מאוחר בענין" המרומזת בתבנית טעמי הכתוב בסיפא של הפסוק (בר' תול' כו,יט) וַיִּמְצְאוּ־שָׁם אל הכתוב ב-(בר' תול' כו,יח) וַיָּשָׁב וַיַּחְפֹּר אֶת־בְּאֵרֹת הַמַּיִם אֲשֶׁר חָפְרוּ בִּימֵי אַבְרָהָם אָבִיו וַיִּסְתְּמוּם פְּלִשְׁתִּים ומלמדת שאחרי שחפרו את הסתימות שסתמו הפלשתים בבארות אברהם התגלה שכל אחת היא בְּאֵר מַיִם חַיִּים נובעין ואין פוסקין. אבל [מלבי"ם] לומד כי בארות אברהם היו מאוספים ממי גשמים:

[רד"ק] (בר' תול' כו,יט) וַיַּחְפְּרוּ – חפרו עוד מחדש להרבות להם מים לצורך המקנה: וַיַּחְפְּרוּ עַבְדֵי־יִצְחָק –מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, כאן רבוי חפירות בארות. (בר' תול' כו,יט) וַיִּמְצְאוּ־שָׁם – קדמא זקף-קטן במלים מוקפות בתפקיד כעין מדה ל"א מל"ב מדות "ממוקדם והוא מאוחר בענין". כפי'[רד"ק] וַיִּמְצְאוּ־שָׁם וגו' - אחר שחפרו מצאו מתחת באר חפורה מקדם, והיו נובעים בה מים חיים, זהו שאמר וימצאו באר ולא אמרו וימצאו מים:

[מדרש הגדול] (בר' תול' כו,יט) וַיַּחְפְּרוּ עַבְדֵי־יִצְחָק בַּנָּחַל. ר' עקיבה אומר כל מקום שהיו האבות מהלכין היתה הבאר מהלכת עמהן. אברהם חפר בארץ שלשה פעמים ומצא אותה לפניו, שנאמר (בר' תול' כו,יח) אֲשֶׁר חָפְרוּ בִּימֵי אַבְרָהָם אָבִיו. ויצחק חפר בארץ ארבעה פעמים ומצא אותה לפניו, שנאמר (בר' תול' כו,יט) וַיַּחְפְּרוּ עַבְדֵי־יִצְחָק בַּנָּחַל וַיִּמְצְאוּ־שָׁם בְּאֵר מַיִם חַיִּים:

ע"פ [מדרש הגדול] הכתוב (בר' תול' כו,יט) וַיִּמְצְאוּ־שָׁם ותבנית טעמיו קדמא זקף-קטן במלים מוקפות בתפקיד כעין מדה ל"א מל"ב מדות "ממוקדם והוא מאוחר בענין" מלמדים שהכתוב המאוחר בְּאֵר מַיִם חַיִּים מרמז ל- הבאר מהלכת עמהן ומוצאים אותה לפניהם בכל חפירת באר.

(בר' תול' כו,יט) בְּאֵר – טפחא ללא מרכא לפניה בתפקיד שנוי ורבוי, כאן חידוש בארות אברהם המוקדמות וגם באר המהלכת עמהן.

(בר' תול' כו,יט) מַיִם חַיִּים – מרכא מרבה סלוק מגביל, בסה"כ רבוי הגבלות (א) רק מים נובעין שאין פוסקים קרואים מים חיים (ב) בהמשלה רק ה' ספרי תורה הקרואה (טט:קרואים) מים חיים

(בר' תול' כו,יט) בַּנָּחַל – אתנח כמגביל צ"ע, אפשר שמלמד שהגבילו חפירות בארות לאפיק נחל

zzzf@bezeqint.net 972-3-6486221
http://www.Taamei-Hamikra.co.il

לעלוי כל נשמות ישראל, לעלוי נשמת הורי והורי רעיתי
לעלוי נשמת חזקיהו אלכסנדר סנדר יצחק בן בן חיים אריה ויהודית